YARIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
haziran'85
46
KDV dahil
250 TL

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

İlhan Selçuk
"Gençlik, gençliğini yaşamak için tez elden olgunlaşmaya bakmalı"

SİNEMADA KADIN

YARIN'dan...

Tarih Bilinci

Haziran ayının son günlerine doğru üniversitelerimizin büyük bir bölümü kapanmış olacak. Bir öğretim yılının daha ardından konuşulurken, YÖK'ün suçları artacak. Parlamenter sisteme sahip bir ülkede, parlamentonun da birşey yapamadığı YÖK, öğrenciler için yeni sorunlarla dolu olacak bir yıla daha hazırlanacak. Bir öğretim yılı daha 'geçiştirilecek', tatile gönül huzuru ile girilecek. Öyle ya, bu bir yılda bayağı iş becerdi YÖK. Paralı öğrenimle yetinmedi, harçlarını ödemeyen öğrenciye haciz uygulaması getirdi. Binlerce öğrencinin üniversitelerle bağını kesti. Diplomalı işsizlere binlercesini daha ekledi. Demokratik yaşamın vazgeçilmez bir unusuru olan katılım ilkesinin hayata geçirilmesine kendi alanı içinde izin vermemenin yasal olmayan çarelerini aradı. Öğrenci derneklerini engelleme yolunu seçti. Öğrencilerin en doğal haklarına ve istemlerin, beslenme, barınma sorunlarına, binlerce dilekçeye gözlerini, kulaklarını kapadı. Evet YÖK'ün suçları büyüyor. Bir yılda yönetmelikleri onlarca kez değiştirilebilen uygulamaların da başarısızlığa uğradıkça, yeni yönetmelikler çıkaran YÖK kaldıkça, bu sahneler artacak, gerçekler görmezden gelinecek. Sorunlar büyüdükçe top başkasına atılacak. 'Anayasa değişikliği gerek' denilecek.. Ben yaparım ama meclisten çıkması gerek denilecek. Mecliste tartışmalar olacak, umutlar verilecek, imzalar toplanacak. Öğrenciler sorunlarını anlatmaya meclise gidecek. Binlerce dilekçe yollanacak. YÖK gene bildiğini okumayı sürdürecek. Ancak son yılların gençlere ve insanlarımıza öğrettiği sabırlı olmak özelliğine, artık suskun kalınamayacağının koşullarında eklenecek.

Yarın Haziran sayısı ile birlikte gençliğin dergisi olmanın sorumluluklarından birini daha yerine getiriyor; Gençliğin tarihini tartışmaya başlıyor. 1960-70 dönemi gençlik liderlerinin tartışmasını, 80'li yılların gençliğinin önüne getiriyor. Yakın tarihimizden alacağımız derslerle toplumsal koşullarımızın zorluklarına karşı uyanık ve azimli olmayı bize öğrettiği özelliklerin nasıl birarada düşünülmesi gerektiğini göreceğiz. Herzaman önemini kavradığımız tarih bilincine sahip olmayı, Yarın sayfalarında tartışarak yeniden oluşturacağız. Bu sayı *Hüseyin Onur, Toktamış Ateş* ve *Osman Saffet Arolat* ile başlayan tartışmamız gelecek sayılarımızda da aynı ağırlıkla sürecek

Yarın okuyucuları anımsayacaklardır, bundan yaklaşık bir yıl önce yine bu aylarda birçok abonemize dergimiz ulaşmamış, dağıtımımızın büyük bir bölümünü birlikte yaptığımız PTT ile sorunlarımız olmuştu. Belki bir 'raslantı' olarak son aylarda okuyucularımızın çabaları ve kendi gözlemlerimizin sonucu PTT ile yeniden sorunlar olduğu ortaya çıktı. Eline dergi ulaşmayan okuyucuların mektupları sonucu, PTT'ye durumu ilettik. Bize verdikleri yanıt, sorunun incelendiği yönünde. Okuyucularımızdan bu konuda karşılaştıkları sorunlarını bize en kısa sürede iletmelerini bekliyoruz.

İzmir büromuz yaklaşık bir yıldır çalışmalarını sürdürdüğü bürosundan taşındı. İzmirli okuyucularımız için yeni adresimiz şöyle: *856. Sok. Nurhan No:3/502, Konak*

Sevgiyle, dostlukla..

SAHİBİ
Sami Alptekin

SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Füsun Öztürk Baysan

BÜRO VE TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan
Box 38045, 100 64
Stockholm
F.Almanya: Mehmet Bilgin

Hollanda: Ramazan Ekinci
Postbus 392
6040 AJ Roermond
İzmir: 856. Sokak
Nur Han 3/502
Konak-İzmir
İstanbul: Divanyolu,
Hoca Rüstem Sokak,
Zafer Han No: 7
Kat: 4-14 Cağaloğlu - İstanbul

DAĞITIM
Etkin Dağıtım

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/ Yıllık 2400 TL
Altı Aylık 1200
Yurtdışı/ Yıllık 30 DM
Altı Aylık 16 DM
Yurtdışı tek fiyatı 3 DM

İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam Sayfa : 80.000.-TL
Yarım Sayfa : 50.000.-TL
Çeyrek Sayfa: 25.000.-TL
İç Savfalar/
Tam Sayfa : 50.000.-TL
Yarım Sayfa : 25.000.-TL
Çeyrek Sayfa: 13.000.-TL

TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Reprotan
Baskı : Sanem Basımevi
Kapak Baskısı: Maya
Grafik Düzenleme: Yarın

YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sokak, 15/15
Sıhhiye/Ankara

YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ
Yarın, P.K: 723, Kızılay-Ankara.

POSTA ÇEKİ
Yarın Dergisi, 16486 0

YARIN

okot p'bitek

LAWINO'NUN ŞARKISI

Türkçesi : YUSUF CEMALİ
GÜLER S. DEMİR

1931'de Kuzey Uganda da Gulu'da doğdu. Bu bölgedeki Akoli insanının sözlü yazını üzerinde çalışmıştır. 1958-63 yılları arasında İngilterede kalmış, eğitimini burada yapmış; ilk yazınsal başarısını "Lak-Tar" adlı Akoli romanı ile sağlamıştır.

Zorlu bir dönemde Uganda ulusal tiyatrosunu yönetmiş; Gulu ve Kişumu'da sanat festivalleri başlatmış; çeşitli üniversitelerde öğretmenlik yapmıştır. 1982 de ölen yazarın önemli yapıtları arasında "Song of Malay", "The Horn of My Love" ve "Hare and Hornbill" sayılabilir.

Ülkemizde ilk kez yayımlanan p'Bitek'in aşağıdaki şiirleri "Song of Lawino" adlı kitabının 7. ve 9. bölümlerinden alınmıştır.

(7. Bölümden)

Ay'ı hepimiz biliyoruz,
Kaçar gider
Tırmanır tepelere
Ve iner.

Aydınlatır gecemizi,
Gençler sever onu
Büyücülerse nefret eder,
Ve ulur sırtlanlar
Vurunca ayışığı gözlerinin içine.

Belli aralarla her kadın ayı görür.
Ve bir genç kız ilk kez
Gördüğünde onu
Anlar toprağın ekilmeye
Hazır olduğunu.
Ve bahçevan
Canlı tohum dolu iki torba
Ve güçlü bir çapayla geldiğinde
Kırmızı zengin toprak
Şişer yeni bir yaşamla

Olacak iş değil
Sırtını dönmek kocana
Ama bebeğin dişsiz bir köpükse daha
Ve ayı görürsen
İşte o zaman dönersin sırtını kocana

Bu büyük arzuna karşı koymazsan
Doğacak çocuğun hasta
Ve zayıf olur
Dizleri lapa gibi
Yumuşak olur,
Karnı şişer,
Ve hasta midesinin ağırlığından
Ayakta duramaz olur!
.....

(9. Bölümden)

...
Anam tanınmış bir çömlekçiydi.
Büyük çanaklar yapardı,
Sebze çanakları,
Uzun boyunlu güzel testiler,
Ve su kapları yapardı
Ve tütün içmek için çubuklar,
Ve topraktan büyük tekneler yapardı
Yıkanmak için.
Kullandığı çamuru
Oyitino nehrinin ağzından
Kazıp çıkarırdı;
Bütün çömlekçiler bilirdi orasını.

Küçük bir kızdım,
Memelerim de daha yeni çıkmaya
başlamıştı,
Ve ben de öğrendim
Annemle çamur taşımayı,

Tanrı nerden bulmuş
Bu kadar çamuru?
Hangi kapta karıştırmış?
Gökyüzünü biçimlendirdiği
Ve dünyayı yarattığı çamuru
Hangi nehrin ağzından almış?
Nehirden getirdiği çamuru
Bütün gece kurumaya bırakır anam
Bir tokaçla iyice döver
ertesi gün.
Ve sonra biçimlendirir
Çanak, çömleklerini,
Ateşte çatlamaz hiçbiri.

Peki, gökyüzü yokken
Ve yeryüzü henüz yoğrulmamışken
Ne yıldızlar
Ne de ay varken,
Hiç birşey yokken,
Nerede yaşıyormuş Tanrı?

Tanrı çamurunu
Nereden kazıp çıkarmış?
Göğü yoğurduğu çamuru
Ve ayı
Ve yıldızları yoğurduğu çamuru?
Hangi nehrin ağzından çıkarmış?

Ve tanrı çamuru çıkarırken
Nerede durmuş?
Ve çamuru eve getirdiğinde
Gece kıvamını bulsun diye
Nerede bırakmış?
Ve tokaçla döverken
Hangi kayanın üstüne bırakmış?

Ne vardı,
Tanrı daha
Kendini yaratmamışken?
Ne vardı?

Gökyüzü daha yoğrulmamışken,
Yokken yeryüzü,
Ay yokken,
Ve Baş Tanrı daha orda değilken,
Ve daha kendini yoğurmamışken,
Herşeyi yoğurduğu çamuru
Nereden buldu?

Nereden buldu,
Kendini yoğurduğu çamuru?
Hangi nehrin ağzından?
Tanrı orada değilken,
Kafası yoğrulmamışken,
Ve gözleri
Ve elleri
Ve bacakları

Ve kalbi orada değilken,
Herşeyi yarattığı çamuru
Daha gözleri olmadan
Nasıl buldu?

İlhan Selçuk

"Gençlik, gençliğin i yaşa tez elden olgunla şma

YARIN □ Cumhuriyet gazetesiyle kimliğiniz bütünleşmiş durumda. Daha açıkçası sizsiz Cumhuriyet gazetesi düşünülemiyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

İLHAN SELÇUK ■ Cumhuriyet gazetesiyle bağıntımı birkaç boyutta düşünmek gerekiyor. Yazarlık yaşamında çok uzun sayılabilecek bir süre Cumhuriyet'teyim. Çeyrek yüzyıl az buz değil. Okur beni köşemde gördükçe Cumhuriyet'le bütünleştirdi.

Ne var ki bu kadarı yetmez. Cumhuriyet sıradan bir gazete değildir. Belirli tarihsel koşullarda kurulmuştur. Ulusal Bağımsızlık Savaşındaki "Yeni Gün" gazetesi, Cumhuriyet devrimiyle birlikte, Cumhuriyet'e dönüştü.

Demek ki Cumhuriyeti anlamak Türkiye'de devrim tarihini öğrenmekle olasıdır. Cumhuriyet gazetesini Yunus Nadi kurdu; zaman içinde Cumhuriyet'i kurumsallaştıran Nadir Nadi'dir. O olmasaydı, Cumhuriyet ne bugünlere ulaşırdı, ne de bu düzeye yükselebilirdi. Nadir Nadi, yazmadığı zaman da Cumhuriyet'in satır aralarında hep okunur.

Türkiye'de bir uygarlık savaşımı veriliyor. Biz sanayi devremini gerçekleştirmiş bir ülke değiliz. Sürdürdüğümüz uğraş, sanayi kapıtalizminin çarklarını döndüren bir toplumsal düzende sosyalizm arayışına benzemiyor. Somut gerçeklerimizi iyice bellemek için çalışmalıyız. Çağdaşlık, demokrasi, devrim, halkçılık, bağımsızlık davaları Türkiye için bugün de günceldir. Cumhuriyet'in yayını bu eksende sürüyor. Her yeni gün, bu omurganın eksenine takılmış bir eklemdir. Ben 1960'ları, 1970'leri Cumhuriyet'le yaşadım; 1980'lerin yarısına Cumhuriyet'le ulaştık.

1960'larda haftada birkaç gün ağır ceza mahkemelerine sanık olarak çıkar, sayısını unuttuğum davalarda yargılanırdım. 12 Mart döneminde İstanbul'da sıkıyönetim ilân edilir edilmez, ilk gözaltına alınan kişi oldum. Bunca uzun zaman içinde yaşadığım bütün davalarda aklandım, eski deyimle "beraat" ettim. Nadir Nadi bu süre içinde sapa sağlam durdu; hiç ödün vermedi. 12 Eylül'den sonra 70 yaşını aşkınken kaç yazısından ötürü kaç kez yargılandı? Kaç kez savcı ve yargıç karşısına çıktı?

Genç iken devrimcilik kolay ve doğal görünüyor. Ama demokrat ve devrimci olmak, bir yaşam boyu insanın karakterini oluşturamazsa, değersizleşir.

Devrim ve demokrasi tarihinin bize öğrettiği en büyük derslerden biri budur.

Cumhuriyet 1924'ten beri izlediği ilkeli yayın siyasetini bugün de sürdürüyor. Gazetenin köşe yazarları bu kapsam içinde bağımsızdırlar. Benim yazarlığım da bu çizgide yorumlanmalıdır. Ancak ben bir kişiyim; Cumhuriyet bir kurumdur ve kurumsallığı çok güçlüdür. Ben olmasam da Cumhuriyet sürer. İnsan ölçülerini bilmelidir. Cumhuriyet; temel felsefesini korudukça, işlevini yürüttükçe Cumhuriyet'tir. Gazeteyi yolundan saptıracaklara karşı okurun tepkisi büyük olur. 12 Mart döneminde böyle bir deneyim yaşandı. Sonucu da görüldü. Dünya basın tarihine geçecek bir olaydır Cumhuriyet'in 12 Mart öyküsü...

□ Bir gazetede en zor iş köşe yazarlığı olsa gerek. Hergün değişik konuları bulmak, işlemek ve toplumun her kesiminin ilgisini çekecek biçimde yazmak zordur sanırım. Siz zannediyorum böyle bir zorluk çekmiyorsunuz. Hergün değişik konuları ilgi çekici ve ayrıca çok açık, net ve belirgin bir uslupla işliyorsunuz. Bunu nasıl başarıyorsunuz açıklar mısınız?

■ Köşeyazarlığı hem güç hem de nankör bir iştir; büyük soluk ister.

Ne var ki köşeyazarlığından derken gerçek köşeyazarlığından söz açıyorum. Eski usul fıkracılıktan değil. Burhan Felek ya da Refii Cevat Ulunay yöntemiyle fıkra yazarlığı ayrı bir tür oluşturuyor; Okuru günlük dertleri arasında uyutup eğlendiriyor. Bu zenaat, biraz kalem ustalığına, biraz yazma kolaylığına dayanır.

Benim anladığım nitelikteki köşeyazarlığı, Türkiye'de değişik ve önemli bir işlevi üstlendi.

Köşeyazarlığında her gün hem öğrenci hem öğretmen olunur. Hem "şarj" hem "deşarj" işlemi yürütüktedir. Yüzbinlerce kişiyle birlikte soluk alıp vereceksin. Hiç kimseye tepeden bakmadan, kendi öğrencin, kendi öğretmenin olarak çalışacaksın. Egemen sınıfların karanlıklaştırdıkları, karıştırdıkları, karmaşık konuları halkın anlayabileceği dilde söylemek için ne gerekiyorsa onu yapacaksın. En yasaklı dönemlerde en söylenemezleri söylemek için yol yordam bulacaksın. Yazdığını yazmasını bileceksin. Bir kunduracı kötü kundura yapıyorsa, devrimciliği lâfta kalır. Solcu kunduracının kötü kundurasını giyemezsin; ayağını vurur, çabuk eskir. Sağcı kunduracı daha ustaysa, istemeye istemeye onun dükkânına gidersin. Bir yazının emeğin hakkını savunması, okunması için yetmez; okutmak için ustalığını göstereceksin. Estetik ve mantığın mimarlığı avuç içi kadar yazıda bir bütünlük oluşturacak. Günlük köşeyazısı deyip geçmiyeceksin; beğenmezsen yırtıp atacak, yerine yenisini yazacaksın. Bu işi sürdürmek için en başta moral gücü gelir. Egemen çevrelerin satır satır seni izlediklerini biliyorsun; hiç açık vermeyeceksin; yine de fikrini okuruna ulaştıracaksın. Sen kendi yazını her gün eleştirmek zorundasın. En küçük bir yanlış yaptığında en başta egemen çevrelerin görevlileri yanlışını suratına vurmak için sustada beklemektedirler. Hepsinin olanakları geniştir. Bu cangılda yürüdüğünü bileceksin ve keyifle yürüyeceksin. Mahpushaneye ya da başka bir haneye konuk edildiğinde gık demiyeceksin.

İşte köşeyazarlığı böyle yapılabilir ve sürdürülebilir.

□ Köşe yazan olarak eleştirmek alternatif göstermek sorunların çözümünde önemli bir rol oynuyor mu?

■ Köşeyazarlığına başladığım yıllarda Anadolu'ya çıkınca ancak kimi illerde okumuş-yazmış bürokrat kesimden kişilerle söyleşirdik. Köye girmek şöyle dursun, kasabada sol fikirlere karşı büyük bir ürküntü vardı. Şimdi Anadolu'nun neresine gitseniz, köyden, bucaktan, kentten aydınlar çevrenizi sarar; İstanbul'da bir lokalde dertleşir konuşur gibi olursunuz. Nüfus bu arada yirmi milyon arttı, kentleşme patlamaya dönüştü. 1960'lardan sonra ilerici partilerin birbiri ardına kurulması, hem dağınık, hem kapsamlı bir yaygınlığa yol açtı; solun 1970'lerde iktidara tırmanır gibi oluşu da ivmeyi artırdı.

Buna karşılık bürokrasi kesiminde "halkçı ve devletçi" olmak suç sayıldığından değişik bir gelişme izlendi. 1960'ların ikinci yarısından beri bu değişim kimi zaman duraksayarak, kimi zaman hızlanarak gerçekleşiyor. Tutucu siyasal iktidarlar, devlet bürokrasisini kendi isteklerine göre yoğurdular. Bunlar gazetelerin eleştirilerine kulak asmazlar; bildiklerini okurlar.

Ancak halkın yüzde 30'unun en zor koşullarda bile sola oy vermesi, büyük bir olay, umut verici bir olgudur. Türk aydını bunun değerini bilmeli; ama, devlet örgütünü tutucu ve gerici siyasete araç yapmak isteyenlerin gücünü de bilmeli.

Bugün elinde yetki bulunan politikacı ya da devlet görevlisinin bildiğini okuması, her türlü eleştiriye kulak tıkaması bir olgudur. Ne var ki bizim işimiz, şimdi halkla, hem de emekçi halkla.. Eğer halkla ilkeli bir politikanın potasında bütünlük yaratabilirsek, Türkiye'de çağdaşlığın bayrağını yükseltebiliriz; gücünü duyurabiliriz; demokratik yaşamın ilk koşulu, bilinçli emekçi kitlelerinin ülke yönetimine ağırlığını koymasıyla oluşur.

□ Basının bugünkü durumunun değerlendirmesini yapar mısınız?

■ Basını da tek değil, çeşitli boyutlarıyla incelemeye çalışalım.

Babıâli'de iyi yetişmiş, kişiliğini kazanmış, ağırlığını duyurmuş, deneyimli ve yetkin gazetecilerin, yazarların, çizerlerin sayısı az değildir.

mak için ya bakmalı"

Ama Türkiye'de basın tekelleşmeye gidiyor; gazeteler pazarlama şirketlerinin satış organlarına dönüşüyor. Son yıllarda özel kesimin "ayrıcalıklı holdingleri" milyarlarla oynamaya başladılar. Bunlar basına da sarktılar, gazeteleri satın aldılar, parasal güç azgınlaştı; yayım ve dağıtım kurumları holdingleşmeye koşut nitelikler kazandı.

Bu, işin **ekonomik** ve **parasal** yanı.

Bir de **hukuk** yanı var.

Türkiye'de basın yasaları çağdaş içerikten yoksundur. Fikir özgürlüğünün bulunmadığı yerde kuşkusuz basın özgürlüğünden sözaçılamaz ama, son çıkarılan yasalarla basının çevresindeki çember büsbütün daralmıştır.

Oysa demokratik bir basın oluşmadan Batı demokrasileri niteliğinde bir demokrasi gerçekleşebilir mi? Bırakınız Batı Avrupa'yı bir yana, Amerika'daki ölçüleriyle basın özgürlüğü Türkiye'de geçerli midir?

Kimse bu soruya olumlu yanıt veremez.

Basının büyük ve etkin bir bölümü **"Boyalı basın"**dır.

"Boyalı basın" deyimi, Türkçe'nin olanaklarından türüyor. Boyalı basın, renkli basından ayrılıyor. **Renkli olmak başka, boyalı olmak başka.** Bir kadın makyaj yapabilir; ama **"çok boyanmış bir kadın"** denince değişik bir anlam çıkar ortaya...

Bizim basında kimi holdinglerin çok satışlı gazeteleri çok boyanıyor, lar; ama boyandıkça güzelleşeceklerine çirkinleşiyorlar.

Basında bir özeleştirinin başlaması ya da başlatılması gereklidir. Eğer demokrat bir toplum olmaya özeniyorsak, bu zorunluğu görmeliyiz.

□ **Okurlarınızla aranız nasıl? Yazılarınıza karşı nasıl tepkilerde bulunuyorlar? Anlatır mısınız?**

■ Okurlarımla birlikte soluk alıp veririz, söyleşiriz; mektup yazarlar okurlarım; bu mektuplar doğrudan yayınlanmasa bile beni etkiler, yönlendirir, yazılarıma yansır. Köşeyazarlığı bu açıdan da değişiktir. Yazının tepkisini hemen alırsın. Okur en büyük öğretmen, en değerli öğrencidir.

□ **Gençlik yılı dolayısıyla bu günün gençliğine dergimiz aracılığıyla iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı? Ne söylemek istersiniz?**

■ Bugünün gençliği, 1980'ler Türkiye'sinde yaşıyor. Bu düşünceyi daha iyi vurgulamak için **"1980'lerin gençliği"** diyelim. Çünkü 1980'lerin gençliği 1970'lerin çocukluğuydu; 1990'ların ortayaşlısı ve 2000 yılının yaşlısı olacak bugünün gençliği...

1980'lerin gençliği **dar kapı**'dan geçmek zorunda. 1960'ların ve 1970'lerin gençliği bu koşullar altında yaşamıyordu. Toplumda kapılar daraldı, geçitler daha belâlı oldu.

Her kuşak, kendine düşeni yaşamaktan gayrı bir seçeneği yaratamaz; ama kendisinden önce oluşmuş koşullar içinde geleceğin koşullarını yaratmak için çalışabilir, toplum yaşamına ağırlığını koyabilir.

Birinci Dünya Savaşında Çanakkale, Şark, Suriye, ve Irak Cephelerini yaşayan ve savaşan gençliğin yazgısını düşünün!... Ardından Ulusal Bağımsızlık Savaşı gelir.

Cumhuriyet kurulduğunda gençlik, bir başka dünyada buldu kendisini..

1980'lerin gençliği -çok güç ama- önce küçük yaşta tarihsel bilinci özümsemeye çalışmalı. Sonra da yaşadığı toplumun yasal koşullarında seçimini yapmalı. Bu seçim, insanı ya "köşeyi dönme" yanşına iteler, ya da **"insan gibi nasıl yaşanır?"** sorusunu gündeme getirir. İnsan gibi yaşamanın koşullarını kavrayamayan bir kişinin ne gençliğinde mutlu olacağını sanıyorum, ne de yaşlılığında...

Bir gencin olgunlaşması, çağımızın koşullarında olmayacak bir şey değil. **Diyorum ki gençler kısa sürede olgunlaşmak zorundadır.** Olgunlaşmak, gençliğini de yaşamak için gerekli bir araç, bir silah...

"Gençliğimi yaşayamadım" diye bir söz vardır, ah ile vah arasındaki hayat anlayışını vurgular. Gençlik gençliğini yaşamak için tez elden olgunlaşmaya bakmalı. Çağımız dünyasında genç ile yaşlı, kadın ile erkek artık birbirine yakınlaşıyor. En umutsuz ve kötü koşullarda bile yaşamın sevincini, erdemini, güzelliğini tatmak olanaklarını zorlamak gerekiyor. Gençliğin hem dünya görüşünde, hem siyasal yaşama katkısında bu kapıların kilitlerini açacak bilinç ve bilgiyi sahiplenmesi, hem kendi hem toplum için büyük katkı olacaktır.

Konuşma : YARIN İSTANBUL BÜROSU

1926 doğumlu Ekvador'lu ozan. Ekvador'da askeri yönetim iş başına gelince sürgünde yaşamayı seçti. İki yıl Çin Halk Cumhuriyeti'nde kaldıktan sonra Paris'e yerleşti. "Toprak için Senin Adınla Varım" adlı siyasal içerikli bir şiirler kitabı diktatörlük yıllarında Ekvador'da gizlice basıldı. Kuşağının ozanları arasında en çok okunan, gençleri en çok etkileyeni olarak bilinir. Şiirinin militan, eylemci özüne karşın, biçimselliğe önem verir. "Tanrılar Karanlığı Giyinir" adlı dev yapıtı ile Küba'daki "Cas da las Americas" kültür evi büyük ödülünü kazanmıştır.

Jorge Enrique Adoum

Hoşçakal ve Hayır

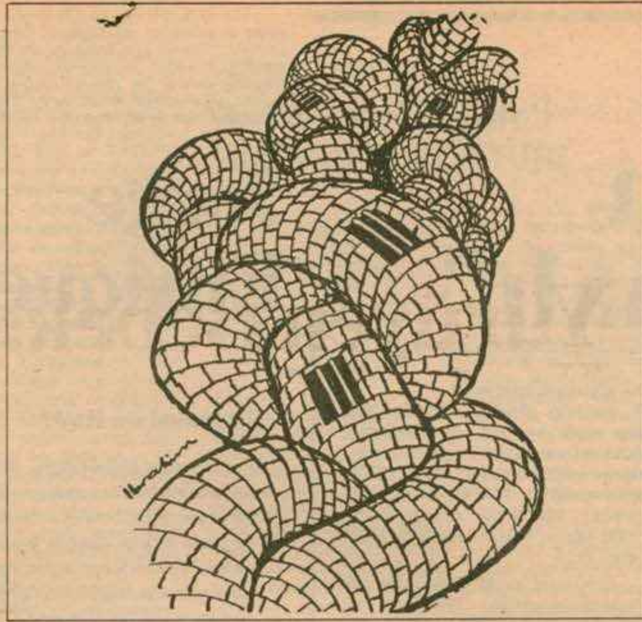
Ölü bir adam gibi sevgilim, oturuyorum,
yumruklar dolusu unutuş ve kumtaşı saçıyorum çevreme, kemirdiğim
tahta parçaları, benden artakalan taşlar
ve günün birinde üzerime örtülecek çiçekler,
ve beni gömmek için senin tepene attıkları herşey:
yanılgıların sarhoşluk cümbüşleri,
tüm karmaşıklığı sevginin,
sessizlikle karıştırdığım tüm bir sevgi,
alnına dokunmamı engelleyen tırnaklar.

Senin dün'ünün gözlerimde bıraktığı haksız kalıtı
geri veriyorum, dünyayı örnek alan karamsarlığımı,
koridorun taşlarına içlerindeki alkolü akıtan gözyaşlarımı,
gebeliğini önceden muştulayan kederimi,
senin büyük gerçekliğine bağlı köklerimi ve
ensemdeki çığlığımı. Yatağım orada duruyor
yalnızlık ve melankoli dokulu çarşaflarıyla,
işim, patronum, işsizliğim,
içki ve aspirin için aldığım borçlar, ayakkabılarım
tamir istemeden yenileniyorlar,
tabağımın üzerine açık bir kitap bırakılan
öğle yemekleri, büyük olay için bekleyişim,
önemli iş, büyük gün için.

Yeniden başlıyorum, kinden doğuyorum anamdan doğar gibi,
bütün kemiklerime bürünüyorum. Hemen bugün, şimdi
ayrılıyorum bu keder otelinden.

Umutlu olmayı, başarısızlığın yıkıntıları
arasında unutulmuş eski bir dil gibi, yeniden
öğreneceğim, ama konuşmam gereken insanlar var-
mektupla ölen insanlar- ve ben buna inanmıyorum,
ve onlar bana biletlerini göstermeye geliyorlar,
senin yüzyılın acımasızlığı ve yılın öfkesiyle
yırtılmış bir makbuzunu. Burada, yılların yağmalanması,
eriştiğin kadar yüksek, kurtuluşunun çizgisi kadar uzun,
kendi tutukluluğun.
Duvarın önüne ruhlar yığılmış, duvara karşı yüzler,
senin içini görecekler, madalyalardaki o güzel yüzü,
ve kalem, silah,
alet, kaşık tutan ellerini:
kavga kendinledir, dönüş kendinle,
çünkü sen mutlu olmalısın kendin istemesen bile.

İspanyolca'dan çeviren: YASEMİN ÇONGAR

tek tek mi birlikte mi?

Yarın

Bugünlerde en çok kullanılan kelime kuşkusuz *"demokrasi"* Her kesimden, gruptan, partiden *"demokrasi"* yolunda istemler, çözümler gelmekte. Hiç kuşkusuz sevindirici bir gelişme. Ama..

Ama, kullanıldığı çokluğa karşın hızlı bir gelişim görülmüyor. Bir yandan özellikle 6 Kasım seçimlerine girmeleri yasaklanmış iki partinin sözcülerince *"demokrasi"* isteniyor, bu yönde ciddi girişimler oluyor, konu toplumca tartışılıyor, diğer yandan sorunlarını öğrenmek üzere parlamenterlerce TBMM'ne davetedilen öğrenciler aynı gece gözaltına alınıyor. Bunların tümünü aynı kefede değerlendirmek çok zor, belki de "sancılar" diyerek iyimserce yorumlamak olası. Ancak olayları tek tek ele almak gerekliliği de ortada.

"ÖNCELİKLER BİLDİRGESİ" VE SODEP

SODEP, geçtiğimiz ay, *"öncelikler bildirgesi"* adıyla bir çağrı yayınladı. Başta anayasa olmak üzere yasaların gözden geçirilmesi istemiyle başlayan çağrı, bu doğrultuda aynı istemleri, düşünceleri paylaşanlarla *ortaklaşa yürünecek yoldan* söz ederek bitiyordu. "1.Hukuk devleti ilkesi SODEP'in önde gelen inancıdır. Bu bağlamda başta Anayasa olmak üzere tüm yasal çerçevenin yeniden gözden geçirilmesi, bunların insanın temel hak ve özgürlükleri ile çelişkili olan yönlerinin değiştirilmesi doğrultusunda bütün gücüyle çalışmayı ve zorunlu savaşımı vermeyi görev bilen SODEP hukukun üstünlüğünü Türkiye'de yeniden kurmayı amaç edinmiştir.

6. Demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla yaşama geçirilmesi için düşünce özgürlüğü vazgeçilmez koşuldur. Bu özgürlüğü sınırlayıcı yasa ve engeller kaldırılmalıdır. Düşüncenin söz, yazı ve görüntü yoluyla topluma yansıtılması bütün sınırlamalardan kurtarılmalıdır.

7. Çoğulcu demokrasinin temel kurumları olan sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının siyasal kararlara katılımının engellenmesi düşünülemez. Ülkenin geleceğini emanet ettiğimiz gençlerimiz siyasal yaşamdan uzaklaştırılamaz.

9. Tarihimizin hiçbir dönemi karanlıkta bırakılmamalıdır. SODEP, 2969 sayılı yasanın da bu anlayışla ele alınmasından ve değiştirilmesinden yanadır.

...Halkımızın karşı karşıya kaldığı bugünkü sorunlarımızın çözümünün temelinde siyasal tercihler yatar. Bundan dolayı toplumdaki tüm siyasal partilerin katılacağı bir seçimle oluşan yeni bir parlamento, sorunların çözümü açısından ön koşuldur. SODEP bu yöndeki uğraşlarını, bütünleşmiş bir sosyal demokrat tabandan hareketle demokrasiye inanmış bütün güç ve kurumlarla birlikte sürdürecektir." (SODEP Haberler Görüşler, Sayı 5, sy. 2) Bunun bir adımı olarak da SODEP Genel Başkanı İnönü, Başbakan Özal'la bir görüşme yaptı, basında "muhtıra" adı verilen bir mektubu verdi. Mektupta da yukarda sözü edilen bildirgenin kimi konuları yer alıyordu. Bunlar olayın özeti, kısaca sıralaması. Yorumlamasıysa çok daha özen istiyor. Öncelikle çağrılarının bitiş kısmı ülkemiz için büyük önem taşır niteliktedir. Çünkü ülkemizde, ayrı ayrı yürümeyi, kısa uzaklıklar için de olsa, birlikte yürümeye yeğleyen alışkanlıkların etkin olduğu bir toplum ve politika yapısının olduğu tartışmasız kabul gören bir olgudur. *SODEP'se sıraladığı konulara "gelin birlikte elele birşeyler yapalım" diyerek yaklaşmaktadır. Sıraladığı konularsa hiç kuşkusuz, ülkede demokrasinin örülmesi için önem taşıyan ve genel çerçevesiyle katılınılmaması ve üzerinde tartışılmaması olanaksız olan konulardır.*

DOĞRU YOL VE "SINIRLI" DEMOKRASİ

Bugünlerin bir diğer önemli olayı da Doğru Yol Partisi'nin biten kongresidir. Yaklaşık iki ay, basının birinci sayfalarını üstelik de diğer konulara yer bırakmayacak kadar dolduran DYP, Cindoruk'un başkanlığa seçilmesiyle kendi deyimleriyle bir perdeyi kapatmış ve yenisini açmıştır. Cindoruk'un seçildikten sonra söyledikleri de ilginçtir, *"emaneti asıl sahibine teslim edinceye kadar bırakmam."* Artık konu açık; asıl sahip, bir bilen, vb. nitelemeler anlatılan kişi de belli. Adı basında açıktan yazıldı , delegelerle toplantı yaparken çekilen fotografları, karikatürleri basında yer aldı, alıyor. Kuşkusuz karşı durulacak bir gelişme değil, aksine savunulması gereken bir olay. *Politik yaşamda yasaklanmış kişilerin bulunmaması bir ülkenin demokratik yapısının önemli göstergelerinden olsa gerektir.* Ama sorunun bir de arka yüzü var. İnönü'nün kongre sırasında gazetecilere de söylediği gibi bir sakatlık var: *"DYP'nin demokrasiyi bizden iyi savunduğunu söyleyen arkadaşlarımız vardı, pek görülmüyor."* Gerçekten de, basınımızda gerek gazetelerin kimi köşe yazarları, gerek kimi dergiler ısrarla bir şeyi vurguluyorlar. DYP demokrasinin gelecegidir, teminatıdır. Bu yönde ilginç "şablon"culuklar da yapılıyor, politik yelpazenin merkez sağıyla merkez solunun demokrasi üzerinde anlaşmaları, ülkenin demokratik geleceği için tek ve en önemli güç olacaktır türünden. Ardından da DYP'ye ardındaki lidere, şu anda başkanlığa oturan kişiye önemli misyonlar yükleniyor. Her sözleri, davranışları neredeyse tartışmasız alkışlarla karşılanıyor.

Gerçek bu mu? Burada gene çok az da olsa savunulan bir görüşe de katılmadığımızı belirtmek gerekiyor. Deniyor ki, "biz bunları tanırız, bunların yapacağı hiçbir şey yoktur." Doğru tanırız, üstelik tanıdığımız yanlarını da inkar etmiyorlar, örneğin mahkemelerde henüz "aklanmamış" olan ve çok ciddi suçlarla yargılanan bir eski politikacı tahliye edilir edilmez evine koşmaktan, kucaklaşmaktan vazgeçmiş değiller, yani politik göstergelere göre, onlarca "aklanmış" belki de "aklanma"yı gerektirecek bir yanı da yok. Yani belki de bir dönem sonra yine kol kola yürüyebilecekler. Üstelik bu tek gösterge de değil. Cindoruk başkan seçiliyor, yaptığı konuşmada, *demokrasilerde sınır yoktur* diyerek hergün basında yeralırken, ama açıklamasını da Çağlayangil gibi *"gene de vardır"* diyerek yaparken *sınırın yalnızca kendileri için geçersiz olduğunu* bir güzel anlatıyor. *Bütün bunlara karşın demokrasi için yapılan tartışmada onların da önemli yeri olduğuna kuşku yok. Ve dahası bu yöndeki, Türkiye için yeni gelişme üzerinde ısrarla durulmayı gerektiriyor. Durulmayı ve temellendirilmeyi. Geçmiş ve olası gelecek ortadayken bile, belki de olmasının önüne geçebilmek için*

TÜRK - İŞ VE KARŞI DURULAMAYAN İSTEKLER

Partiler düzeyinde demokrasi konusu bu sıcaklıkta yürürken, demokrasi katılımlar sistemidir anlayışıyla yola çıkan çeşitli kesimlere yönelik engellemeler de sürüyor. Bunun en canlı örneğini sendikal kesim ve doğal olarak onun ne yapacağını şaşırmış liderliği yaşıyor. Bir de öğrenciler.

Türk-İş, genel sekreterlerini bakan vererek katıldıkları bir dönemin yasalarını eleştirmenin ezikliğini yaşıyor mu bilmiyoruz. Çünkü ülkemiz "dün dündür" yaklaşımını kanıksamıştır. Ama bu yasalarla sendikacılık yapılamaz, diyerek sendikaların üst düzeylerinde oturmayı sürdürmek için yapılanların kolaylıkla açıklanamayacağı da ortadadır. Bir yandan hükümetle zirve çağrıları yapıp, bir yandan tabana "en büyük" mesajları vermeninde kolayca açıklanamayacağı açıktır. *En azından, demokrasiyi örgütleri içinde geçerli kılmayı kabul edecek kadar demokratlaşsalar, işçilere de en büyük "hizmeti" vermiş olacakları ortadadır. Bursa'da düzenledikleri toplantıda bu yönde tabanlarından gelen ve bir süre sonra karşı durulamaz biçimde alacağının ipuçlarını veren katılım isteklerinin en güzel göstergelerinden olmuştur.*

KATILIM VE ÖĞRENCİLER

Ama kuşkusuz bu ayları en canlı biçimde tartışarak geçiren kesim gene de öğrenciler oldu. Bir yandan okulların ikinci dönemi başında kimi rakamlara göre yirmibin öğrencinin okullardan atılmasıyla, YÖK yönetmeliklerine karşı yönelen tepkilerle, bu yöndeki girişimlerle, diğer yandan gençlik yılının temel ilkelerinden biri de olan katılımın yaşama geçirilmesi için *öğrencilerin, öğrenciler tarafından oluşturulan, yönetilen dernekler aracılığıyla yaşama ve eğitime katılmaları için başlatılan girişimler, yani öğrenci dernekleri, öğrencileri en tartışan kesim yapmaya yetti.* Ek sınav için başarı elde edilemediyse de, ki sonuçta tepkilerin yöneleceği alan YÖK olduğu için ve yönetmeliklerin, yasanın değişmesini gerektirdiği için başarı şansı oldukça azdı, öğrencilerin derneklesmeleri yolunda atılan adımlar ciddi boyutlara ulaşmaya başladı. Ancak, ilk örneği oluşturan Hukuk Fakültesi öğrencilerinin idare mahkemesine açtıkları davanın sonuçlanmamış olması da, ve diğer yerlerden somut sonuç alınmamış olması da *gençliğin katılımı için duyulan isteksizliğin sonuçları olarak gündemde duruyor. Ama görünen bir diğer gerçek de tartışmanın ve katılım isteğinin öğrenciler arasında ciddi biçimde kök salmakta olduğudur.*

Bugünlerde en çok konuşulan konunun demokrasi olduğunu söyleyerek söze başlamıştık. Demokrasi belki de bu tartışmaların, girişimlerin ve katılımların sonucunda yaşamımıza vazgeçilmez bir kavram olarak girebilecek. Belki de derken, girebilecek derken, inançsızlık taşımıyoruz, aksine gerek SODEP'in öncelikler bildirgesinin varlığını, gerek öğrenci dernekleri için girişimleri, gerek sendikalara taban yönelişini ve gerekse de DYP'nin "sınır"larına karşın dönemsel de olsa yürüttüğü girişimleri önemli ve yol açıcı buluyoruz. *Gerçekten de, bu istemler ve girişimler doğrultusunda birlikte yürünebilir, yürünmelidir.*

"Bugüne dek filmlerimde asla erkeklere öykünmedim; çünkü böyle bir şeyin nasıl başarısızlıkla sonuçlandığının örnekleri çok. Ben *maskülin* film ile kadın sineması arasında ayırım yapıyorum. Kadın sineması dedim, feminin sinema değil. Çünkü bazen erkekler de kadın gözüyle film yapıyorlar."

Larissa Sjepitko 1979

Emeklerken Yürüyen Bebek: Kadın Sineması

Kadın filmciler yeni bir anlatım dili ve yaratıcılık mı getirdiler? Her şey bir yana, kadın draması diye bir şey var mı? Kadınların varoluşu, görüş açıları, erkeklerden ayrımlı mı?

Bu sorular üzerinde artık salt kadın filmleri festivallerinde tartışılmıyor. Giderek daha sık duyuyoruz "kadın sineması" sözünü. Bu konuda kesin olan tek şey ise bu olgunun, 1940'lı yılların "gözyaşı filmlerinden" ayırımlı olduğu.

Kadınların anlatım dilinin ne denli özgün bir şey olduğu hiç Kuşkusuz bir yorum meselesi. Kadın dramasını birçok erkek yorumcu kolaylıkla "dramatik yapıdan yoksun" olarak niteleyebiliyor. Bununla kadın sinemasında belirli bir anlatım dili olmadığı söylenmek isteniyor.

Hiç kuşkusuz tek bir dramatik yapısı yok kadın sinemasının; aynen erkeklerin tek bir estetik yapısı olmadığı gibi. Buna karşılık kadınların ve erkeklerin gerçeği yorumlayış ve beyaz perdeye aktarış biçimlerinde ayırım var.

Bunun en önemli nedeni, erkeklerin ve kadınların gerçeğinin toplumsal ve psikolojik düzeyde birbirinden ayrı olmasıdır. Kadınların özel yaşama ve iş yaşamına bakış biçimleri çok ender olarak erkeklerinki ile aynıdır. Çoğu kez kadınlar bu ikiöğenin birbiriyle kaynaşmasından yanadır. Diyebiliriz ki, kadınların özgün deneyimleri onlara değişik bir bakış açısı kazandırmıştır.

KONUDA DEVRİM

Daha uygun bir deyiş şekli bulamadığımızdan kullandığımız "kadın sineması" deyişi, konu açısından köklü bir devrimi içerir.

Evin, günlük yaşamın ve duyguların tahta perdeleriyle çevrilmiş olan kadınlar uzun süre kendi özel bölgelerinde yaşamak zorunda bırakıldılar. İş, politika ve sözü geçerlik hep erkeklere ayrılmıştı. Yerleşmiş yapının dışında kaldığı için kadın, kendi sağduyusundan başka izleyecek ışık bulamamıştır. İşte şimdi görülen, kadın filmcilerin iç dünyalarını gün ışığına çıkarıyor ve bakış açılarını genişletiyor olmaları.

"Sorun," diyor Agnes Varda, "kadınların seçtiği konuların daha az ticari olmaları; çünkü bizlerin yaşama bakış biçimimiz daha az ilginç olarak niteleniyor. Yapımcı ve dağıtımcılara paylaşmak için duygu sunuyoruz ve bu da onlara hiç ilginç gelmiyor. Çünkü paylaşılacak duyguların nerden çıktığının bilincinde değiller."

Filmlerinde çoğunlukla doğum ve çocuk aldırımı gibi kadınlara özgü gerçekleri işleyen **Marta Mezsaroz** anlatıyor:

"*Kilenc Honap, 1976* (Dokuz Ay) bir skandal oldu - gerçek bir doğum sahnesi içeriyordu! İnsanı iğrendiren bir erotik film olarak nitelendirildi. Sinema ve TV'deki ölüm kimseyi iğrendirmiyor ama.. Oysa benim gösterdiğim yaşam idi!.. Filmi gören tanınmış bir sinema eleştirmeni, bunun gördüğü

Ana

Almanya, Solgun Anne

Dokuz Ay

Kurşun Zaman

en acımasız film olduğunu ve böyle bir şeyi görmeye ancak kadınların katlanabileceğini söyledim!"

İşte tam bu, yani yaşamı beyaz perdeye yansıtma şekli, birçok kadın yapımcı/yönetmeninin ortak yanıdır; yeniden Sjepitko'dan alıntı yaparsak, "Ödün vermeden gerçeği ve yaşamı aramak,".

Hazır bir filme varan yol hiç kuşkusuz birçok ödünlerle sınırlı. Ama işin özünde kadınların gerçekçi ve içten çabaları yatıyor: yolun öbür ucu, yani izleyici film bitince kendisini kandırılmış hissetmemelidir çünkü.

Kadınlar büyük bir çoğunlukla kendilerini yatırım olarak kullanıyorlar filmin içinde ve senaryolarını kendileri yazıyorlar.

MUTLAK BİR İÇTENLİK

Laila Mikkelsen, "Kadın kameranın arkasında durunca ortaya bir durum, belki de günlük yaşama özgü çalışma çıkıyor," diyor.

Helma Sanders - Brahm'ın *Deutschland - bleiche Mutter* (Almanya, solgun anne, 1979) filminde konu kendisinin çocukluğu. "Bu benim yaşamım ve tarihim - ve de annemin-" diyor, "yapay bir dünyayı asla aktaramazdım perdeye. Benimle izleyicinin arasındaki duvarları yıkmaya çalışıyorum- izleyici aşağılayan ve istendiği gibi kullanılabilen bir yığın olarak gören binlerce Amerikan filmi ile dikilen duvarları... Benim için her şeyden önce yüzde yüz bir içtenlik gelir. Eğer ben izleyicinin yanında oturup onun elini tutamıyorsam başarılı olamadım demektir."

Lee Grant, *Tell Me A Riddle* (Bana Bir Bilmece Anlat) adlı filmi ile oyunculuktan yönetmenliğe geçen Amerikalı sanatçı, eleştirmenlerin beğenisini kazandı. "Filmin gördüğü büyük ilgiyi, Amerikan halkının gerçekçi filmlere olan susuzluğuna veriyorum. İnsanın içindeki derin duyguların dürtülmesine olan gereksinmeye karşılık oldu filmim. Çevremizdeki yakın gerçek ile akıl almaz azlıkta Amerikan filmi ilgileniyor. İnsan uzun süre gıda değeri düşük film ile beslenirse hiç kuşkusuz gerçek "yemeğe" olan özlem giderek çok artıyor."

Filmin büyük ilgi (hem de ticari) görmesine karşın yapımcı kollektifi "Gotmothers" (Allahanalar) -Coppola'nın *Godfather* (Allahbaba) filmine karşılık- filmi yapmak için para bulmakta büyük güçlük çekmişti. Lee Grant, "Cebimizdeki parayı koyduk. Ben kendim altı filmde rol aldım parayı çıkartabilmek için," diyor.

DUYGU GÖSTERME CESARETİ

Suzanne Osten'in *Mamma* (Ana) adlı filminde konu, kadınların film yapma güçlükleri. Filmin yapımcısı Europa Film, gösterime tek bir kopya çıkmasına karar verdi. Bu da ancak bir hafta için gösterilecekti. Filmin çekimi sırasında Suzanne'ın kulağına sık sık bir "karı filmi" ile uğraşıldığı geldi durdu.

Suzanne Osten, erkek ve kadın yaratım süreçleri arasında açık bir ayırım olduğu görüşünde. Bu da filmin yapımı için çoğunlukla erkeklerin onayı gerektiği için büyük güçlüklerin çıkmasına neden oluyor. "Eğer kadınlar hep iyi yönlerini su yüzüne çıkarmayı bırakıp biraz kendi içgüdülerine önem vermeye başlarlarsa hemen, anlatım biçiminin çok değişik bir hale geldiğini göreceklerdir. Ne yazık ki çok az kadın yönetmen ısrarlı, tuttuğunu koparak ve duygusal olmaya cesaret ediyor."

Margarathe van Trotta da aynı düşünceleri dile getiriyor: "Yazılı olmayan bir erkekler yasasına göre insan, kişisel öyküleri politikaya katmamalıdır. Ben de işte tam bunun tersini yapıyorum. *Die Bleierne Zeit* (Kurşun Zaman, 1981) adlı filmimle. Aynı erkek ilkesi kadınlar üzerine yapılan filmler için de geçerli."

"Bana hep neden kadınlar üzerine film yaptığımı soruyorlar," diyor **Marta Maszaros**, "Niçin sormuyorlar erkek yönetmenlere neden hep erkekler üzerine film yaptıklarını? Ben kendi kadın gözümle gördüğüm, günlük ve olağan şeyleri anlatıyorum. Fellini ve Bergman da hep kendi çevrelerini işliyorlar. Niçin kadınlar da aynı şeyi yapmasın?

Bizim kadın sineması dediğimiz şeyde ortak bir estetik ve ideolojik yapı olmadığı ortada. Ama kadınlar filmsel anlatımlarında duyarlılık ve derinlik göstererek erkek meslekdaşlarından ayrılıyorlar. Son yıllarda gördüğümüz bir dizi film bunun kanıtıdır.

Ve öyle sanıyorum -bir kez daha Larissa Sjepitko'nun sözüyle- "çoğunlukla Kadınlar anlatıyor en şaşırtıcı şeyleri..."

Jannike AHLUND

Türkçesi : Yarın Çeviri Kurulu

başkaldıran kadın oyuncu VANESSA REDGRAVE

İngiliz ve Amerikan sinemasında son on beş yıl, alışagelinmiş kadın kavramında önemli değişiklikler görüldü. Erkeğin varlığına göre varlığı saptanan ve şekillenen, cinselliğin simgesi olmaktan başka bir kişiliği olmayan kadın tiplerinin yerini, az az da olsa; meslek yaşamına girmiş, giyimini doğal gözükme isteğine göre ayarlayan ve cinsel yönü ile değil, kişiliği ile kendini çevresine kabul ettiren kadın tipleri almaya başladı. 70'li yıllardaki kadın başkaldırınmının çaktığı kıvılcım ile alevlenen bu olgu, toplumun geleceğinde karar vermekte en az politikacı erkekler kadar yer almakta kararlı kadınların her sahada olduğu gibi görsel sanatlarda da kendini kanıtlaması sonucu sinema ve televizyona yerleşti. **Ellen Burstyn, Jill Clayburgh, Shelley Duvall, Sissy Spacek** ve **Diana Keaton** gibi sanatçılar, "Yalnız Bir Kadın" (An Unmarried Woman, 1977), "Dönüş Noktası" (Turning Point, 1977), "Kız Arkadaşlar" (Girlfriends, 1978), "Alice Artık Burada Oturmuyor" (Alice Doesn't Live Here Anymore, 1974) ve Mr Goodbar'ı Aramak" (Looking For Mr Goodbar, 1977) gibi filmlerde, bu değişikliğin görüntüsünü canlandırdılar. İngiliz ve Amerikan film endüstrilerinde, kameranın önünde olduğu kadar, arkasında da giderek daha çok söz sahibi olan kadın yapımcılar, işçiler, teknisyenler ve uzmanlar, filmlerin yapısal değişikliklerin geçmesinde pay sahibi oldular. Bu arada, ticari niteliği az ama sanatsal yönü zengin çok sayıda darbütçe filmi, dağıtım monopollerini yıkabildikçe sinemaseverlerin karşısına çıkabildi. Ticari sinemada, geleneksel rolleri en çok zorlayan sanatçı, hiç kuşkusuz İngiliz oyuncu Vanessa Redgrave'dir. Bu konumda yeri geldikçe, bir başka önemli sanatçıyı, **Jane Fonda**'yı da yazımıza katacağız. Ne ki Fonda'nın Vietnamlı özgürlük savaşçılarından yana çıkarak başlayan direnişi, yaralı İsrailli askerleri -senatör kocasına oy toplama umuduyla- ziyaret etmekle tam ters yönde noktalandığı için, sözümüz daha çok Vanessa Redgrave üzerine olacaktır.

VANESSA'NIN AİLESİ

Vanessa 1937'de tiyatro dünyasının tam içinde dünyaya geldi. Babası **Michael Redgrave** tanınmış bir tiyatro oyuncusuydu ve eşi Rachel ile birlikte Londra tiyatro çevresinin en önde gelen aileleri arasındaydılar. Vanessa'nın en büyük tutkusu baleydi ama 1.80'i bulan boyu ile baleyi bırakmak zorunda kaldı. Babasının önerisi üzerine önce ses kullanma eğitimi gördü, sonra Londra Konuşma ve Dram okuluna girdi. Eğitiminin son yılında, yılın en iyi kız oyuncu seçildi.

VE MESLEĞE GİRİŞ

Vanessa'nın oyunculuk mesleği, 50'li yılların, politik olarak çalkantılı son yıllarında başladı. O sıralar İngiltere'de, hükümetin Süez olaylarına katılması halkın büyük çoğunluğunca kınanıyor, Güney Afrikalı ırkçılara arka çıkılması protesto ediliyordu. Aynı zamanda nükleer silahlardaki artış, giderek daha çok tartışılan bir konu haline geliyordu. Çok sayıda kitap ve piyes, bu konuları ele alıyordu. Vanessa, ırkçılığı yeren ve nükleer silahlara karşı olan 100 tanınmış kişiden biri olarak "100'ler Komitesi"nde görev yüklenmiş, yönetmenliğini yaptığı ilerici dergi **Piece News** ile de bu konularda bol bol yayın yapmıştı. Trafalgar Meydanı'ndaki mitingler sırasında üç kez polis tarafından tutuklandı.

O sıralar çeşitli klâsik oyunlarda önemli roller alanVanessa, politik bilincinin verdiği özgün yorum gücüyle büyük başarı gösteriyordu. Çekov'un "Martı" adlı oyunundaki Nina rolünü işleyişi kendisinin oyunculuğunun doruk noktalarından birisini oluşturur. Aynı oyundan beyaz perdeye uyarlanan Sidney Lumet'in filminde de (1968) aynı başarıyı gösterdi. İngiliz sahne sanatında "Yeni Dalga" diye adlandırılan ve 50'li yılların sonunda başlayan akımın önde gelen sanatçılarından biri olan **Tony Richardson**'la 1961' de evlendi. Vanessa, bir süredir Tony ile iş arkadaşlığı yapıyordu ve 1960-70 arası rol adığı filmlerde bu arkadaşlığın izleri, kendine özgü yorumlaması ile gösterdi. Bunların en önemlisini, **Karel Reisz**'in **Isadora**'sı oluşturur (1968). 20'li yılların sevilen dans sanatçısı Isadora Duncan'ı canlandırmak, Vanessa'yı çok etkiledi. Bu rol ile direnen, bağımsız, devrimci ve kararlı kadın tipini yaşamış oluyordu. Gerçekten de, bu rolden sonraki Vanessa, gerçek yaşamda da aynı kişiliği sürdürdü ve sürdürüyor. Aynı zaman dilimi içinde yer aldığı diğer iki önemli film, **Antonioni**'nin "Blow-Up"ı ile "Camelot" müzikalindeki kraliçe Genevieve tipini canlandırdığı filmdir. Camelot filminden hemen sonra kocasından ayrıldı (1967). 1968'de İngiliz tiyatrosuna olan katkılarından ötürü CBE-madalyası aldı.

VE JANE FONDA

Aynı yıl içinde ABD'de polis, ülkeninVietnam'a asker göndermesini kınayan gençleri en acımasız yöntemlerle hırpalıyor, Fransa'da gençler kaldırım taşlarını söküp polisle çatışıyordu. **Jane Fonda**, çeşitli dalgalanmalardan sonra, Vietnam gerçeği ile Paris'te, Vietnam'dan kaçan eski Amerikan askerleri ile karşılaşması sonucu tanışıyordu. O yıl içinde tamamladığı **Barberalla** filmi ile, cinsel çekicilik üzerine kurulu rollere hayır demeye başladı. 1970'te tamamlanan **Sidney Pollack**'ın filmi "Atları da Vururlar" (They Shoot Horses, Don't They?) onun için dönüm noktası oldu. Kapitalizmin kendi çıkarı için insanları nasıl sömürdüğünü işleyen bu filmdeki rolü ile Oscar'a aday gösterildi ama alamadı. Bunun nedeni olarak, filmin, romandaki politik gerçekleri yumuşatarak hazırlandığını söylemesinin rol oynadığı ileri sürülür. Aynı zamanda ABD'nin Vietnam'dan çıkmasını yüksek sesle öneren Jande Fonda, basın tarafından vatan haini olarak ilân edilmekteydi. (Jane Fonda daha sonra 1971'de **Alan J.Pakula**'nın **Klute**'sindeki rolü ile Oscar aldı. Bu filmin konusunu, "evlilik tutsaklığı" ile "sokak kadını özgürlüğü" aşırı uçları arasındaki yaşam oluşturuyordu.)

Vietnam savaşına karşı eylemlerini giderek artıran Jane Fonda aralarında **Donald Sutherland**'ın da olduğu çeşitli tanınmış sanatçılar ile

---

Daisy Granados: Kişi için toplumsal biramacı, güncel yaşamına sokması çok önemli.

Daisy Granados, genç Küba filminin en sevilen kadın oyuncularından. 1979'da başrolünü oynadığı Retrato de Teresa *(Teresa'nın Portresi) adlı film ile uluslararası beğeni kazanmıştı. Aşağıda kendisi ile 1982'de yapılan bir söyleşiden bölümler bulacaksınız.*

□ **Sahne sanatına önce tiyatroda başladınız. Ülkenizde sahne sanatçıları belirli bir okula, yönteme göre mi yetiştiriliyorlar?**

■ Temel olarak **Stanislavsky**. Ama **Brecht** ve **Grotowsky**'i de çalışıyoruz. Bu süreç içinde mimik, oyun tekniği ve yöntemi konusunda çok şey öğrendik. Tiyatro okulunu bitirdikten sonra tümüyle sinema üzerine eğildim.

□ **Terasa'nın Portresi'ni oynarken özel bir yöntem uyguladınız mı?**

■ Hayır, sahneye koyarken (ve filmi çekerken) özel bir yöntem uygulamadık. Ortaya koyduğumuz yapıtın her şeyden önce özgün, gerçek ve doğru olmasına özen gösterdik. Kendimizden, kendi yaşantımızdan örnek aldık ve çevremizdeki insanların yaşam biçimlerini gözönüne getirdik. Eğer özel bir yöntem, teknik üzerine kafa yorsaydık, işin özgünlüğü biraz frenlenmiş olacaktı. Stanislavsky'i ya da Brecht'i özel olarak düşünmedik. Kişinin onları çalıştığı, verdiği üründen nasıl olsa ortaya çıkar, değil mi? Teknik ilerliklten de çok şey kazanılır ama çekim sırasında bunları düşünmedik.

□ **Küba'da sahne sanatçılarının işleri konusunda tartışma oluyor mu?**

■ Evet, hep tartışıyoruz. Dövüşmeden çarpışıyoruz. Nasıl olması gerektiğini tartışıyoruz. Bana göre toplumsal ilerleme, ki tam ortasında yaşıyoruz, çok dinamik bir olgu. Öyle görünür bir gerçek ki biz sahne oyuncuları onu hep içimizde taşıyoruz. Günlük işimizde ona katılıyoruz. Verilen uğraşın dışında değiliz. Tüm bunlar benim için çok önemli; yöntem ve teknikten bile daha çok..

□ **Küba'da halkın tiyatroya ilgi göstermesini nasıl sağlıyorsunuz?**

■ Tüm fahrikalarda, işyer-

birlikte "Free Theater Association" şovunu kurdu. FTA kısa adıyla anılan bu şovun anlamı "Özgür Tiyatro Birliği"dir ama çeşitli çevrelerde bu kısaltma, "Fuck The Army" şeklinde kullanılıyordu. Şovun temelini, savaşa karşı çıkma oluşturmaktaydı. Vietnam'da da çekim yapan topluluğun Amerikan tesislerine yaklaşması yasaklanmıştı.

VANESSA PARTİYE GİRİYOR

1967 sonlarında Vanessa, Filistinlilerin hakları konusunda elinden gelenleri yapıyor, İsrail zorbalığını tutucu İngilizlere kanıtlamak için canla başla uğraşıyordu. Kardeşi **Corin**, TV-yönetmeni **Roy Battersby** ve daha birkaç sanatçı ile, **Workers' Revolutionary Party**, WRP'ye (İşçilerin Devrimci Partisi) girdi. Önce, sahne sanatçıları sendikasını, Güney Afrika Cumhuriyeti'ni boykot etmeye çağırdı. Ardından Filistin konusunda çeşitli eylemlere katıldı. Artık ırkçıları, siyonistleri ve tüm kapitali karşısına almıştı bile. Amerikalı yerlilerin sağlık durumları ile ilgili belgesel bir film yapmak için ABD'ye gitmek isteyince, kendisine vize verilmedi (1972). Daha sonra, 1974'de "Orient Express"'in çekimi sırasında politik söylevler vererek iş ortamını olumsuz olarak etkilediğini ileri süren ve yazıyı "Sesini Kes Vanessa!" başlığı ile yayınlayan Daily Mail gazetesini mahkemeye verdi. Tüm film ekibinin tanıklığı sonucu davayı kazandı ve gazete 40 000 Sterlin ödemeye mahkum edildi.

1975'de WRP adayı olarak belelerinde en az bir tiyatro ve dans topluluğu var. Kültür, bir çeşit temel iş durumunda. İşçiler ve devlet görevlileri sanatın uygulanma ortamını hazırlıyorlar. Zaten aralarında amatör sanatçıların sayısı çok. Ben de böyle birisiydim. Amatör girişimler çok güçlü, sevilen bir oluşum; işçiler de kendi tiyatro ve dans topluluklarını çok seviyorlar.

Isodara (1968)

□ **Avrupa sinemasında 'auter-film' dedikleri ve yönetmenin kesin egemenliği altında gerçekleştirilen bir sinema var. Bu durum Küba'da nasıl? Yönetmenin mi film, yoksa oyuncuların mı?**

■ Ben filmin, toplu olarak ortak çalışma, yani kollektif olması kanısındayım. Yönetmen ile bizler, hep birlikte sorunların açıkça tartışılmasından yanayız; klâsik filmlerde bile. Salt sorunu ortaya koymak yetmiyor, ayrıca eğitim de gerek. Bu amaca ulaşmak için toplu çalışmak gerekli. Kübalıların film geleneği var ama tiyatro geleneği yok. Oysa Avrupalılar için kendi tiyatro gelenekleri çok önemli. Bu nedenle sahne sanatçılarının, ülkede bir tiyatro kültürü oluşturulmasında çok çaba göstermeleri gerekli. Bazen son derece basit oyunlarla izleyicilerin karşısına çıkıyoruz. Önemli olan halkın tiyatrodan bir şey bulması. Söylenecek her şeyi insan tiyatro ile anlatabilir.

□ **Küba'da tiyatroların repertuarı nasıl? Modern ve klâsik oyunlar aynı zamanda oynanıyor mu?**

■ Küba'da çok çeşitli tiyatrolar var. Her biri, kendi tiyatrosunu uyguluyor. Örneğin, bir tanınmış topluluk politik tiyatro yapıyor ve ele aldığı konuyu militan bir şekilde işliyor. Bir başkası daha genel konularla uğraşıyor; Lorca'yı, Brecht'i oynuyor. Diğer bir topluluk da Latin Amerika tiyatrosu yapıyor ve bu kadının özel konumuyla ilgileniyor. Yani, tiyatroların çeşidi çok.

□ Teresa'nın Portresi'nde çok etkileyici bir kadın kişiliği çiziyorsunuz. Sonu da çok çarpıcı. Filmde gördüklerimiz, Küba kadınlarının düşünme biçimleri ve tepki gösterme şekilleri ile uyuşuyor mu?

■ Evet, kesinlikle. Ama salt Küba kadınının değil, erkeğinin de düşünme biçimiyle. Küba'da bu film büyük ilgi gördü. Havana'da altı sinemada birden gösterildi ve büyük tartışmaların doğmasına neden oldu. Havana'nın iki milyon nüfusunun yarım milyonu filmi gördü. Bunu, insanların gerçek durumunun filmde aynen yansıtılıyor olmasına bağlıyoruz. En ilginç yanı, izleyenlerin bilinçlerinde şu ya da bu şekilde etkili olması. Bunu başarabiliyor, çünkü bizlerin günlük yaşamda karşılaştığımız sorunun aynısını işliyor. Erkek -ki o da ilericidir- kadının toplumsal yaşamda yer almasına karşı çıkıyor. Öte yandan, filmin, kadınların toplumda yer almalarının kesinlikle önleniyor olduğu şeklinde yorumlanmasını da istemeyiz. Çünkü her şeye karşın Küba'da kadınlar, bu konuda birçok ülkeden daha ileri adımlar atmış durumdalar.

□ Bu tür sorunlar, okullarda da işleniyor mu?

■ Yeni nesli, kendi gördüğümüzde başka biçimde eğitmeye çalışıyoruz. Benim neslin düşünme şekli, artık geçmişe karıştı. Bugün gençler, çoktan ayırımlı düşünüyorlar. Belki bir bölümü, filmdeki Ramon -yani benim kocam- tipi gibi macho (erkeğe özgü) düşünüyorlar. Bu da evlerinde gördükleri eğitimden ötürü. Filmde izlediğimiz görüş biçimi yeni değil, bizim neslin görüş biçimi. Okullarda bugün, çocuklarımızın apayrı yetişmeleri için büyük çaba harcanıyor. Ailelerin evde gerçekleştirdikleri eğitim ile okullardakinin birlik içinde olmasına özellikle özen gösteriliyor. Kişi için toplumsal bir amacı, güncel yaşamına sokması çok önemli. Ancak böyle bir içebakıştan sonra nasıl bir insan olduğunu anlayabilir. Hem politikada, hem özel yaşamda apayrı kişilikler edinmemiz gerekiyor. Hep aynı düşünce rayında gitmemek için, düşünce biçimimizde devrim yapmalıyız. Yeni ve ayrı bir insan gerçekleştirmekte mutlaka başarılı olmamız gerek.

diye seçimlerine katıldı ama başarılı olamadı. 1978'de The Observer gazetesi, WRP'nin politikasını eleştirme maskesi altında Vanessa'nın kişiliğine saldıran uzun bir yazı yayınladı. Vanessa, gazeteyi mahkeme verdiyse de davayı yitirdi ve 70 000 Sterlin ödeme cezasına çarptırıldı. Olay, kamuoyunda büyük yankı yaptı. Bu parayı toplamak amacıyla bir gece düzenlendi. Binden fazla kişinin katıldığı gecenin geliri ve WRP'nin bir kır evinin satılması ile bu para toplanmış oldu.

İngiliz sinemasında konu ve rol seçimi, ABD'dekinden çok daha az seçenekli ve tutucu olduğu için Vanessa'nın kendi kişiliğine uygun roller bulması güç oluyordu. Oynadığı filmler arasında en çok dikkat çekenler, **Richard Attenborough'un** "Truvalı Kadınlar" (The Trojan Women, 1971) ve **Ken Russel**' ın "Şeytanlar" (The Devils, 1971) adlı filmleri oldu.

VE "JULİA"

Fred Zinneman'ın filmi "Julia" (1977), politik kişilikleri güçlü ve sanatçı kişiliklerinin doruk noktasında olan iki kadın sanatçıyı biraraya getirdi: Vanessa Redgrave ve Jane Fonda. Jane Fonda'nın canlandırdığı çekingen ve içine kapanık Lillian tipi ile Vanessa'nın yarattığı ateşli anti-faşist Julia, birbirine zıt ama o denli yakın iki insanın öyküsünü oluşturuyordu. Kısa zamanda sinema tarihinin en kalıcı filmleri arasına sokulan "Julia", çeşitli ödüller kazandı. Her iki başoyuncu da ödüllendirildi. Oscar törenine ödülünü almak üzere giden Vanessa'yı siyonistler yüksek sesle protesto ettiler. Yaptığı konuşmada bu insanları "serseriler" olarak adlandırmaktan çekinmeyen Vanessa, İsrail halkı ile siyonistleri aynı kalıba koymadığını özellikle belirtti. Oscar törenlerini izlemeye alışkın seçkin konuklar, bu kez karşılarında ırkçılığı ve sömürünün her türünü ağır bir dille suçlayan, alışagelinmişin dışında bir "yıldız" bulmuşlardı. Geceye katılan, konuşma sonunda "nazik bir sessizliği" yeğ tuttular.

Vanessa fırtınalar koparmayı sürdürüyor. **Playing For Time** adlı CBS yapımı TV-filminde yarı, yahudi bir Auschwitz mahkumunu canlandıran rolü kendisine verildiğinde, tüm İsrail yanlısı örgütler büyük patırtı kopardılar. En son olarak da, Boston Filarmoni Orkestrası'nın hazırladığı bir müzikalde rol alması engellendi. "Filistinliler" adlı bir belgesel film ile yönetmenliğe de başlayan sanatçı, bu filmin dağıtımı konusunda çeşitli güçlüklerle karşılaştı. Filistin kurtuluş hareketini gerçekçi bir gözle işleyen bu film, Vanessa'nın görüşlerini kitlelere duyurmaktaki kararlılığını bir kez daha kanıtladı.

Vanessa Redgrave, yüksek sanat düzeyi ve ilerici dünya görüşü ile her çeşit övgüye değer bir insan; ne ki onun en çok övülecek yanı bizlere, kişinin nerede ve hangi koşullar altında olursa olsun, onurlu bir yaşamı yakınlaştırmakta yararlı olabileceğini gösteriyor olmasıdır.

Derleyen: GÜRHAN UÇKAN

Sinema Kadına Bakıyor...

Alper Fidaner

Ticari sinemanın, başlangıcından bu yana cinselliğin nesnesi olarak geleneksellestirdiği kadına, Türkiye'de de aynı temel anlayışla yaklaşıldı. Türkiye' de çekilen ilk konulu filim Pençe (Sedat Simavi, 1917) kocalarını aldatan iki 'kötü' kadın üzerine kurulu bir öyküyü anlatıyordu. Daha ilk filimde ortaya çıkan yaklaşımla 70' li yılların 'ah'lı-'oh'lu, 'parçla'lı filimlerine gelindi. Batı kopyası anlayış, aradan geçen 50-60 yıl içinde iyice özgün (!) bir nitelik kazanmış oluyordu.

Gişede bilet satmakla büfede gazoz satmayı birbirinden ayırmayan anlayış bir yana bırakılırsa, Türkiye' de sinemanın 70 yıllık tarihi boyunca, kadına bir kişilik olarak yaklaşan, onu ilişkiler içinde gözlemeye, çözümlemeye çalışan filimlerin yapıldığı görülür. Son bir kaç yıllık dönemde ise, kadın-özgürleşen kadın-özgür kadın konulu filimlerin iyice kendini gösterdiği farkediliyor.

Pençe'den kısa bir süre sonra çekilen Mürebbiye (Ahmet Fehim, 1919), kadına iyi-kötü bir kişilik veren ilk yapım oldu. Son döneme gelinceye kadar 'kadına bakan' filimler arasında, köyden kalkıp İstanbul'a göçen ailede gelinin fabrikada çalışmaya başlayarak gelenekleri yıkmasını anlatan Gelin (Lütfi Akad, 1973), burjuva ilişkileri içinde kadının aldığı konumun altını çizen Arkadaş (Yılmaz Güney, 1974), köykentleşme olgusu içinde kadına yer veren Hazal (Ali Özgentürk, 1980) ve Sürü (Zeki Ökten, 1979) önemli yer tutan yapımlardır. Yeni dönemde dikkat çeken ürünler veren Ömer Kavur'un, sinemamızda en özgün çalışmalardan biri olan ilk filmi Yatık Emine, toplumsal ilişkiler içinde kadını ele alan yapımlar arasında en önde gelenlerdendir. Refik Halid Karay'ın bir öyküsünden uyarlanan Yatık Emine'de, XIX. yüzyıl sonlarında, fahişe olduğu gerekçesiyle İstanbul'dan Anadolu'da bir kasabaya sürülen Emine'nin haksız yere aşağılanması, kasaba insanının ilişkileri, çatışmaları ile birlikte işlenmektedir.

'80 SONRASININ "KADINLI" FİLMLERİ

Sinema, 1980 sonrasında genellikle sınırlı bir çevre içinde gelişen ve insan ilişkilerine dayalı filimleri gündeme getirdi. Bu türün örnekleri, benzer çatılar altında, çoğunlukla kadın-erkek-erkek üçgeninden yola çıkarak kadın özgürlüğü-cinsel özgürlük konularını ele aldılar. Pek çoğu düzeyli bir sinema anlatımına sahip olmasına karşın, işledikleri konuda kimi eksik-yanlış çıkarımlarla, gerçekçi çizgiden oldukça uzak düşen kişileriyle, '80 sonrası filimlerin hemen tümü, kadın sorununa tam anlamıyla sağlıklı bir bakış açısı getirmekten uzak kaldı.

Kadın filimlerinin ilk önemli örneklerinden birisi, senaryosunu Selim İleri'nin yazdığı Seni Kalbime Gömdüm (Feyzi Tuna, 1982) oldu. Filimde, sosyete çevresinde, işadamı kocasının yanında bir süs eşyası olarak dolaşmaktan bıkan Türkan Şoray, izleyicilere 'zengin' bir tuvalet defilesi sunmaktan geri durmaz. Büyülü Bodrum'da bulduğu temiz aşk Cihan Ünal da para dünyası işin içine girince duruluğunu yitirir, sabık kocanın konumuna girer. Kadın, kocasının yanına -kürkçü dükkanına geri dönecektir. O hoşlanmadığı çevrenin içinde eriyip gitmek değişmez kaderi olmuştur.

Yine ilk örneklerden olan Mine (Atıf Yılmaz, 1982) konuya daha olumlu bir yaklaşım getirir. Kasaba yaşantısının durağanlığı içinde ezilen istasyon şefinin güzel karısı, lise öğretmeninin kasabaya gelen yazar kardeşiyle karşılaşır. Çevrenin tümüyle karaladığı ilişki, kasabalının kötü bakışları arasında elele evin kapısından çıkmayla noktalanır. Kadın ve erkek, bu kez zincirleri kırmış, belirsizliğe doğru yolalmaktadırlar.

Olumlu ya da olumsuz finalleriyle ilk örnekler, sinemamızın kadın arayışlarına bir giriş niteliği taşır. Göl (Ömer Kavur, 1982), O kadın (Halid Refig, 1983), Kırık Bir Aşk Hikayesi (Ömer Kavur, 1981) gibi filimler de benzer ilişkiler üzerine yaptıkları çeşitlemelerle örnekleri artırırlar.

Filimlerin tümünde 'çevre', durağanlığı, yüzeyselliği ve olumluya karşı tavır alan çirkinliğiyle kötülenmektedir. Biçim farklılıklarına karşın, Seni Kalbime Gömdüm'ün İstanbul sosyetesi ile Mine'nin, Göl'ün kasaba insanları ağır tutuculuklarıyla, olumsuzdan yana, birbirinin aynı insan grupları olarak sunulurlar. Birey-toplum ilişkisinde, toplum-topluluk ayrımı yapılmaz, kaynaşmış küçük gruplara 'toplum' işlevi yüklenerek yaşamın gerçekliğinden uzaklaşılıp, zorunlu yanlış çı-

Bir Yudum Sevgi

Fahriye Abla

Bir Kadın Gözüyle Federal Almanya'da Kadın Sineması

Federal Almanya'da yaklaşık on yıldır kadın sinemacılar, yeni kadın hareketinin politik pratiğinde yerlerini almak amacıyla film yapıyorlar. Politik aydınlanma üzerine olan bu filmler, kadınların sessizliğini aşmayı hedefleyen bir hareketin belgeleri konumundadır. İlk girişimlerin ardından, anlatıma yönelik filmsel araçların yaygınlaşmasına paralel olarak, içerikte olduğu kadar biçimde de değişikliklerin ortaya çıkması tüm bu çabaları içine alan geniş bir tanımlama yapmayı oldukça güçleştiriyor.

Kadın hareketinin güçlü gelişimi belirli bir direniş içinde gerçekleştiği için, tek düzelikten daha çok, sinema dilinin coşkun gelişimini de beraberinde getirmiş oldu. Bu oluşumda bazı faktörlerin etkin olduğu en başta da, yeni sinemasal tarihi başlatan yeni kadın hareketinin olmadığı-söylenebilir. Ama onu kesin olarak etkilediği de söylenebilir. Böylece kadın hareketinin başlamasından öncekidönemlerde film yapmış kadınların (örneğin Ula Stöckl) perspektifleri de değişti. Tartışma, biçimsel ve estetik sorunların üzerinde odaklanmış bu filmlerin yeniden yorumu ile ilgili olarak gelişmekteydi. Bugün eğer konuya bir yaklaşım getirilmek istenirse, sözkonusu olan film türlerinin geniş yelpazesini, kadınların bugünkü çalışmalarıyla bir arada değerlendirme zorunluluğu kaçınılmaz olur. Bunlar; belgeselden, deneysel ve avant-garde filmlere, halka yönelik anlatımcı filmlerden animasyon (canlandırma) filmlerine kadar, öznel bir perspektife bağlı olarak sınıflandırılmaktadır.

Eğer yıllardır kadınlara ayrılmış bir türün-belgesel'in gelişimi ele alınırsa, bu böylesi filmlere pratik etkide bulunmuş kadın hareketinin radikal öznelciliği niteliğini taşır. Bu türe yönelik geleneksel sınırlama, bu filmciler tarafından geride bırakıldı. Bu yüzden de, bir zamanlar kuru eğitme ve öğretme alanı olmuş belgesel filmlerdeki belgelenmiş konuların

karınlara ulaşılır. Filimlerin baş kişileri de çevre öğesinde olduğu gibi yapaylıklarla yüklüdürler. Dürtüleriyle hareket eden 'kahramanlar', temelsiz, süreçsiz değişimlere uğrar, neyi neden yaptıklarını kendileri bile bilmezken, tutuculuğa karşı savaşır, kazanır ya da yitirirler. Hemen hiç birinde gerçek bir değişim-gelişim sürecine raslayamayız. Kadın çoğunlukla dışardan gelen bir 'bilinçlendirici'nin etkisiyle yol alır. Önündeki iki seçenek, başkaları tarafından kendisine sunulmuştur; O, eski kötüyü bırakıp yeni iyinin yanında yeralacaktır.

1984-85 SEZONUNUN KADINLARI

Geçtiğimiz filim sezonunda aynı türün daha farklı yaklaşımları izleyiciye sunuldu. İlk filimlerin kalıpları biraz genişlerken, kadına yaklaşım arayışları aynı temel üzerinde kalıyordu.

Fahriye Abla (Yavuz Turgul 1984), büyük ticari başarısıyla bu dönemin kuşkusuz en dikkat çeken filimlerinden oldu. Reklam filimleriyle ustalık kazanan yönetmenin ilk yapımı olarak iyi sayılabilecek bir teknik düzey tutturan filimde kadının özgürleşmesi hiç beklenmeyen bir sona ulaşır. Mahalle güzeli Fahriye, 'bozuk çıktığı' için zengin kocası tarafından baba evine geri getirilmiştir. Eski sevgilisini, kendisine yüzçevirdiği için yaralayan genç kadın, Sevgi Soysal tiplerinden esinlendiği açıkça farkedilen hapisanede, çorap örerek bilinçlenecek, çıktıktan sonra da fabrikada çalışmaya başlayıp ekonomik özgürlüğüne kavuşacaktır. Filim, Fahriye'nin eski sevgilisine sahip olması'yla sona erer. Fahriye'nin hapisane arkadaşının etkisiyle kısa bir sürede nasıl akıllandığı, sonra da, olumlu seçenek dost fabrika işçisini bırakıp filimde elektrik direği kadar işlev taşıyan ilk aşkına neden döndüğü, filimin kurulu mantığı içinde açıklanması mümkün olmayan sorulardır.

Dağınık Yatak (Atıf Yılmaz, 1985) Murathan Mungan'ın senaryosuyla kadın-erkek ilişkilerine tepetaklak edilmiş bir bakış taşımaktadır. Sosyete orospusu Benli Meryem, son girdiği ilişkiden soğuyunca, beğendiği genç garsonun peşine takılacaktır. Garsona, hep kendisine uygulanan yöntemle yaklaşan Meryem, onu elde edip Side'deki yazlığa 'kapatmayı: önce başarırsa da, sonuçta yitirecektir. Garson, başlangıçtaki doğallığından uzaklaşmış, akıllanmıştır; jigololuğu öğrenmiş, çalışmaya başlamıştır. Meryem'in bu durum karşısında tutumu, durmadan kafasını kurcalayan çocukluk anılarının etkisiyle de, 'mesleğini' bırakıp 'namuslu' yaşamaya karar vermek olur. Meryem'in ne yapacağı, gerçekten merak konusudur. Filimde hiç bir sağlıklı ilişki örneği bulunmaması da ilgi çekicidir.

Dağınık Yatak

Konuya en 'radikal' yaklaşımı getirmeyi amaçlamış görünen **Gizli Duygular** (Şerif Gören, 1985), olayları ve insanları ele alışındaki şablonculukla başarının hayli uzağında kaldı. İşi, evi, televizyonu ve aşk romanları arasına sıkışmış Ayşen'in yaşamı, karşı apartmana taşınan 'özgür kadın'ın etkisiyle yepyeni bir akış kazanır. Mahalleliye aldırmadan birlikte yaşadığı sevgilisini, anlaşamadığı için evden kovabilen Ayşecan, Ayşen'in kendi üzerine kurduğu baskılara karşı durup, iş arkadaşı Bülent'le ilişki kurmasına yolaçacaktır. Bülent'in hamileyken Ayşen'ı bırakıp Ayşecan'a gitmesi Ayşen'in hızlı ilerleyişini körükler. Finalde, filim boyunca hep pencereden gördüğü evin içine giren Ayşen, orada bulduğu kitapta kadın özgürlüğü üzerine söylenenleri okur ve dışarı çıktığında içindeki tüm baskıları altetmiş olarak hoşlandığı bir erkeğin koluna girip uzaklaşır.

Filimde olumlu tip olarak sunulan Ayşecan olabildiğince belirsizlik içinde bırakılmıştır. Ayşecan hakkında tüm veriler, Sanat Dergisi okuması, klasik müzik dinlemesi, duvarlarına Davit Hamilton fotografları asması ve sık sık arkadaşlarını toplayıp dansetmesiyle sınırlı kalmaktadır. Diğer kişiler de daha fazla aydınlık değildir. Kişilerin, okudukları dergiler (Sanat Dergisi, Sinema Dergisi/Renkli magazinler) ve dinledikleri müziklerle (klasik müzik/alaturka müzik) toplumsal konumlarının belirlenmeye çalışılması, gerçekten ilginç olan bir konunun başarıyla işlenmesine engel olan ögelerdendir. Üç kişiyle (Bakkal, manav, kapıcı) sınırlanan çevrede işlevini yerine getiremez durumda kalmaktadır. Filim öylesine derinliksiz bir yöntem izlemektedir ki, sıradan izleyicinin 'sonunda kızcağızı kötü yola düşürdüler' biçiminde bir yorum getirmesi bile mümkündür.

Kadın-Sevgi-Cinsellik konusuna, pek çok eksiğine karşın en sağlıklı yaklaşımı getiren filim kuşkusuz **Bir Yudum Sevgi** (Atıf Yılmaz, 1984) olmuştur. İkincil kişilerin tek boyutluluğu ve çevrenin 'alışılmış' tanımlaması bütünlüğü bozarken diğer filimlerde hiç görülmeyen biçimde, filimin baş kişisi sürekli bir ilerleme içindedir; benliğini geliştirmekte, yaşamına olumlu amaçlar katmaktadır. Diğer filimlerde bulunmayan sorumluluk üzerine kurulu sevgi anlayışı Bir Yudum Sevgi'de kendini göstermektedir.

İnsan ilişkileri içinde kadını ele almak ne kadar gerekliyse, bakış açısını doğru temellere oturtmak, sağlam bir yaklaşım elde etmek için gereklidir. Dürtüleri ve iç denetimi ile davranan öz benliklerinden yoksun kişiler üzerine kurulu sinemanın, her hangi bir konuyu doğru olarak işleyebilmesi olanaksızdır. İnsanı insan yapan benlik gücünü yadsıyarak yapılan sanatın, çöken bir ilişki sistemine karamsar yaklaşımlar getirmesi ve bu doğrultuda kendini tekrarlayıp durması olağan karşılanmalıdır. İnsanı yüceltecek bir olgu olarak sanat, çözümsüzlükleri değil, kendi sunacağı doğru seçeneği vurgulamalıdır. Sinemadan beklenen de bundan farklı değil.

öznel perspektiflerini oluşturan deneysel özellikleri de bulmak mümkün. Belgesel filmlere yanlış olarak yüklenmiş nesnellik hedefi, öznel perspektif tarafından yıkılmış durumdadır. Çoğu kez bu filmciler çalışmalarıyla, kadınların ve kadın hareketinin özerkliğinde pay sahibi olmuşlardır. Bu bir rastlantı değildir, çünkü son birkaç yılın çok ilginç belgesel filmlerinden bazıları "objektiflik tiryakisi olan geleneksel belgesel filmin sınırlarını aşmak isteyen kadınlar tarafından gerçekleştirildi. Örnek olarak, biçimsel yenilikleriyle Elfi Mikesch veya Jatta Brückner'in parlatılmamış ama çelişkileri gösteren portreleri gösterilebilir.

Bu filmler, kendine has estetiği açığa vuran bir cinse ait özellikler itiminde yapılmış olma özelliğiyle, biçim ve içeriğindeki çeşitlilikle, bu filmlerin genelde neye sahip oldukları sorusunu ortaya çıkaran kadınlar tarafından gerçekleştirildi.

Bu soru eğer kadınların güya doğal özelliklerini kastediyorsa, hedefini başardı sayılmaz. Bu filmlere bakarsak, geçerli estetik normların olmadığını görürüz. Bu filmler neyi gösterir? Vücutlarına olan baskıyı konu etmeye yönelen kadınların, kendilerine yönelik olan toplumsal baskının belirtileri nelerdir? Bu yalnızca, Berlin'li film yapımcısı Christina Perincioli tarafından gösterildiği gibi, fiziksel olarak kötü davranılmış ve korkutulmuş kadınların gerçeğini soruşturmak değil, ama hergün haberlerde ve eğitim alanında yinelenen kadınlık üzerine basma kalıp sözler sayesinde kendi vücutlarından soğutulmuş kadınların gerçeğini de savunmaktır. Bu kadın imajlarının ironik bir derlemesi Ulrike Ottinger'in filmlerinde görülebilir Bu filmlerdeki kadın imajları, erkek-kadın mitine karşı model niteliği de taşımaktadır. Bu kadın yönetmenler vücutları ve akılları ile gerçekten baskıyı yaşayan kadınların güvenilir deneyimi ile işe başladılar. Ortaya çıkan filmler, kadınların arzularının, umutlarının hatta başarısızlıklarının işlendiği birer kitap gibi okunabilir nitelik tedir. Ve genelde, bu filmlerin en önemli yanı, izleyiciyi düşündürme yeteneğine sahip oluşlarıdır.

GERTRUD KOCH
Derleyen : Ertan Yılmaz

"Tren Gidiyor" Gençlik Yılına adanmış bir gençlik oyunu. Oynanmadan yayınlanma şansına sahip pek az oyundan biri. Ülkemizde gençlik oyunu olarak yazılmış ilk ve belki de tek gençlik oyununu gençlik tiyatrosu, gençlik oyunu ve gençlik bağlamında ele almak için dergi büromuzda bir tartışma düzenledik.

Tartışmaya oyunun yazarı Yılmaz Onay, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (DTCF) Tiyatro Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi ve AST oyuncularından Ali Meriç, yine DTCF Tiyatro Bölümü öğrencisi Ali İhsan Kaleci ve gazeteci yazar Yasemin Çongar katıldılar.

Yılmaz Onay

Ali Meriç

Yasemin Çongar

"Gençlik tiyatrosunda insiyatif gençlerin olmalıdır"

ALİ MERİÇ □ Gençlik oyunları oynanıyor, özel ya da amatör tiyatrolar bu işe ilgi gösteriyorlar, bazı gruplar gençlik oyunları oynuyorlar ama gençlik tiyatrosu tartışılınca gençlik oyunu olarak benim düşündüğüm akla gelen iki oyun var, Ah Şu Gençlik ve Tren Gidiyor,

YARIN □ Bir de Çürük Elma var galiba.

MERİÇ □ Benim gençlik tiyatrosu ve gençlik oyunu denince anladığım gençlerin oynaması ya da oynamaması gibi ölçüler değil. Gençlik oyunu konu bağlamında kendini gösterir. Gençliğin sorunlarını anlatmalıdır. Bu özelde gençliğin sorunları da değildir, çevresiyle birlikte gençlik işlenir ve orada bir şey yeşerir, bir konu oluşur. Bu anlamda gençlik oyunu denince akla gelen Tren Gidiyor. Yılmaz ağbi de gençlere nasıl tiyatro yapılır sorusunu sürekli kendine sormuş ve yanıtı da, işte oyun. Dansla anlatım, görsel özellikler ağırlıkta, şarkılar, bulutlar.

ALİ İHSAN KALECİ □ Yazarın sahneyi çok iyi bildiği oyunu okurken anlaşılıyor. Beni asıl etkileyen oyunda çok değişik kesimlerin bir araya getirilmesi. Bu başlangıçta sorunlara derinlemesine inilemiyor gibi bir izlenim uyandırıyor.

YASEMİN ÇONGAR □ Söylediklerinin bir bölümüne ben de katılıyorum. Diyorsun ki bir kalabalık oluşmuş, işçi kesiminden en üst düzeyde gence kadar, bilinçli gençten yozlaşmış gence kadar bir çok kesim oyunda yeralmış ve bu kalabalık yüzünden bir ikili ilişkideki sorun yeterince çözüme kavuşmamış. Ama burda amaç bir baba ile oğul arasındaki ikili ilişkiye çözüm getirmek değil. Her kesimden insanın yer alması belli bir yoğunluk, topluluk kazandırıyor oyuna.

Benim ana konu olarak gördüğüm iki kişi var; Işık ve Sanem. Işık bir işçi çocuğu ve çevresinde olanlardan etkileniyor. Örneğin Uluslararası ilişkiler bölümüne girip alıp başını gitmek istiyor, para kazanmak Avrupa'ya gitmek istiyor, yani sınıf bilincine sahip değil henüz ve başka yollar arıyor. Daha sonra hem bir takım toplumsal bilince sahip gençlerle hem de bilinçsizleştirilmiş gençlerle birlikte oluyor ve aile çevresinin de etkileri ile sosyal geçmişinden getirdiği şeylerin bilincine varıyor ve bir çıkış yolu buluyor.

YILMAZ ONAY □ Ben de oyunu yazarken çektiğim güçlüklerden sözedeyim isterseniz biraz. Yardımcı olabilirim belki ve bana çok yardımcı olan bu eleştirileri kendi açımdan tekrar değerlendirmiş olurum. Önce gençlik oyunu anlayışımdan sözedeyim. Burada yapılan tanım benim için de geçerli. Yani problematik olarak ağırlıklı yönde gençlik kesimi olan ama bunu bütün gençlik kesimlerinden soyutlayan bir bakış değil -ki gerçekçiliğin gereğidir bu- hangi kesimi ele alırsan al onu tüm toplumsal ve tarihi ilişkileri içinde işleyeceksin. Gençlik oyunu kavramında da ağırlığı buraya vermek gerekir. Bir de bunun gerçekten bu anlayışla yerine oturabilmesi için zaten gençlik kesiminin de tiyatro olayında olabildiğince insiyatifinin sağlanması gerekir. Gençlik Tiyatrosu kavramına gelince, yine aynı şekilde koparıp sınırlayan yani yalnız gençlerin izlediği, yalnızca amatör tiyatroların oynadığı ya da yalnızca gençlerin oynadığı tiyatro gibi sınırlar koymak yerine ana gençlik tiyatrosu diye bir ağırlık koymakta yine yarar görüyorum, toplum içinde bu sorunsal ağırlık üzerinde ve bunun tiyatroda işlenişinde gençlerin gerek izleyici gerekse fiilen tiyatro yapan olarak ağırlıklarını koymaları gerekir-ki bu bir anlamda katılım ana esprisinin gereklerinden biridir de. Bu yılın da bu kadar anlamı olmuş olur.

Şimdi oyuna gelince; bu sorunu ya bu genişlikte almayıp gerçekçilikten fedakarlık ederek zorla sıyırıp ele alacaktım ya da başka bir tematik seçecektim ki böyle geniş ele alma zorunluluğu olmasın. Bunlar, sanırım bundan sonra böyle şeyler yazmaya kalkışanların da sorunu olacaktır. Benim sizden öğrenmek istediğim şu; oynanmış bir oyun üzerinde değil de bunun oynanmamış metni üzerinde tartışıyor olmamız bunu biraz zorlaştırıyor ama acaba oyunun tamamlanmamış-boşlukta bırakılmış noktaları var mı? Bu yanları benim için de tartışmalı tabii, ama tartışılıyor olması mutlu ediyor beni.

MERİÇ □ Bizi de tartışmak mutlu ediyor. İnsan biraz da kıskanıyor tabii gençlik oyunu okurken.

ONAY □ Ama siz de bizi kıskandıracaksınız.

MERİÇ □ Umarım. Gençlerde bir gelecek kaygısı var. Buradaki bir sahne bence oyunun ana konusu olmalıydı. Işık'ın annesi ile bir sahnesi; Anne Işık'a hiçbir şeye karışmamasını söylüyor, sonra bir ara dışardan gelen bir motor sesini silah sesine benzetiyor ve Işık'ı da göremeyince öldü sanıyor. O sahnede söyledikleri çok önemli. Önce Işık'ın uluslararası ilişkiler bölümüne girmesini onaylamaz, mühendis olup daha kolay ve risksiz bir yoldan para kazanmasını ister ve bu yüzden oğluna çıkışır: "sana karışma dediysek magazinci mi ol dedik, uyuşturucu alıp züppelerin peşine mi takıl dedik... peki öyleyse karış..." Ancak motor sesini duyunca paniğe kapılır ve keşke yaşasaydın da ne istersen yapsaydın diye sızlanır. Buradaki annenin çelişkisi çok önemli Bu sahneden sonra da Işık'ın ailesine karşı bir yakınlık doğdu bende. Yani "gençlerin öyle değil de böyle olmasını istiyordunuz, şimdi niye beğenmiyorsunuz" sorusu uyandı.

ÇONGAR □ Bu sahnenin çok çarpıcı olduğuna ben de katılıyorum. Biz biraz duygusal yaklaşıyoruz olaya galiba. Dönemin ne olduğunu biliyoruz, Işık ve ailesine yakınlık duymamız da normal. Demin Ali bu gençliği beğenmiyorsunuz dedi, ancak bu gençliği beğenenler de var. Türkiye'ye bu boşluk, bu içki, bu kadın kız, yarı küfür, tamamen ayakları yerden kesik insanlar havadan düşmediler. Bunlar oluşturuldu ve bunları beğenenler de var. Sonuç deyince, kitap bu sonucu ortaya koyarak bizim duygusal olarak işlenmesini istediğimiz ana temayı belki daha geniş bir açıya oturtuyor. Belki kesin sözcüklerle tam ortaya koymuyor ama hissettiriyor. Sanem'in ailesinin klasik olması ise gerçekçiliğin gerektirdiği bir şey sanırım. O ailenin varlığının da çok önemli rol oynadığını düşünüyorum.

ONAY □ Bu konu, yazarken beni de düşündürdü. "Sanem aykırı düşüyor mu" sorusu önemli. Ancak Sanem'i gerçekçi olarak işleyebilmek için onun itildiği ortamı da gerçekçi olarak vermenin kaygısını duydum. Sizin sözünü ettiğiniz sahneyi bir kaç kez değiştirmek zorunda kaldım. Benim için de anahtar sahne o.

Tabii oynanabilirlik şansını artırma açısından da değiştirmeler oldu.

Ancak o her zaman bütünü belirleyici değildi. Yani bu koşullarda sen hakkıyla yazamayacaksan, hiç birşey yazamayacak hale geleceksen, kuşa dönecekse hiç yazma, başka bir şey yaz. O bakımdan bu konuya fazla yüklenmeye hakkımız yok. Bu belirleyicilik Işık ve Sanem tipinin ana çelişki tipi olarak seçilmesini getirdi. Ben şöyle yapmaya çalıştım; birbiriyle bütünleşen genç ve yaşlı kesim var ve birbiriyle asla bütünleşemeyecek olan genç ve yaşlı

Ali İhsan Kaleci

kesim var, ve kuşak çatışması denen şeyin ait olduğu bir kesim var. Kuşak çatışması evrensel, genel geçer bir kural değildiri de getirmeye çalıştım. Tersine, toplumların gelişmesinde kuşakların bir başka temelde bütünleşmesi süreci geleceğe ışık tutacak olan süreçtir. Ama elbetteki toplumların bu gelişmesinde çelişkilerinin bir tanesi kuşak çatışmasına dönüşen kesimler de vardır. Bunların içinden biri itilmeleri doğurur, biri de başlangıçta zorlamalarla dağılma, parçalanmaları getirecekken- ve tekil olaylarda getirir de, ama ben Işık'ta tekil bir durumu getirmek istemedim- son tahlilde bütünleşmeye gider ama o kadar da kolay değildir o iş. **Çok şeylere malolarak gidenin** sürecini işlemek istedim baba ile Işık'ın bütünleşmesini verirken. Anne ile babanın Işık'ta bütünleşmenin yolu gibi zannettikleri fedakarlığın onların çizdiği yoldan değil, aslında Işık'taki dönüşümlerle olacaktırı koymaya calıstım. Paralelinde koyduğum Sanem'in gelişiminde de bir happy end, yani zengin kesimlerden insanlar gelir, yoksul kesimlerden insanlarla birleşirler değil, yoksul kesimlerden gelen insanlar kendi koşullarında geleceğin güçleri olarak stabilize olurlarken, bu çelişki ortamında zengin kesimlerden bu bütünleşmeye sevgi bağı olarak-ki ne kadar sürekli olacağı konusunda soru işareti bırakmaya çalıştım- kader bağı olarak birleşmeler olur, ancak o kesimleri uzlaşmaz biçimde orda bitiren veya kendisi bağını, sürdüremiyecek biçimde onlarla koparanlarla birleşmeler biçiminde olacaktırı koymak istedim.

Toplumun genelinde de bizi hiçbir gelecek kapısı, umut kapısı yoktura kaydırılabilecek gelişmeler vardır, bunlar realitedir. Ama bu gün toplumun genel kesiti içinde çok kenarda köşede görünen belli etkinliklerde ve belli yoğunluklarda değilse de o güçlerin sandığımızdan da çok daha fazla ve somut olarak varolduğunu unutmamaya çalışalım. Sandığımızdan fazla derken çok da fazla sanmamak gerekir. Bir gün gelecekler diye beklememek gerekir. O sorumluluğu da gence geçirmek, o sorumlulukta herbirimizin bir parmağı olursa ancak olabiliri de geçirmek umut vadedici gelişmeleri göstermek gerekir.

KALECİ □ Sizin de dediğiniz gibi konu gençleri çekecek bir konu, zengin erkek fakir kızla evleniyor ya da tam tersi. Kendi kendime düşündüm de, demin oyun için dağınık demiştim, galiba dağınık olan bizim toplum yapımız. Yani sürekli bir kayma var, bir oturmamışlık olduğu için bu dağınıklık ve karşıklık oluyor. Örneğin Sanem'in babası ile oğlu Kurter aynı müziği -arabesk- dinliyorlar. Bu ilginç aslında. İkisi de arabesk kökenli, bundan zevk alıyor Baba yoksulluk günlerini hatırlıyor. Birdenbire zengin olmuş, bir geçmişi kültürü yok. Gençlik ailesi içinde görülüyor ve belli tipik özellikler yakıştırılıyor. Bu kez oyun gençlik oyunu olmaktan çıkıyor, biraz yaşlı bir bakış oluyor. Ah Şu Gençlerde de var. Annesi ile anlaşamıyor, kız arkadaşı vardır, arabası vardır vb. Yani genç deyince bunlar anlaşılıyor.

Fakat benim eleştirmek istediğim; biz bu değiliz, bizim çok daha büyük sorunlarımız, arayışlarımız var.

ONAY □ Ben yaşlıların, gençleri sorunları açısından realite açısından, toplumdaki işlevleri açısından, gelecekteki işlevleri açısından daraltıkları görüşündeyim. Ben Kuşak çatışmasına belki de çok fazla tepki duyduğum için ve özellikle de senin dediğin anlamda, yani gençlerin, yaşlıların kaderini de kavrayan ve yerine göre onlardan çok daha sağlıklı dünya görüşü ile bütün sorunları omuzlama durumuna gelen bilinçleri varken işi getirip sadece kuşak çatışmasına dayamak, bana gerçeğin tam tersi kasıtlı bir saptırma olarak göründüğünden tepkisel olarak sürekli yaşlılarla gençleri birlikte işlemeye belki fazlaca ağırlık vermiş olabilirim. Bunu kafamın bir köşesine kaydediyorum.

YARIN □ Yani Işık ve annesinin yaşamlarının çelişkisinin ilişkilerine yansıması. Bu açıdan kuşak çatışması zararlı değil.

ONAY □ Evet, Işık, annesi ve babası arasında bir çatışma var. Işık annesini ve babasını o yolla kurtarabileceğini düşündüğü için annesi babası da Işığın da bu yolla kurtulabileceğini zannettiğinden bir farklılık var, burada doğan çatışmalar var. Ama bunu ben gerçeklikte de çelişki olarak görmüyorum, çünkü bu sonuçta bütünleşmeye varacak bir çelişki.. Buna karşılık öbür kesimdeki çatışma, birbirini kurtarmak bir yana birbiri ile olunamayacağını ortaya koyuyor. Bu arada annenin ve babanın kendi iclerinde çelişkileri var. Bu figürlerin kendi içlerinde de o çelişkilerin varlığıyla bir arada giden sürecin sentezini doğuracak olanda bu çelişkiler.

ÇONGAR □ Çok vurgulanmış zaten

MERİÇ □ Şu bizim Sanem'in annesi ve babası ulusal, şablon tipimiz. Işığın annesi ve babası yabancı olmadığımız tipler.

KALECİ □ Bir tanesi bize verilen bir tanesi bizim yaşadığımız. Tren Gidiyor belki ve bu trende hiç göremeyeceğimiz insanlar var. Cafer var, başkaları var, tanıyamıyoruz, eziklğini görüyoruz ama yeteri kadar tanıyamadan Cafer trende gidiyor. Benim sevdiğim karakter Cengiz oldu. Baştan kötü çizilmiş ama karar verip Libya'ya gitmesi Işığın da bilinçlenme sürecini başlatıyor. Işık biraz romantik belki. Sanem de öyle. Ama Cengiz romantik değil, farkında herşeyin ve kurtuluş olarak Libya'ya gidiyor.

ONAY □ Herşeyi ak ve kara diye vermemeye çalıştım. Çünkü realitenin kendisi öyle değil.

KALECİ □ Bir zamanlar birşeyler olmuş ve şimdi ben kendimi aforoz edilmiş gençlik gibi görüyorum. Suçlanıyoruz. Yaşama karşı hep karamsarız. Çevremdeki insanların çoğu böyle, gençlerin umudu olması gerekir, ama böyle değil. Bu oyun da bizim çevremizdeki o karamsar ilişkileri alıyor, ama sonu öyle bitmiyor.

YARIN □ Işık ile annesinin yaşadığı çelişki bugün pek çoğumuzun yaşadığı bir çelişki. Yaşamımızın dışardan belirlenmesine karşı bizlerin toplumsal yaşama katılamamamızın sıkıntısı var, arkadaşın söylediği gibi aforoz edilmiş olmanın sıkıntısı var. Bir yandan buna karşı çıkamama var. Herkes bir umutsuzluğa düşmüş, ben tek başıma bir şey yapamam deniyor. Birçok insan bunun sıkıntısını yaşıyor toplumsal ilişkilerine müdahale etmek gereği duyuyor, ama ailelerin de bağlayıcılıkları var, gençler bizi bu duruma getirdi anlayışı ile yasaların da toplumsal yapının da sıkı olmasından dolayı bir geriden bakma var. Son olarak da şunlar söylenebilir: Dilediğimiz oyunun oynanmış biçimiyle ve gençlerin yazdığı yeni gençlik oyunları üzerinde tartışabilmek.

Çok Geç

kendime kilitli bir kapıyım şimdi ben
gelip birinin açması gerek
nasıl da dönüp gittiler birer birer

seslenip çağırmak için çok geç.

bütün bir gökyüzü yetmezdi sevincimize
ölüm bile az gelir oldu şimdi acımıza

gülmek ve ağlamak için çok geç.

yürüdüm yürümem gereken bütün yolları
kendime yargılı bir suçluyum şimdi
bağışlanmak istiyorum gözlerinde

yargılanmak ve bağışlanmak için çok geç.

seni aramak ve bulmak için çok geç
tükettim artık bütün zamanları
ne aşk ne sükut dindirebilir ruhumu

yaşamak ve ölmek için çok geç.

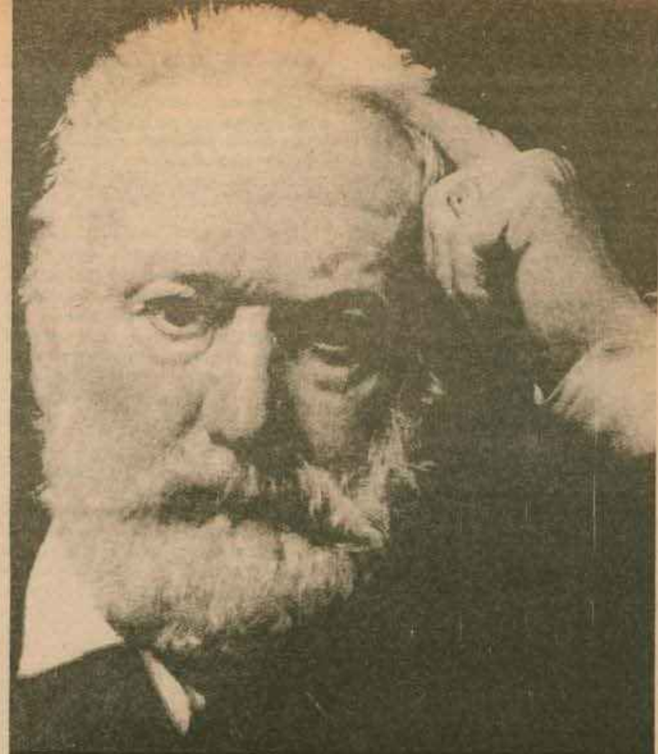
şimdi yürüdüğüm bir yolun sonundayım
sustuğu yerdeyim bütün şarkıların

başlamak ve bitirmek için çok geç.

Sana sözcükler getirdim sensizliğimden
tüy gibi hafif sandığım sözcükler
şimdi her biri kazınmış ruhuma taştan

susmak ve konuşmak için çok geç.

Ergül Çetin

ÖLÜMÜNÜN 100. YILINDA VICTOR HUGO VE SEFİLLER

Abdullah Siyami

1885 yılında, yüz yıl öncesi "eyvallah" demiş dünyamıza. Son sözleri "simsiyah bir ışık görüyorum" olmuş. Dünya edebiyatının kocamayan, görkemli aslanı Victor Hugo. "Simsiyah bir ışık" Neydi bu sözlerin anlamı? Karanlık; geleceğin yazgısı mıydı? Yoksa, böylesi yaşamın boyutlarını mı çevreliyordu bu sözler?

Kitabın yayımlandığı tarihe bakıyorum: 1876, yüzün üstünde yıl geçmiş. Basıldığı yer: Paris, adı, Les Miserables (Sefiller). Romantizm'in babası yazmış bu yapıtı.

"Aç kurt duvarı deler" derler ya. İnsan bu! Yeğenlerinin açlıklarına, yoksulluklarından kıvranmalarına, ağlamalarına dayanamayınca; yaşamak ve yaşatmak kaygusuyla elini fırındaki ekmeğe uzatmış. Konu: Ekmek. Ve "yüksek adalet prensipleri" ışığında beş yıl mahpusluk. Doğal, adalet yerini bulmalı. Huyunu suyunu namuslu kılmalı böyle kişinin. Bu gün ekmeği çalan, yarın evleri soyar; öbür gün bankaları. Elini harama uzatmış. Atarsın içeri, bak nasıl düzelir herifçioğlu!... Muma döner!.. Sonra, dik şamdana, bak seyrine!..

Öylesine olmasına öyle de, zindanlar insan dolu. İsimler karışmasın diye birbirine, alevin ateşinde damgalı demirleri kızdırır, dağlarsın adamcağızın kolunu. Basarsın sıradan numarayı. Zaten alnına yazmamış mısın kara yazıyı? Ha bağrına, ha bahtına, tümü aynı yola çıkar. Ne demiş eloğlu; "kanun örümcek ağına benzer, sineği yakalar da, kuş onu bir kanat vuruşuyla yok eder." Mangırın, mevkiin varsa tasalanma; müşavirler, avukatlar, karşısında başları eğik; bir dediğine, iki diyen bulunmaz. Yalanına: Küllâh; çaldığın minareye; kılıf biçimlerler, meraklanma!.. Bir de diyelim ki yoksulsun. Gücün, kuvvetin yok böyle numaralar çevirmeye. İşte o zaman yandığının resmidir. Yat yatabildiğince. Zindanlar kişiyi insan eder. Dayan Jean Valjean dayan!.. Gayrı yılların bukağılara bağlanmış. Haydi görelim seni!.. Düzenin uyumlusu ol da, yok olsun mahpusluğun! Dön toplumuna!.. Yaşam seni bekliyor, açmış kollarını "gel" diyor. İşin, gücün girer yoluna. Girer de, çekilecek gibi değil yaşamın zindanlısı. İnsan birkez olsun düşmeye görsün. İyi kime derler, kötü kime? Doğru kim? Eğri kim? Zindanlar, damlar iyi eder mi kişiyi? Dayanılmaz böylesi yaşama!.. Önceleri çetelesi tutulur günlerin. Bir... iki... üç... beş... dokuz olunca çek ortadan bi çızı olsun sana bir on... Çızı çekmekle günler geçer mi sanıyorsun?

Romantizm'in bizdeki vatan sever ozanı Namık Kemal son nefesinde; "Okunulacak kitap, bu kitaptır demiş." Böylesine yüceltmiş bu yapıtı!...

Dizelerinde özgürlük için; "Mavh eder bülbül bile kendini hürriyet için Çekilir mi bu belâ?.." Öyleyse kaç kurtul şu zindan yaşantısından. Bunu sana içinden gelen bir ses haykırıyor. İç güdülerimizden geliyor özgürlüğe tutkumuz. Gene N.Kemal'in; "Çalış idrâki kaldır muktedir isen ademiyetten!.." İnsan bu, "hür doğar, öyleyse, hür yaşamak hakkıdır." Dile kolay. Yıllar on dokuza yığılmış. Acaba hiç düşündün mü Jean Valjean, "Mahpuslukların kanununu yazanlar, hayatları boyunca bir günlüğüne olsun hiç zindan'da, zindan şartları içinde yaşayabilirler mi?" Her kaçış günlere gün ekledi. Toplam ondokuzyıl. İnsanı aç, çıbıl, aylâk bırakma. Bak bakalım o zaman kaç tane kötü kalır ülkende. Gene de diyeceksin ki; "kimisi yokluktan, kimisi de varlığa doymamışlığından aparır göz koyduğunu. Yaşam için almak başka, çalmak için çalmak yine başka. Kodamanıysan bu işin korkma. Şairin de dediği gibi; "Milyonla çalan mesned-i izzetde serefraz/ Bir kaç kuruşu mürtekibin câyi kürektir." Kısacası; "milyonla apardın mı yükseklik mevkiinde başın dik/birkaç kuruşu zimmetine geçirenin yeri kürek mahkumluğudur." Çalmak bazı yönetimlerde amaç oluyor. Ha değeri bir olanı yolunu bulup binlere satmışsın, ya da dürüstlüğe madik atmışsın, yollar bir noktada buluşur.

Monsior Myril'i tanıdınız mı? Piskôpos. Ne de merhametli. "Oldu mu böyle olmalı din adamı" diye düşünesi geliyor insanın. Yoksa; "Cennetin anahtarlarını para karşılığında satandan, Bokacciyo'nun Deka Meron'undaki zampara keşişlerine kadar nicelerini okuduk. Eee!.. Nasıl olmuş da böylesine dört-dörtlük (üstün değil) örnek bir insan olmuş Monsieur Myril. Nasıl mı? Bir idam hükmünün yerine getirtilmesinde hazır bulunmuş. İşte o gün, bugün insanı, insanın öldürmesini, bir türlü onaylayamamış, dünyası allak bullak olmuştu. "Canavarca bir yöntem" diyordu idamın infazına. Ölüm Tanrıya özgü bir eylem diye düşünüyordu. Giyotinde kelle bir köşeye beden bir yana savruluyor, ne de kötü bir görüntü meydana geliyordu. Yazgının böylesine Muhammedan gibi; "Şer ve hayır Allahtandır" diyemiyordu Monsior Myril.

Birisi daha var kişiliğine etken Piskopos'un. Yaşı seksen altıya ulaşmış eski bir konvansiyonel üyesi. Devrimci. Büyük Devrime keseden değil de, yürekten inanmış, gelene paşam, gidene ağam demiyenlerden biri. Öyle de, yasal prensler eski çıkarcılarla el ele verip yeniden toplumun başına çöreklenince devrime yürekten inanan konvansiyonel üyesi, yaptıklarından, inandıklarından ötürü afaroz edilmiş, günlerini dolduruyor, son demlerini yaşıyordu. Toplumun iyiliğine, kutsal ruhun yüceliğine, böylesi kişiyi dine, imana getirmek yaptıklarına pişman etmek, bir din insanı için herhalde ödev olsa gerek. Fırsat bu fırsattır demiş de, koşmuş yaşlının evine. Yeni yöneticilerden çekmediği kalmayan özgürlükçü, karşısında, din adamını görünce, kim olduğunu, nerden geldiğini soruyor. Yanıtı önemli devrimcinin: "Terazi eğilecekse halktan yana eğilmeli," tarih boyunca ezilen, sömürülen o. Kadın için fahişeliğin, erkek için tutsaklığın, çocuklar için karanlıkların yok olması, bilgisizliğin, çıkarcılığın son bulması, kardeşliğe, birliğe, şafağa, yönelmesini, sefalet çanağı olan kokuşmuş düzeni, sonsuzluğun alevine savurmayı istiyordu yaşlı devrimci. Özet olarak sözle değil de düzenle insan oğlunu; "İyiye, güzele, doğruya" ulaştırmayı amaçlayanlardandı inanmış devrimci. İnandıklarını üstüne basa basa anlattı rahibe. İşte piskoposu iyi insan eden iki etken.

Dünyalığı da önemsenecek gibisinden sayılmazdı Myriel'in. Gümüşünden altı tabak, bıçak, çatal, kaşık, bir de halasından miras kalan som gümüşten iki şamdan. Kitapları, karyolası, eften püften şeyler, yeterli sayılırdı O'na. Zaten, mülk yüce tanrının değil miydi? Kapılarına anahtar bile koydurmamıştı Piskopos Monsieur Myril. Kapılar herkese mi açıktı? "Herkese!" "-On dokuz sene kürek mahkumluğu çekene de açık mı Monsieur Myril'in kapıları?" "-Elbette!"

Jean Valjean, Diğne'nin sokaklarında nereye gidebileceğini bilmeden dolaşıyor, geceyi geçirebileceği bir yer arıyordu. İlk önce Belediye binasına yatacak bir yer için başvurdu. Keşke oraya hiç uğramamış olsaydı, ispiyoncu fesat yuvasına. Gideceği yere daha varmadan namı daha evvelinden ulaşmış oluyordu; kürek mahkumluğu, adı, sanı baykuş kanadında ulaşıyordu.

Geceyi geçirebilmek için bir köpeğin kulübesine bile razı olmuştu, nedense köpek de istekli olmadı Jean Valjean'la bir geceliğine olsun kulübesinin mülkiyetini paylaşmağa. Çaresizdi. Günlerin yorgunluğu, açlık, uykusuzluk onda güç, kuvvet bırakmamıştı. Gecenin soğuğu bütün acılarıyla içini karartıyor, gözleri de kapanır gibi oluyordu. Bir taş bankonun üzerine uzanırken kiliseden çıkan bir kadının gözüne ilişti. Bir yer bulamayıp da taşın üzerine yatmasının nedenini sordu kadın. Jean Valjean olanı biteni anlatınca, kadın hemen O'na Piskoposun evini öneriverdi. Hiçbir kapının kendisine açılmadığına inanan Jean Valjean rahibin kapısının kendisine açılacağına inanabilir miydi? Öyle de, ne de olsa son çaresiydi bu, zindanda bile tahta bir kerevette yatmıştı, taşların üstünde, asla.

Cebinde ondokuz senelik mah-

kumluğunun emek karşılığını da taşıyordu. Bir de, bir de; cezasının bittiğini kanıtlayan önemli bir belgesi bulunuyordu, işine yarıyamayan! Kimliği gibi bir şeydi bu.

Doğruca pencerelerinden dışarıya ışıkları yansıyan rahibin kapısına geldi. Zili çaldı. İçerden bir ses girmesini söyledi. İtilen kapı açılınca, yaşlı iki kadınla bir papazın karşısında Jean Valjean'ın belirmesi ürpertici oldu. Ocakta yükselen alevlerin ışıltısı, kocaman bedeninin görüntüsünü duvarlarda gölgeliyor, sırtındaki çantası, elindeki değneyi, yırtık pırtık giysileri, korkunçluğunu artırıyordu. Ya konuşması: "Bir kürek mahkumuydum!... On dokuz yıl yattım!.. Cezalarımı çektim!.. İşte pasaportum!.. Sarı!.. Bu yüzden de hiçbir yere almadılar beni!." diye sözünü sürdürüyor, yazgısını sergiliyordu.

Yıllar, zindanlar bir kimseye dürüst bir kişilik verebilir mi? İyinin, doğrunun yönü yöntemi kişiye inandırılmazsa.

Rahip Myril emanetini koruduğu allahın evine en temiz düşüncelerle konukladı tanrı misafirini. Yedirdi içirdi, barındırdı o gece.

Bir kürek hükümlüsünü zindanlarda yatırmakla, dövmekle, sövmekle, toplumuna uyumlu bir hâle sokmanın olanakları olabilir mi. Adam, odun gibisine yontulmaz. Yakmak için ne gerekliyse, herşeyi yap, için temiz olsun. Ne ektiysen onu biçeceksin!.. Hamlığı daha da üstünde Jean Valjean'ın. Yıllar O'nu; iyiye, doğruya, güzele götüremedi. Kişide devrim, onun kişiliğini yaratmakla gelişir. Kişiliğini bulamayan ise, zorunlu yarış alanına getirilmiş lâgar beygirden ayrıcalığı olmaz.

"Eyyy!... Jean Valjean!.. Uyan! Gün doğmasın, ortalık ışımasın, gecenin karanlıkları hırsızlığın kolayını sağlar kişiye. Bir daha rüyana bile girmez böylesine gümüş takımları. Uyan. Bütün hırsızlar, dolandırıcılar, namuslulara karşın hep uyanık kişilerdir. Fırsatları değerlendir. Akşam sofrada yemek yediğiniz gümüş takımları var ya onlar senin olursa hayatının sonuna kadar rahat rahat yaşarsın," şeytanın dürtüsü mü, yoksa ele geçirmek hırsı mı, işte ne dersen de. "Ben ve benim" insanın mayasındaki ortak çamur. Her şey senin olsa mutlu olacağını mı sanıyorsun!..Çal bakalım şu yemek takımlarını!.." Kapı dururken pencereden sıyrıl bahçeye. Sokaktasın. İçinde bir korku var. Adımların değişik. Heyecanlısın. Eyvah. Jandarmalar. Gene yakalandın. Bu kez ondokuz değil de, yaşam boyu yatsan da kolay kolay kurtulamazsın zindandan. Düşünemedin mi, bu değerli şeylerin nasıl senin olduğunun, bunları nereden bulduğunun elbette sorulacağını?

"Anlat nereden çaldın bunları," diye sesler duyulmağa, sorular gürlemeğe başladı beyninde.

"Papaz verdi!.." diye yanıtladı jandarmaların sorularını.

"Yürü! Piskopos'un evine," diye, ite-kaka rahibin karşısına çıkardılar Jean Valjean'ı. Kumandan çalımlı bir selâm sonrası:

"Piskopos'um! diye söze başlayınca Jean Valjean'ın şaşkınlığı daha da arttı. Kumandan devamla: "Bu adam sokakta korkuyla kaçıyordu. Yakaladık, üstünü aradık, çantasından çıkan bu gümüş yemek takımlarını sizin verdiğinizi söyledi, inanamadık, size getirdik." Jean Valjean'ın karşısındakinin sıradan bir keşiş değil de piskopos olması kafasını iyiden iyiye karıştırdı. Piskopos olmak dinsel mertebede önemli bir makam sayılırdı. Monsieur Myril kıyafeti, şatafatı önemsemediği için mertebesinin simgesi olan kırmızı küllâhını bile başına koymamış, bu yüzden bazı eleştirilere uğramıştı. O artık şekil adamı değil insana iyiliğin, mutluluğun yönünü, yöntemini öğretmekten başka bir şey düşünmeyen örnek bir din adamıydı.

Jandarmalara:

"Ben verdim, şamdanları da vermiştim, unutmuş," diye, hemen som gümüşten şamdanları da alıp Jean Valjean'ın eline sokuşturmasını bilmişti.

Bir din adamının yalan söylemesi nasıl da hoşumuza gitti. "Gümüş şamdanları da vermiştim" demesi yalanın katmerlisi olmuyor mu? Allah yalan söyleyenleri bağışlar mı? Yalancılıkla, hırsızlık arasındaki bağıntıyı çözmenin zorluğuyla karşı karşıyayız. Bir kördüğüm ki İskender'in kılıcı bile bu düğümü kolay kolay parçalayamaz. Hırsızlık nedir? Ticaret için de "Örgütlenmiş bir hırsızlık şebekesidir," diyor P.Gogen Nedense bir kuruşluk malı bin kuruşa yutturmağa çalışanlara hırsız diyemeyiz. Bir ekmek çalana bas damgayı.

Rahip Myril yalanıyla, verimkârlığıyla öylesine bir örnek kişi olmuş ki din adamlarının tümü böyle olsalardı dünya cennetinde hayal cennetlerini düşünmezdik. "Jean Valjean gümüş şamdanları da al, gözün doysun" der gibisinden de uzatmadı şamdanları. "Kötülükleri sil kafandan. Doğruya yönel, bunların parasıyla dürüst bir iş tut. Fenalıklardan arın." Eee!.. Senin toplumun beni aç bıraktı, işsiz bıraktı, yoksul bıraktı sonra da benden iyi olmamı istedi diyemiyorsun piskoposa. Çok şey, çok şey söylemenin olanakları var ya yeri, zamanı değil diyorsun. Uyur-gezer gibisin, yeni bir yolun başlangıcında. İnsanlardan, kanunlardan kaçmak istiyorsun. Kaçma!.. Nereye gidersen, git, karşına yine de insan oğlu çıkacak! Sen onlardan bir parçasın. Bundan hiç kuşkun olmasın. İşte bir sesler duyuyorsun. Dinle!. Otur da dinle!.. Bir köy çocuğunun, Gerveas'ın sesleri. Sanki geleceğine yazı tura atar gibisine elindeki parayı havaya fırlatıyor. Küçük ellerinden yere düşen frank senin papucunun altına uzandı. Kısmetin ne de açık, gene de haberin yok. Dağ başındasın. Yalvarsın. Bağır, korksun kaçsın. Hah, şöyle. Ayağını kaldırdığın zaman gümüş bir paranın ışıl ışıl parladığını görüyorsun. Al!. Al!. Bu olay da bir imtihandı senin için. Anlayamadın. Anlayamadın Jean Valjean. Anlayamadın. İçinde yine kötülük, 'her şey benim olsun' düşüncesi var, arındıramadın kendini pis duygularından, iyiye yönelemiyorsun. Git piskopos'un evinin önüne sabahlara kadar ağla. Cezanı çektiğini, bittiğini gösteren sarı pasaportun, ona da artık lâyık değilsin. Yırt at rüzgârlara karışsın parçaları. Yürü!.. Yürü!. Sırtında çantan, elinde de seni tüm saldırılardan koruyacak odunumsu bastonun.

Montreuil-Sur-Mer'e geldiğinde gördüğün şu korkunç yangın da ne? Jandarma Komutanının eviymiş Alevlerin sarmaladığı binadan iki yavrunun ölüm haykırışları yükseliyor. Şuraya bak herkes seyirci. Yok kimsede bir kıpırtı. Haydi Jean Valjean, atla yalımların içine. Kurtar şu yavruları. Yanmasınlar. Bunu yapsa yapsa senin gibileri yapabilir. Yıllarca bir ekmek uğruna yanmış kişiler, yananların acılarına koşabilirler. Kofti kişiler acıların ne mene şey olduğunu düşünemezler. Haydi yalımların içine. Kurtar şu yavruları. İçinden gelen sesi susturma. Sen güçlüsün. Atla!..

Hehey!.. Yavruların ikisi de senin güçlü kolların arasında. Gayrı adını da sarı pasaportunu parçaladığın, rüzgârlara savurduğun gibi at bilinmeyenlere doğru. Madleine senin adın Monsieur Madleine. Sen iyi şeyler öneren, kötüyü iyi eden. İşsize iş. Aça aş. Fakiri, fukarayı, yoksulu varlıklı yapmağa çaba harcıyansın, bundan böyle bir de baba eklenince adına, 'Baba Madleine' oldu adın. Seni yörenin mülki amiri yapıyorlar. Daha yüce saydıkları makamlara seni getirtmek istiyorlar, kabullenmiyorsun kolay kolay. Sen şatafat adamı değilsin, tenezzül etmiyorsun tavizlere, mansıplara. Hatta, hatta yüce kral'ın sana lâyık görüp de vermek istediği en ünlü 'Legion d'honneur haçını' bile elinin tersiyle itmesini bildin. Senin amacın: İyi olmak, kişileri de iyiye, iyiliğe yöneltmek, ötesi lâf-ı-güzaf diyorsun. Tüm insanlara iyi olma sevgisi bir gül bahçesindeymişin gibi sana mutluluk verirken bir yılanın ağırdan ağıra sana doğru yaklaştığını görüyorsun. Toulon mahpushanesindeki görevlilerden biri, bu dürüst çalışması nedeniyle müfettişliğe kadar yükselmiş. "Kanun her şeyin üstündedir. Hak yok, vazife vardır. Her şeyden kuşkulanmak, gözetmek, uyanık olmak yaşamın tümüne etkendi. Adı Javert'di bu adamın. Monsieur Madleine ile Jean Valjean arasında benzetmeler buluyordu kafasında.

Yağmurlu bir gündü. Çamurlu bir yolda ilerleyen yüklü bir arabanın beygirinin ayağının kaymasıyla kırılması bir olmuş, araba devrilince ihtiyar arabacı da altına göçmüştü. Yaşlı arabacı ölümle burun buruna gelince herkes bu hâle seyirci kalmıştı. Javert emirler veriyor, yanındakilerin bir manivelâ getirmelerini istiyordu. Arabanın altında kalmış olan yaşlı adamın durumu umutsuz gibiydi. O anda Monsieur Madeleine' nin kaza yerinde belirdiği görüldü. Javert sırıtan bir tilki kurnazlığıyla avının yanına yaklaşmış. "Monsieur Madleine, bu işi başarabilecek bir kürek mahkumu tanımıştım Toulon hapishanesinde. Bir kürek mahkumu. O anda Monsieur Madleine'nin içini bir ürperti sardı acı acı, yalnızca. "Ya! Öyle mi?" diyebildi. İhtiyarı kurtaracak kişiye büyük paralar vaad ettiyse de gücüne güvenen bir kişinin çıktığı görülmedi.

Haydi Madleine baba, iki yavruyu alevlerden kurtardığın gibi, bu ihtiyar arabacıyı da ölümden sen kurtarabilirsin!.. Gir arabanın altına, kaldır gücünün yettiği kadar arabayı. Hah şöyle. Arabacı kurtuluyor. Tamam!

İhtiyarı hastahaneye kaldırt. Arabanın, atın parasını da fazlasıyla öde, iyi olup hastaneden çıkınca da Rahibeler manastırında O'nu bahçevanlık işinde görevlendir. "Gün ola, harman ola" da demiyorsun, iyiliği iyilik göresin diye de yapmıyorsun. İçinden doğal olarak geliyor bu. Ama Javert gibileri anlayamazlar insanın böyle yönlerinin de bulunabileceğini. Sen Jean Valjeansın. Raporun ulaştı bile gideceği yere. Neyse ki sana benzeyen birini elma dalını yerden alırken yakalamışlar. Javert namuslu adam. Gelip de senden af diliyor. Cezalandırılmasını istiyor Sürülmesini istiyor kendisinin. Önemsemiyorsun. "İşine devam et, ödevinin başına." diyorsun Javerte.

İçin gene de rahat değil. "Neden sana benzediği için bir allahın garibi zindanlarda yatsın. Hani doğruluğa yönelişin?" Hakimler de: "Yüksek hak tanır duygularının ışığında kararlarını vermek üzere bulunuyorlar."

Eee!. Ne olacak şimdi? Derdin çok, dert arkadaşın yok. Bir de Fantine çıktı ortaya. İşsiz-güçsüz bir sokak kadını. Zengin kalantor bir soylu kuytuda biriken karları toparlayıp sırtından yakasını arayıp içine doldurmuş Fantine'in. Soyluya eğlence gerek. Kadın zaten aç, verem. O da karşılık, bir tokat yollamış bey efendinin suratına. Sonra da düşmüş mü Javert'in eline? Kurtulabilirsen kurtul bakalım. Soyluya vurmak ha!.. Altı ay mahpusluğu var bu işin. Ağla, yalvar, "Sokağın huzurunu yok ettin. Güvenliği sarstın. Çek cezanı da aklın başına gelsin. Hastasın, veremsin, ne olursan, ol." Önce kanun. "-Yapmayın... Bir de kızım var. Cosette'ciğim. Ben zindana girersem kim ilgilenir yavrumla? Saçlarımı, dişlerimi sattım, sırf O'nun iyiliği için."

Monsieur Madleine'in gözlerinin önünde olup, bitiyor bu işler.

"Durun bakalım!.. Hapse filân girecek değilsin . Kızını da meraklanma. İlgilenirim." Kokuşmuş, çıkarcı bir ailenin elinde Cosette'cik. Bütün çocukluk haklarından yoksun. Küfür, dayak, yokluk, pislik, iş öylesine yıpratmış ki yavrucağı, Yüzü sonbahar yaprağı. Solgun. Üstbaş bitik.

"Meraklanma!. Ben onunla ilgilenirim" diyor Monsieur Madleine. Görülmeyen zincirlerle her yanı dolanık Madleine Babanın. İlk işi korkunç bir adli hataya kendisi yerine kurban gidecek olan Champmathieu'yu kurtarmak mahkemede. "Jean Valjean Benim" diyor duruşma sürdürülürken. "Sen misin? Javert peşinde iz sürecek, sırtlan misali.

Fantine hastanede gözlerini kapayınca kızının da sorumluluğunu yüklenir, bir kolayını bulur, Thenardier'lerin bataklığından kurtarır Cosette'i. Bataklık yalnız Thenardier' ler değil ki, her taraf kokuşmuş. Yokluk, eşitsizlik batak batak bütün ülkeyi kuşatmış. Javert ödev peşinde. Denizde tatlı su arar gibi

Jean Valjean'ı hele bir yakalasın ülke güllük-gülistanlık olur, gibi geliyor, O'na. Devrilen bir arabanın altında kalan ihtiyar, ölümden kurtardığı arabacı, hani rahibeler manastırına bahçevan olarak görevlendirdiğin yaşlı. "Gün ola, harman ola" düşüncesiyle değil de, sırf içten gelen bir iyi niyet çabasıyla uğraştığın kişi. O'na ulaşmanın yolunu bulmalı. Olmakla-olmamak arasında insan kalınca ne yapacağını nereye gideceğini şaşırır. Duvarların ötesinde yaşamı arar. Cosette'ciği de kurtar. Şansın yaver gitti Jean Valjean. Oh de. Fauchelevent babaya da bak, yüz frank'ı eline sıkıştırdın mı, yatılacak yeri de, huzuru da sağlamayı becerir. Yılların emekçisi nedense parayı hiç mi hiç, önemsemiyor. Jean Valjean karşısında başı eğik, içi sevgiyle dolu. Madleine Babaya bahçevanlık, Cosette de Rahibeler okuluna yerleştirmesini başarıyor. Yıllar da gelip gelip geçiyor.

Ülkelerini yoksul bırakan iktidarlar ya dışarıya avuç açarlar. Yahut da yad ellerde macera ararlar. Napoleon şerefli bir insandır yardım dilenmez. Yardım dilenmez de dünyayı kendi yemliğine çevirmeğe kalkar. Bu uğurda gençlerin kanını sersebil akıtmaktan geri kalmaz. İşin kötülüğü yenilgilerinden ders de almaz. Akka kalesinde demir gibi direnen Cezar Ahmet Paşayı ve komutasındaki bir avuç beraberliği yenemeyince, kudurur, küplere biner. Öfkesinden çarpar şapkasını yerlere: "Türk ölür. Yenilmez," diye haykırır. Öylesine öyle de, az sonra da saray kişilerini siyasal entrikalarla alaşağı etmesini becerir. Haziran'ın gün dönümünde şanlı-şatafatlı ordularının başında Rusya'nın içerilerine Moskova'ya kadar uzanır. Yenilgi; karın beyazlığıyla kefen gibisine örtülürordularının üzerine. Güç belâ kurtulur şanlı kumandan. Askerler perişan, kaçabilen kaçar, kaçamayanlar da açlıktan, soğuktan ölür kalır, kurda kuşa yem olurlar.

Her şey bir yana; yine de ordunun başındadır Yüce Kumandan. Vaterlo'da son kozunu oynar. Bu kez işi bitiktir. Yakalanır. Kaderiyle baş başa Okyanus'un sonsuzluklarında, haritada bir nokta gibi zor görülen Senthelem adasına sürülür, ölünceye dek orada kalır. Düşünelim!. "Toplumuna ne yararı olmuştur böylesine başbuğ'un. Yine yokluk, düzensizlik, kargaşa."

Nerede o altın harflerle yazılan Özgürlük, Adalet, Eşitlik sözcükleri. Al işte!.. ülke yoksulluk içinde. Bir avuç düzen sömürücüsü, en görkemli yaşamla günlerini sürdürürlerken, yavaş yavaş bir yokluk mengenesi toplumu sıkıştıra sıkıştıra bir ihtilâl ortamına doğru sürükler. Yapıttaki Vaterlodaki XIX bölümündeki şu satırlar düşündürücü "Her ordunun bir kuyruğu vardır, işte suçlandırılması lâzım gelenler oradadır. Yarasa insanlar, yarı eşkiya-yarı uşak. Savaş denilen alacakaranlığın yarattığı her türden yassı burunlu yarasa. Savaşmayan üniformalılar, uydurma hastalar, korkunç sakatlar, küçük arabalarla, bazan yanlarında eşleriyle ilerleyen, önceden çaldıklarını sonradan satan kaçakçı ordu katincileri, subaylara kılavuzluk eden dilenciler, alçaklar, ürün hırsızları... eskiden ilerleyen ordular -günümüzden söz etmiyoruz- ... Hiçbir ordu, hiçbir ulus bu yaratıklardan sorumlu değildi. İtalyanca konuşur, Almanların peşinden giderdi; Fransızca konuşur İngilizlerin peşinden giderdi..."

Eeee!.. Kuvvetliyi, yeneni benimsemek. O'na uydulanmak, kültürünü, yaptıklarını uygulamak, böylesi kişilerin özelliği.

-Günler, aylar, yıllar 1830'u 1848 e doğru sürükler. Önceleri 'Komün'ü tutmaz, ne zaman ki Düzen partisinin despotluğu her türlü kötülüğü topluma uygulayınca Komün yanlısı olmayı, Onları savunmayı şeref sayar- Onbinlerce insan varoşlarda, barikatlarda, duvar diplerinde kurşunlanır. Kan selleri akarken yaşam yolunda devrim bir ödevdir gayrı namuslu insanlar için. Köşebaşlarında namlu uçları. İnanmışlar için: Bu gün değilse yarın. Olmayan olandan hakkın alacak. Yığınlar oluşacak bir gölgeler ordusu gelişecek yavaştan yavaştan. Bilenler, bilmeyenlere iyiden, doğrudan yana bildiklerini öğretecekler. Soylunun da, zenginin de namuslusu bu devrimci halk ordusuyla gayrı omuz omuza yürüyecektir.

Marius da bu ordunun bir eridir. Soylulardan. Çocukluğunda beri dedesinin yanında soyluluk mavallarıyla yetişmiş hukuk öğrencisi. Sınıfında bulunmadığı bir gün, arkadaşlarından biri yoklama olurken onun yerine, "Buradayım" demiş. Eee... Bu durum profesör'ün gözünden kaçmamış. Silmiş adını "Buradayım" diyenin. Adı silinen kıvançlı. Nedeni de: Kokuşmuş bir düzenin hukukçusu olmayacağı için. Ezilenler Derneği'nin üyesi o. Marius'le böylesi bir ilişkiyle başlamış dostlukları. Sonra da meydan mitinglerinden barikatlara dek yürümüş.

Bir meydan mitinginde konuşmalar sırasında Jean Valjean'nın yanında bulunan Cosette Marius'un gözüne ilişir. Bir yalım sarar ikisinin de yüreğini. Devrim gibisinden tatlı. Devrim gibisinden hoş. Jean Valjean uzaklaştırmak ister Marius'un gözünden Cosette'i. Devreye Gavros denilen ezilmiş, on, oniki yaşlarında bir halk çocuğu girer. Marius bu çocukla Cosette'e haberler yollar. Büyüklerinin her sözü bir ödevdir Gavroche için. O yalnız böylesine ayak işlerini değil, büyüklerinin yapamadığı işleri de yapmağa çalışır. Javert şeklini değiştirerek devrimcilerin içine girer. Kaçar mı Gavroche'un gözünden. Yakalarlar Javert'i kıskıvrak bağlarlar bir direğe. "Mermi karşı düşman için, bir kurşuna değmez bu adam," diyorlar.

Jean Valjean, Marius'u görmek, konuşma gereğini duyar. Barikatların mazgallarında dolaşırken. Direğe bağlanmış Javert'i görür. Eee!.. Dünya bu? Ne ekersen onu biçersin. Bıçağını çıkarıyor. Javert'e gün doğdu. "Haydi bitir işini diyor. Senin gibilerinden başka birşey beklenmez," diyor. Jean Valjean ağır hareketlerle elindeki bıçıkla Javert'i bağlayan ipleri parçalıyor. "Serbestsin! Haydi git bakalım" diyor. Nasıl olur? Yıllarca Jean Valjean'a kan kusturan bu adamı, eline fırsatın en iyisi geçtiği halde, onu tutsaklıktan, onu ölümden kurtarıp özgürlüğüne kavuşturan kişiyi Javert'in gözüyle görelim, aklıyla yorumlayalım. Bu fırsat ve Javert'in eline geçmiş olsaydı. Neler olmazdı? Büyüklük: "Eline geçen olanakları, kanlı düşmanının bile yararlanacağı duruma getirmelisin ki değeri olsun. Onda bir parçacık insanlık duygusu kalmışsa alevlesin onu. Bunu da yalnız Jean Valjean gibileri yapar.

Dışarıda kızıl kıyamet. Yokluk: Yığım yığım. Ölüm: Sel gibisine. Mermi tükenik. Gavroche haydi evlât atla barikat'ın önüne ölü askerlerin kötülüklerinden aktar mermileri sepetine. Sen de devrim'in bir parçasısın. Faiz hesaplarını bilmiyorsun da Voltaire'i, Rousseau'yu öğrenmişsin. Bir mermi fırladı karanlıklardan ardından bir, bir tane daha. Ah!.. Öptü bir tanesi seni, bir tanesi daha geldi ardından...Kancık düşman kurşunları bunlar. Oysa ki o askerler de senin ağbeylerin. Bilselerdi Rousseau'yu, Voltaire'i, hiç sana kurşun sallarlar mıydı?

Marius da bir mermiyle nasibini alır bu savaştan. Arkadaşları güllelerle parçalanırlar. Düşman güçlü. Talih dönük.

Bir rastlantı olamaz. İşte Marius. Yaralı, bitik. Belli değil yaşayıp, yaşamadığı. Gene de nabzı atıyor. Omuzundan heybe misali salladı yaralıyı Jean Valjean. Bir kanalın içinden yol almağa çalışıyordu. Karanlık. Heryer yıvış yıvış. Birtakım korkunç sesler. Ve.. Uzun süren bir zaman. Demir parmaklıklarla örülmüş, kilitli bir mazgalın önünde son buldu bu yolculuk. Aralamayı, açmayı denedi bütün gücüyle. Boşuna. Bunalan bir duruma düşünce, bir el omuzuna yaslandı. "İkili pay," diye önerisini sundu Jean Valjean'a. Bu sesi anımsadı Jean Valjean. Thenardier'in sesiydi bu ses. Koca bir anahtarı gömleğinin altından çıkarıp Jean Valjean'nın karanlığa bakan yüzüne doğru uzatmıştı anahtarı. Ceplerinden çıkan değersiz paraları öğrenince: "Çok ucuza öldürmüşsün," derken; ceplerini arar gibi yapıyordu ölünün. Jean Valjean'a belli etmeden bir parça kumaşı saklamış oldu. Bu kumaş parçası sonraları hem öldürülen adamı, hem katili saptamakta Thenardier'in işine yarayabilirdi.

Kapı açıldı, Thenardier görünmezlere karıştı...

Dışarıya çıkılınca Jean Valjen yaralıyı omuzundan yere indirdi; çaresizlik içinde düşünürken ikinci bir kişinin varlığını arkasında hissetti. Bu kez gördüğü Javert'in taa kendisiydi. Sfenks heykeli gibi durmuş, yerde yatana ve Jean Valjean'a bakıyordu.

— Kimsiniz?

— Benim. Ya siz kimsiniz?

— Jean Valjean. Elinizdeyim. Yalnız bir dileğim var!.. Bu adamı barikattan buraya dek taşıdım. Onu evine götürmeme yardım edin. İşler yolunda Marius evine kadar götürülüyor, iyileşeceği kesin. Sonra da Cosette ile dünya evine girerler.

Öyleee... "Yardım edecek. Şu yaralı dediğin adam: Düzen düşmanı. Mazgalın öbür başındaki barikatta hükümet kuvvetlerine karşı çarpışırken yemiş mermiyi, gebermiş."

Sana da gelince: "Bir zindan kaçağısın. Kanun kaçağısın.. Sizin gibilerin nesine yardım edilir? mi diyeceğini zannediyorsunuz Javert'in? Yukarda birşeyler çiziştirilmişti. Anımsıyalım. Şimdi, yeni baştan güç Polis Müfettişi Javert'in elinde. Kişide birazından kalmışsa, o insanlık ateşi. Bir kıvılcımla alevlenir. Javert de para karşılığı ödevinden bu düzenin adiliklerini, kodamanlarının nın hırsızlıklarını, böylesi günlere gelinişte bu kofti düzen-düzenbazlarının etkisinin önemli etkilerinin olduğunu anlamazsa.

"Oldu," diyor Javert. Birkira arabasıyla önce, yaralı evine bırakılıyor, oradaki işler bitince Javert Jean Valjean yine aynı arabayla yola koyuluyorlar. Yolda bir isteği daha oluyor müfettişden: "Bir de evime girmeme izin verin," diyor. Atlar Jean Valjean'nın evinin önünde soluğu kesince Javert: "Yukarıya çıkın ben sizi burada beklerim," diyor. Bu güven düşündürdü Koca Mahkum'u. Aceleyle yukarıya çıkıp pencereden dışarıya baktığında kimsecikler yoktu. Notre-Dame'da saat biri tınlarken Sen nehrinin karanlık sularına; "Tam:iyiyi, yaşamayı, gerçeği, haklıyı-haksızı anladığı an; Javert eyvallah diyordu dünyaya. Suların anaforunda bir bastonla bir fötr şapka döne döne gidiyordu. Sen nehrinin sularında."

Yapıtın özü, özlü. Hugo'nun yaşantısının, daha doğrusu çektiklerinin bir sonucu olarak onu abideleştiren sosyal vicdanı olmasaydı, acaba ne kendisinin; ne de yapıtlarının değeri olabilir miydi? Kuşkusuz olurdu da LES MİSERABLES-Sefiller gibi bir yapıtı ve yalnız kendi toplumunun değil, dünya insanlarının değer verdiği HUGO olabilir miydi?

19 yıllık sürgün hayatının 10 yılını Sefiller'i yazmak için verdi. Yapıt dünyanın sekiz büyük kentinde yayınlanarak sayısız dillere çevrildi.

Yazarın en yüceye çıkması kolay olmadı. Bir sürü düzen yanlısı çıkarcı, aldatılmışların nefreti, üzerine çekildiği gibi. X. Charles ve Louis Philippe eserlerini yasaklıyor. Halk yine salonları taşıra taşıra tiyatroları seyretmekten geri kalmıyordu.

1852'den sonra meydana getirdiği yapıtlar, daha önceleri kaleme aldıklarından sosyal içerikleri bakımından ayrılırlar. Anlatmağa çalıştığımız:

Les Miserables-Sefiller. Les Travaillerus de la mer. Yüz Yılların Efsanesi V.B.. gibi. Kendisi de 19. y.yılın edebiyat eylem yapısına gücünü kanıtlamış. O günlerden bu günlere sel gibi taşa taşa gelmiştir. İnsan onurunun savaşımında bir bayrak, sömürüye karşı bir kale olmasını bilmiş. Kent varoşlarında düzensiz fabrikalarda çalıştırılan aç işçileri, sömürünün çalıştırdığı beş altı yaşındaki çocukların yalnız yaşamını değil, nasıl kurtuluşa varacaklarını da göstermiştir. "Sefalet bir alın yazısı olamaz," diyordu. "Sefalet sömürünün sonucudur" diyordu. Kısacası: Bu bir düzen işi diyordu. Bundan böyle önceleri 'Komün'e karşı olduğu halde, sonraları Komün'le omuz omuza yürümesini bilendi o.

1960-70 dönemi "gençlik liderleri tartışıyor"

TARİH İÇİN TARTIŞMAYA BAŞLARKEN

Mehmet İzer

Bir toplumu, bir halkı teslim almak isterseniz onu tarihsiz bırakın yeter. Bu söz çok bilinen, yinelenen ve haklılığı da tartışmasız olan bir gerçeği dile getiriyor. Getiriyor ama tamamlanması da gerekli. Nasıl bir tarihle?

Tarih, ülkemizde ilkokulun üçüncü sınıfından başlayıp, üniversite bitene kadar her yıl okunan bir iki kitap biçiminde ele alınmıştır. Çeşitli dönemlerde bu kitaplardan yakınılmış, içeriklerinde değişmeler yapılmış ve yine okutulmuştur. Çocuklar ve gençler için kimi kez masalsı yanıyla sıkıntılardan uzaklaşılan ders saatleri, kimi kez de ezberlenemediği için kırık notlara neden olan bir isimler ve tarihler toplamı olmuştur.

Ama tarih hiçbir zaman, girişteki sözü hakeden bir bilince ulaşamamıştır ülkemizde.

Tarih bir isimler ve tarihler toplamının masalsı anlatımı mıdır? Yoksa toplumun ve doğanın gelişim yasalarının insan yararına kullanılmasına yardımcı olacak bir gelişimler bütünümüdür? Yazık ki ülkemiz için birincisi doğal kabul edilmekte ve insanlarımız da bu anlayışla tarihlerinden koparılmakta, köksüz, nereden geldiği, nasıl geldiği ve doğal olarak da nereye ve nasıl gideceği belirsiz insanlar durumuna getirilmektedir. Toplumumuz da aynı olgunun toplu gerçekleştirilmesini yaşamaktadır. Köksüz, ama hani orta asyadan diye başlayarak anlatılan türden bir kök de değil bu sözünü ettiğimiz, geleceği belirsiz bir toplumsa, ne kadar toplumdur tartışması bile gereksiz. Tek tek insanların aritmetik toplamından oluşan ve sadece topluluk olan bir toplum

İşte bu anlayışla, gençlere yer vermeksizin çokça "genç" sözcüğü kullanılarak geçiştirilen gençlikyılında, gençliğin tarihini ele almayı yararlı gördük. Çünkü, gençliğin bugün gündemindeki sorunların çözümü yolunda neyin yapılması gerektiğini bilmek kadar, neyin yapılmaması gerektiğini de anlayabilmek, gençliğin mücadele ve örgütlenme tarihine duyarlı bir yaklaşımı gerekli kılıyordu ve çünkü, bugün gençlik için gündemin başında duran, "bağımsız ve kitlesel" bir hareketin ilkeleri, biçimi, programı vb. için, geçmişin deneylerinin eleştirel bir bakışla ele alınması önemli bir boşluğu dolduracaktı.

Çünkü Osmanlı'nın insanı kul sayan anlayışına karşı meşruti devlet için girişilen ilk eylemlerden buyana gençler, ülkemiz için önemli bir güç olmuşlardır. O kadar ki, padişah yetkilerinin ve devletin hukukla sınırlandırılmasını sağlayan ilk hareketlerde yeralanlara sonradan verilen ad bile "genç" kelimesini taşımıştır. Ulusal kurtuluş savaşı öncesinde oluşan kongrelerde yer alan gençlik temsilcileri, gençler için konulan bir bayram, uluslararası politikadaki sıkışmaların aşılmasında kullanılan mobilize gücün gençlerden oluşturulması, iç politikada tek parti döneminin vurucu gücü olarak kullanılan gençlik, çok partili yaşama geçişte "demokrasi ve hürriyet" için harekete geçirilen genç insanlar ve...

28 Nisan olaylarıyla birlikte konum değiştiren gençlik. İşte kısa bir sıralama ve "genç" kelimesinin ülkemiz için önem taşımasının ve ondan kuşku duyulmasının kısa bir anlatımı.

Bu sıralama bile belirli bir yöntemi, gençlik tarihini nasıl ele almak gerektiğini gösteriyor. 1950'li yılların sonuna kadar, cumhuriyet yıllarını kapsayan ilk dönem, 28 Nisan'la kapanmış, 28 Nisan'la başlayan süreçse, dört yılı ancak kapsayabilmiştir. 1965 başında "Dönüşüm" adlı gençlerin çıkardığı bir dergiyle başlayan dönem daha da kısa sürerek FKF'nin 3. kongresiyle bitmiştir. Ardından ikişer, üçer yılda değişen dönemler başlamıştır. Bu dönemlerin herbirinin özellikleri, doğal olarak da araştırmada ele alınma biçimleri değişiktir. Sözgelişi, gözümüze taktığımız renkli bir camla, hem "Ya Taksim Ya Ölüm" diye yolları dolduran gençliği, hem de 28 Nisan'da "Hürriyet Hürriyet" diyerek yürüyenleri değerlendirmekte zorlanırız. Değerlendirilebildiği söylenirse de, sonuçta 1960 başlarında "aslan" diye omuzlara alınan gençliğin, 1980'lerde dönemin tek suçlusu olarak görülmesine ulaşılır.

Öyleyse, dönemleri ayrı ayrı ve kendi iç dinamikleriyle ele almak ve incelemek tek geçerli yol olacaktır. Ama burada da, terazisine başvuracağımız ortak bir tarihsel özellik gereklidir. Çünkü, tarih nasıl 'masal' değilse ve insanların gelişmeleri denetleyebilmelerine yönelik bir bilim, bir bilinçse; bu çalışmada yapılması amaçlanan da, salt bir anı derlemesi değildir. Bu nedenle de ortak bir temel, baz olması gereklidir. İşte bu da, gençliğin "bağımsız ve kitlesel" örgütlenmesi terazisidir. Çünkü bu terazinin vereceği sonuçlar, olayların ve yılların sonucunda da dönemlerin tarihsel karşılaştırılmasını doğrunun, yanlışın ortaya serilmesini olanaklı kılacaktır. Bunun yanısıra, sınıflı bir toplumun gençliği olarak gençliğimizin bir yığın halinde politik bilinç değişimlerini, kendi hareketinden çıkarak irdelemekde terazinin daha doğru tartmasını sağlayacaktır.

1940'lı yılların ortalarında iki büyük kentte üniversite çevrelerinde filizlenen ve kısa sürede öğrenciler için saygınlık kazanan hareketlerin neden MTTB içinden değil de ayrı toparlanmalarla olduğu ancak bu ele alışla anlaşılabilir. Gene, MTTB karşıtı olarak kurulan TMTF'nin varlığına karşın 1960 sonrasında hızla yeşeren Fikir Kulüpleri'nin varlık nedeni de aynı arayışla ortaya çıkar. Yakın tarihlereyse hiç değilse eleştirel yaklaşımın ana hatlarını bu yaklaşım verebilir.

İşte, bu sayıyla başladığımız ve toplumumuzun tüm kesitleri için yapılmasının zamanı gelmiş belki de gecikmiş bulunan tarih çalışmamız, böylesi bir ele alışla verilmeye çalışılıyor. Ana ekseni, döneminin önde yer alan gençlik liderleriyle yapılan konuşmalar oluşturuyor. Bu ilk konuşmalarda, konuştuğumuz gençlik liderlerine yalnızca sorular sorulmakla yetinildi. Çünkü üzerinde oldukça çok sayıda, ortak anlaşma noktaları bulunan bir döneme, 1960'ın hemen öncesiyle, üç dört yıl sonrasına uzanan döneme ilişkin bir çalışmayla başlamayı gerekli bulduk. Ancak, konuşmalarda yer alan kimi olayları, isimleri ayrıca ve yine kaynaklara giderek ele almayı da yararlı gördük. Bu ilk bölümde yer alan isimlerle, sonraki dönemlere ilişkin olarak gerek duyulduğunda yeniden ama bu kez tartışarak konuşabileceğimizi de şimdiden duyuralım. Konuşmalarla birlikte gençlik tarihini ele alışımız "tarihsel", ama tarih sıralamasına çok da önem vermediğimizi de öncelikle söyleyelim. Bizce fazla bir önemi de yok.

Daha önce de söylediğimiz gibi bu ilk dönem, (ele aldığımız ilk dönem), ortak noktaları oldukça çok olan ve bu nedenle de tartışmaya çok çokca yer açmayacak bir dönemdir. Ama hemen belirtilmesi yararlıdır ki, bu yargımız da içinde olmak üzere döneme ilişkin herşeyi tartışmaya açığız ve bunu özellikle de isteriz.

Ama, ardından gelecek ve bizim de "işleyebileceğimiz" dönemlere ilişkin böylesine bir kestirimimiz yok. Onları tümüyle ve ilk satırından başlayarak tartışarak işleyeceğiz.

Bu önsözü bitirmeden ya da tartışmaya başlamadan önce son olarak şunu da belirtelim. Gençlik tarihini gündeme getirirken tarihe bakışın, gençliğin, bugünkü görevlerinde yerleştirmesi, benimsemesi gereken ilkeleri, eğilimleri ya da kesinlikle dışlanması gerekenleri, yanlışları ortaya koymaya yönelik olması gerektiğini düşünüyoruz. Sözgelişi, şöyle bir bakıldığında, ne zaman yığınsal ve sendikal temelde birleşik örgütlenmeler yaratılmışsa, gençler o dönemlerde toplumsal ve politik yaşamda etkin bir güç durumunda olmuşlar, ne zaman dar politik örgütlenmelerle, gençliğin yığınsal örgütlenmesi birbirine karıştırılmış, ayraç noktasını politik tutumlar belirler duruma gelmiş, o zaman bütün etkinlik yitirilmiş ve "kullanılan" bir güç durumuna gelinmiştir. İşte bu nedenle tarihsel bakışımız yanlı olacak; doğrudan ve ileriden yana...

"İşleyebileceğimiz" dedik, çünkü bu çalışmamızda, en azından şimdilik iki dönemle sınırlı kalacağımız düşünüyoruz. Bu belki de bir öncesi ve bir sonrasıyla dörde çıkabilir, ama şimdilik. Bu ilk sözün noktasını koymadan önce, tarihe olan güvenimizi, inancımızı yeniden belirtmek istiyoruz. Tarih kendi içinde kimi zamanlar zigzaglar çizer, geriye gider ama durdurulmaz bir ırmak gibi ileriye akar.

Orman kanunu tasarısını protesto yürüyüşü

Konuşmalar: ORHAN SAMİ

Osman Saffet Arolat "Gençlik, dün de bugün de toplumun yarınıdır"

Osman Saffet Arolat

1924 yılında Ankara'da doğdu. İÜ Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi. 1962 yılında Ankara'da Öncü gazetesinde amatör olarak başlayan gazeteciliğini şimdi de sürdürüyor. Ant ve Yeni Ortam dergilerinde çeşitli görevlerde bulundu, yazı işleri müdürlüğü yaptı. İsta haber ajansının kurucuları arasında yer aldı. THA, Milliyet, Güneş gazetelerinde haber müdürlüğü yaptı. 1970 yılında düzenlenen TRT Bilimsel Araştırma Ödülü'nü "Türkiye'de Gençlik Hareketleri" adlı çalışmasıyla kazandı. 1980 yılında, kaçırılan uçakta yaptığı röportajla Yılın Gazetecisi Ödülü'nü aldı. 1981-1983 yılları arasında arası dergimizin Genel Yayın Yönetmenliğinde bulundu.

□ **Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?**

■ Benim üniversite öğrenciliğim 27 Mayıs hareketinin hemen sonrası 1961 anayasasının yeni kabul edildiği dönemdedir. Siyasal açıdan yeni anayasanın getirdiği olanaklar ve yaşanan kapalı dönemin ardından gelen yenilikler topluma hakimdi. Siyasal yelpaze, sosyalist olduğunu açıklayan TİP'in de katılmasıyla genişlemiş, anayasanın getirdiği çift meclis, sosyal refah, sosyal adalet gibi konular toplum gündeminde önemli yer almıştı. Tartışmalara paralel bir yayın politikası ortaya çıkmış, Yön ve Sosyal Adalet gibi dergiler yayın hayatına girmişlerdi. İlki Nukrumah'ın Üçüncü Dünya sorunlarını dile getiren kitabı olmak üzere bir çok yeni kitap yayınlanıyor, çok yönlü hareketli bir tartışma ortamı başlıyordu. Toplumda grev hakkının kullanımı onunla ilgili yasanın çıkarılması gibi konular tartışılmaktadır. Kavel işçileri yasa çıkmadan ilk görevlerini başlatmışlardı. Üniversite DP iktidarına karşı 28 Nisan olaylarının yaratıcısı olan gençlik liderlerinin ve yeni anayasanın hazırlayıcısı öğretim üyelerinin bulunduğu, toplumun itibarlı bir kesimi durumundaydı. Ancak, yeni dönemde, ortaya atılan konularla ilgili yeterli bir bilgi birikimi yoktu. Sezgiler dönemi atlatılmakta, bilgilenme dönemi yeni başlamaktaydı. Toplumda "sınıf" konusu tartışılmaya başlamıştı.

□ **Öğrenci derneklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve de onların çizdiği sınırlar içinde çalışan dernekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu dernekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlarla çatışmalara yol açıyordu. Nedenlerinden söz eder misiniz?**

■ Türkiye'de aslında 1950 öncesi bağımsız hareketi esas alan öğrenci örgütleri kurulma çabaları yaşanmıştı. Ama hakim olan örgütler, Milli Türk Talebe Birliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu iktidar ve muhalefet partilerine dayalı örgütler olarak kendilerini gösterdiler. 1916 tarihinde kurulan MTTB'ne karşı 1947 yılında TMTF kuruldu. Bu iki kuruluş uzun yıllar iktidarın ve muhalefetin gençlik örgütleri olarak çalıştılar. MTTB gençlik derneklerinin bir üs kuruluşu durumundaydı. Ve DP, daha sonra da AP yanlısı bir politik çizgi izledi. Fakültelerde birlikler, üniversitelerde öğrenci birlikleri ve büyük kentlerde temsilciliklerden kurulu bir federatif yapıya sahip olan daha yaygın öğrenci kuruluşu TMTF ise, daha ziyade CHP yanlısı görünümdeydi. 1960 hareketi öncesi muhalefette olan CHP'nin yandaşı durumundaki bu örgüt mitinglerde etkinlik gösterdi. Hareket sonrası da Milli Birlik Komitesi ile ortak çalışmalarda bulundu. AP iktidarı döneminde ise, yine muhalefette yer alan bir kuruluş halini aldı. TMTF'nin 1964 yılında Yön dergisi ile birlikte yürüttüğü "Milli Petrol" kampanyası büyük yankı uyandırdı. Ayrıca üniversitelerde sınav yönetmelikleriyle ilgili önemli girişimlerde bulundu. İlk kez grevlerde ve işçi sendikalarıyla işbirliğinde bu örgüt yer aldı. Bu girişimler doğal olarak sizin sözünü ettiğiniz gibi siyasal iktidarla çatışmayı getirdi. Ancak, buna karşın uzun bir süre TMTF ve alt örgütleri durumunda olan İstanbul Üniversitesi Öğrenci Birliği, İTÜ Öğrenci Birliği, İstanbul Teknik Okulu Öğrenci Birliği yine de hükümetten ve Üniversiteden yardım alan kuruluşlar durumundaydı. Özellikle TMTF'nin Uluslararası Kültür Şenliği Komitesi ve Turizm bürolarına bakanlıklar yardım ediyorlardı. TMTF'ye bağlı kuruluşlar arasında Ankara Üniversitesi Öğrenci Birliği ve Ege Üniversitesi Öğrenci Birliği gibi kuruluşlar da vardı. Bu örgütün doğrudan yönetim kademelerinde olmamakla beraber çeşitli komisyonlarında TİP sempatizanı öğrenciler de çalışıyordu. Dönem siyasal yanı ve öğrenci örgütlerinin yapısı itibariyle böyle bir görünümdeydi. Daha sonra üniversitelerde TİP yanlısı öğrenciler tarafından Fikir Kulüpleri kurulmaya başlandı. Bunlar önceleri tek tek bütün fakültelerde bağımsız örgütlerdi. 1966 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu'na giderek federatif bir yapıya ulaştılar. Doğal olarak bu kuruluşun siyasal çizgisi TMTF'den farklı bir çizgi oldu. Daha sonra sol hareket içinde farklılaşmalara paralel olarak yeni ve farklı örgütler çıktı. Devrimci Öğrenci Birliği, Sosyal Demokrasi Dernekleri Federasyonu gibi yeni örgütler bu zincire eklendi.

□ **Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorladı ve neler başarıldı?**

■ MTTB merkez sağda idi, diğer örgütlerse merkez soldan başlayarak solun çeşitli gruplarının temsilcileri durumundaydılar. Bunların bir işlevleri "doğrudan öğrenci sorunlarıyla ilgili" uğraşlardı. Sınav yönetmeliğinin değişmesi, harçlar, kitap fiyatları, teksir ders notları ve benzeri konulardı. Bir diğeri ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapının yansıtılması bu sorunlara öğrencilerin ilgilerinin artırılmasıydı. Yani "milli petrol" kampanyası, Kıbrıs sorunu, türk-amerikan ilişkileri, üçüncü dünyanın sorunları, kalkınma modeli tartışmaları gibi konuları ele alıyorlardı. Örneğin "Milli Petrol" kampanyası sırasında dönemin AP iktidarı ve onun Enerji Bakanı Mehmet Turgut'a karşı çok yönlü ve sert bir kampanya yürütüldü. Kendisine yabancı şirketlerin avukatı olduğu iddiasını simgelemek için bir cübbe, öğrenci örgütlerinin yöneticileri tarafından gönderildi. Öğrenciler Batman'da yürütülen grevle ilgili olarak çalışma yaparlarken de Batman'a giderek grevci işçilere destek olduklarını açıkladılar. Bu öğrenci

örgütlerinin işçi hareketleriyle kurdukları bağlantıların ilk halkalarından biriydi. Daha sonra sık sık buna benzer eylemler 1960'lı yıllarda görüldü. Derby, Paşabahçe, Epengle grevlerinde, Çorum'lu işçilerin Ankara-İstanbul yürüyüşünde ve birçok eylemde benzeri eşgüdüme girildi. Gelişen toplumsal ve ekonomik olaylardan, kendi eylemlerinden, siyasal ortamdaki değişimlerden, dünyadaki gelişmelerden etkilenerek bu örgütler kendilerine göre çalışmalar yapıyorlardı. Siyasal yelpazelenmeye paralel olarak da örgütler farklı politik görüşleri benimseyen öğrencilerin yönetimindeki kuruluşlar halini alıyorlardı.

Öğrencilerin siyasal partilerle olan bağları bu dönemde de sürüyordu. Ve siyasal partilerle öğrenciler arasındaki bağda da öğrenci örgütlerindeki üyelerden bir bölümü siyasal partilerle de bağlantılı olmaya başlıyor. TMTF temel niteliğini CHP paralelindeki öğrencilerin içinde bulunduğu bir örgüt olurken, MTTB, AP yanlılarının içinde bulunduğu bir örgüt oluyor Ama iki örgütte de diğer gruplardan insanlar olmaya başlıyor. Ayrıca 1961'de kurulan TİP'nin sempatizanları da bu öğrenci örgütlerinde görev almaya başlıyorlar. Ama bir süre sonra doğrudan doğruya sınıf sorununa eğilen bir örgütlenmeyi amaçlayan FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) kuruluyor. Aslında Fikir Kulüplerinden ilki 1957'de ŞBF'de kuruluyor. Örgütün federatif bir yapıya dönüşmesi 1966 yılına rastlıyor. 1966 yılında FKF genellikle kendilerinin Sosyalist olduğunu öne süren öğrencilerin örgütü niteliği durumuna geliyor. Ve bunlar genellikle işçi sınıfının ve köylülüğün olaylarında, onların yandaşı olmaya başlıyorlar. Toprak işgalleri, grevler, yürüyüşler, işçi mitingleri bunların genel uğraş alanları olmaya başlıyor. Daha sonra bilindiği gibi bu örgüt 1969'da TDGF (Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu) adını alıyor ve biraz daha farklı bir yapısal gruplaşmaya uğruyor.

Örgütlerin temel nitelikleri ve dayalımları bu. Yani MTTB genellikle dönemin iktidarı yanlısı AP eğilimli bir örgüt. TMTF, CHP ağırlıklı ve bazı TİP'li öğrencilerin bulunduğu bir örgüt. TMGT yine CHP'nin ağırlıklı olduğu bir örgüt. FKF ise daha ziyade TİP paralelindeki öğrencilerle parti dışında kalan sosyalist grupların ağırlığında olan bir örgüt. Bu arada 1968'de MHP yanlısı ÜOB (Ülkü Ocakları Birliği) kuruluyor. Daha önce Komünizmle Mücade- Dernekleri ve Yeniden Milli Mücadele Dernekleri gibi derneklerin yerini bu grup almaya başlıyor. Bu örgütün ağırlığını bir süre sonra MTTB içerisinde de görmeye başlıyoruz. Örgütlenmenin temeli ve genel yapısı bu biçimde görülüyor.

□ **O dönem başkanı olduğunuz derneğin çalışmalarını, üye sayısını, okulda lokali olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığı eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız.**

■ Ben, öğrenci örgütlerinde ilk çalışmamı İÜTB gençlik tiyatrosunda yaptım, 1952 yılındaydı. Bu örgütün Cağaloğlu'nda eski Eminönü Öğrenci lokalinde bugün Halk Eğitim Müdürlüğü olan binada bir küçük tiyatrosu vardı. Bu oda tiyatrosunda çalışmalarımızı yapar, çeşitli yerlerde gösteriler sergilerdik. İÜTB ise, Beyazıd Soğanağa'da iki katlı bir binaya sahipti. Üniversite içinde ayrıca bir lokali yoktu. Ama öğrenci temsilciliklerinin ve derneklerin fakültelerde özel odaları ve ilan tahtaları bulunurdu. Kısa bir süre sonra İÜTB'nin üst örgütü durumundaki TMTF'nin basın yayın kolu yöneticisi oldum. Daha sonraki yıllarda bu örgütün Uluslararası Festival Komitesi ve tiyatrosunda görev yaptım. Ayrıca bir dönemde atama ile gelen İstanbul Sekreterliği görevinde bulundum. Bu örgüt de İstanbul'da Cağaloğlu'nda Hürriyet gazetesinin karşısında bugün Milli Eğitim Müdürlüğü olan binanın kullanma hakkına sahipti. Ankara ve İzmir'de de bölge temsilcilikleri vardı. Örgüt muhalefet yanlısı olmasına karşılık bazı seksiyonları devletten doğrudan yardım alırdı. Bazı bakanlıklarla doğrudan işbirliği içindeydi. Bu örgütün alt organları olan öğrenci birliklerinden özellikle İTÜ ve İTÜTO öğrenci birlikleri okul içindeki özel lokallerinin yanı sıra üniversite kantinlerinin işleticisi olduğu için büyük kazanca da sahipti. Bu gelirler öğrenci örgütlerinin çok yönlü yayın ve eylem planlaması yapmalarını ve bağımsızlıklarını sağlardı. Bu birlikler de üniversite rektörleriyle eşgüdüm içinde ve diyalog içinde çalışırlardı. Öğrenci eylemlerinde silahın görüldüğü 1968 yılına kadar bu işbirliği ve eşgüdüm devam etti. Aynı saygınlık toplum içinde ve basında da 1968 yılına kadar giderek artan bir şekilde sürdü. Ancak, silahın eylem içinde yer alması bu saygınlığın birden yokolması sonucunu beraberinde getirdi. Eylemlerden bir bölümü daha önce anlatılanlardı. Diğer bazı örneklerden söz edersek şu ilginç eylemleri sıralayabiliriz. Ortacada meydana gelen alevi-sünni çatışmasında İTÜ Öğrenci Birliği olay yerine giderek çatışmaya son veren "Barışmayı" sağladı. Kaymakam, Muğla valisi ve Jandarma Komutanı albay rütbeli bir subay bu barıştırma eylemi sonrasında dönemin Öğrenci Birliği Başkanı Hasan Yalçın ve arkadaşlarını kutlamışlardı. Bu eylemi ben ekip üyelerinden biri olarak Akşam gazetesinde üç günlük bir yazıda anlatmıştım. Yine İTÜ Öğrenci Birliği'nden 25 kişilik bir ekip Harran'da bir sosyal yapı araştırması yapmıştı. Bu araştırmanın sonuçları daha sonra Birliğin Oturum Yayınları arasında bir broşür olarak yayınlanmıştı. Bu gezi ile ilgili röportaj ve köy monografileri de benim ve Günel Dal'ın ortaklaşa yazdığımız "Oy Cehennem İlleri" isimli röportaj da yine Akşam gazetesinde dört gün süre ile yayınlanmıştı. TMTF Uluslararası Kültür Organizasyon Komitesi tarafından on, oniki ülkenin müzik, tiyatro, folklor ve bale gruplarının katıldığı Kültür Şenlikleri yapılırdı. Oktay Arayıcı'nın uzun süre yöneticiliğini yaptığı ve devletin büyük yardımlarıyla düzenlenen bu şenlikler dünya gençliğinin bir araya gelmesini sağlardı. Hem Avrupa'dan, hem ortadoğu ve kuzey afrikadan hem de sosyalist ülkelerden birçok topluluk

FİKİR KULÜPLERİ FEDERASYONU

" Amacı ve Konusu

Örgütümüzün niteliği tüzüğümüzde 'Fikir Kulüpleri Federasyonu' bilimsel düşünme ve davranma yetisine ulaşmış yüksek öğrenim gençlerinin; aralarındaki dayanışmaya, karşılıklı eğitime, iş ve eylem birliğine dayanan örgütüdür' denerek açıklanıyor. Demem ki, FKF yüksek öğrenim gençlerinden belli niteliklere ulaşmış olanların örgütüdür. Salt bir öğrenci örgütü değildir. Öğrenci, öğretim üyesi, mezunlar birlikte bulunurlar. Üyeleri arasında dayanışma, karşılıklı eğitim, iş ve eylem birliği esastır.

Federasyonumuz, gene tüzüğümüze göre; 'Gençlerin mutluluğunu insanın kendisini geliştirebileceği olanakların varolduğu bir düzende görür.' denmektedir.."

Fikir Kulüpleri Federasyonu Stratejisi adlı broşürden, 22.1.1967, Ankara

TÜRKİYE MİLLİ TALEBE FEDERASYONU

Kesin kuruluş yılı hakkında bilgiler olmamakla birlikte 1947 de oluştuğu kabul edilebilmektedir. Gerçek örgütlenmesi ise: "T.M.T.Fed. Ankara Yüksek Tahsil Talebe Birliğini Federasyona Kabul etti (11.7.1949 Pazartesi)

T.M.T.Fed. Marmara Lokalinde Mükerrem Taşçıoğlu'nun başkanlığında toplanarak, Ankara Yüksek TahsilTalebe Birliği Federasyonu kabulunü oy birliği ile kabul etti. Dünya Gençlik Birliği ruznamesinde görüşülerek, bu toplantıda kabul edildi. Federasyon başkanlığına yapılan seçim sonunda Talha Ermiş seçilmiştir." M.Taylak, agy.s.218

bu şenliklere katılırdı. Her yıl yaklaşık bir ay süren bu şenliklerde 300-600 yabancı konuk ülkemiz sanatçılarıyla biraraya gelirdi. Gösteriler özellikle folklor gösterileri halk tarafından büyük bir ilgi ile izlenirdi. Bu öğrencilerin kalması için Galatasaray lisesi, İTÜ öğrenci yurdu gibi binalar bakanlık tarafından TMTF'nuna tahsis edilirdi. Bu dönemde bu lise ve yurtlarda yine bakanlık katkısıyla yemek çıkarılırdı. Belediye de başta açıkhava tiyatrosu olmak üzere birçok tiyatro salonunu TMTF'ye verirdi. Bu şenliklerin 1964-67 yılları arasında yapılan dördü, büyük katılımla gerçekleşti ve büyük yankı uyandırdı. Bu organizasyonda grup rehberlikleri TMTF turizm müdürlüğü elemanlarınca, tiyatroların sahne amirliği TMTF tiyatrosu elemanlarınca sağlanırdı. TMTF nin üye sayısına gelince buna bir kongre açısından baktığımızda 500-600 delegenin katıldığını görürdünüz. Bir mitingde bu sayı 30 bine kadar ulaşabilirdi. Ama hemen her eylemde, açık hava toplantısında 5-6 bin, kapalı salon toplantılarında 1000 kişiye ulaşılırdı. Benim daha sonra İstanbul Sekreterliği yönetiminde yer aldığım Fikir Kulüpleri Federasyonu'nda ise yurdun çeşitli illerinde 40 kadar Fikir Kulübü vardı. Çeşitli fakültelerde kurulmuş olan bu kulüplerin üye sayıları ise 50 ile 300 arasında değişiyordu. FKF'nin İstanbul İktisat, SBF ve ODTÜ gibi bazı özel durumda olan fakülte ve yüksek okullarda üniversite içinde lokali yoktu. Devletten yardım almıyordu. Ve kira ile oturduğu binalarını broşür satışları, paralı eğlence geceleri gibi girişimlerle sağlayabiliyordu.

□ 1960'dan sonra gençlik hareketleri hız kazanıyor. Bu yoğunlaşmanın nedenlerini ve nasıl bir gelişim izlediğini anlatır mısınız?

■ Daha önce de söylediğim gibi bunun birinci etkeni 1961 anayasası ve ona bağlı kurumların gelişmesi oldu. Siyasal yelpazenin gelişmesi, yayınların sayısal olarak artması, gençliğin Dönüşüm dergisinden başlayarak kendisinin de yayın yapması, çok yönlü tartışmalar, dünya ülkeleri ile ilgili bakış açılarındaki gelişmeler ve benzeri etkenler 1960 sonrasında daha duyarlı bir gençlik yarattı. Bu genç kadrolar bilgi birikimlerinin ve deneylerinin arttığı oranda eylemlerinde de önemli gelişmeler kaydettiler. Ancak, silahın eylemlere girmesiyle başlayan yozlaşma istenmeyen sonuçlar doğurdu. Doğal olarak bütün bu gelişme içinde suçlu ya da suçluları aramak bizim görevimiz değil. Temelde bu tarihin görevidir. Ana yargıç tarih olacaktır.

□ Bu kitlesel eylemlerden hangileri sizin öğrencilik döneminize denk geldi, bunları anlatır mısınız?

■ Ben, 60'lı yılların tümünü öğrenci, öğrenci lideri ve öğrenci konularına önem veren bir yayın organının röportaj muhabiri ve yazıişleri müdürü olarak yaşadım. Bu nedenle çok uzun bir dönem bu olayların katılıcısı, yöneticisi ve izleyicisi oldum. Yapılan birçok eylem dönem nedeniyle ilk olma özelliğini taşıyordu. Bu nedenle başlamadan önce çoğumuz tarafından bir bilinmezlik ve kocaman soru işaretleri hakimdi. Eylemler sırasında büyük bir coşku hakimdi, tartışma vardı. Eylemler sonrasında kimi zaman sevinç, kimi zaman hüsran, kimi zaman tartışma, kimi zaman kavga sözkonusuydu. Aralarında biçimsel yönden yıllarca tartışılanları oldu.

□ Gençlik 1961'de anayasanın hazırlanmasında ve kurucu mecliste görev almıştı. 1970 ve sonrasında öğrenci birlikleri "üniversitelerde huzursuzluk" yarattığı gerekçesiyle, üniversite dışına atıldı. 1980'lerde ise gençlik herşeyin suçlusu olarak gösterilip, toplumun dışına itildi. 20 yılda ülkenin geleceğini belirlemeden, toplumdan soyutlanmaya varan bir süreci gözlemliyoruz. Sizce bu anlayış nelerden kaynaklanıyor?

■ Ben, 1961 anayasası ve Kurucu Meclis'te görev alınması dönemini yaşamadım. Alp Kuran gibi ağabeylerimizden dinledim, ya da okudum. 20 yıllık dönemde toplumda öncü görülmeden soyutlanmaya varan bir tutuma gelince bunu şöyle yorumluyorum. Türkiye'de birçok konu siyah ve beyaz olarak yorumlanmaktadır. Bana sorarsanız gerek bilgi birikimi, gerek doğruları aktarabilme açısından 1960 gençliği büyük zaaflarıolan bir gençlik grubudur. Bu nedenle o dönemdeki aklama ve gençliğin yüceltilmesi kanımca abartmalı hatalı bir tutumdur. 1960-1980 döneminde gençlik genelde çalışan bilgi birikimini artıran, ülke sorunlarıyla ilgilenen, dünyaya gözünü açan bir tutum içine girmiştir. Yer yer hatalara düşülen eylemler olmuş, özellikle sorunların çözümünü fikri plandan, kitlesel eylemlerden silahlı eylemlere dönüştürmek gibi hatalı tutumlara giren bazı gruplar gençlik içinde yer almıştır. Ama gençlik inkar edilmez bir biçimde dün de bugün de bu toplumun yarınıdır, yarının yöneticileridir. Özellikle üniversite öğrencileri gençlik kesiminin bilgi birikimi en yüksek önde gelen bölümüdür. Bu nedenle 1970 yılında başlayan ve 1980'lerde doruğuna ulaşan yadsınma, soyutlama, kara görme de 1960'daki aklamadaki abartma gibi hatalıdır. Peki, bu nereden geliyor. Bu toplumumuzun demokratikleşme süreci içindeki sorunlarından kaynaklanıyor. Demokratikleşme sürecini tamamlayamayan toplumlarda açık tartışma, açık eleştiri, ayrıca hoşgörü işleyemiyor. O zaman kolaycılık abartma, aklama ve karalama topluma hakim olan hastalıklar oluyor. Politik planda da gördüğümüz bu hoşgörüsüz tutum gençliğe ve onun kendi sorunlarını çözme yolunda, toplumu tanıma yolunda örgütlenmesine ket vurmaktadır. Ancak, bu sürekli bir durum olamaz. Hem toplumumuz, hem genç kadroların birikimleri bu dönemi aşacak akılcı yolların bulunmasını sağlayacak güçtedir. Bu olumsuz anlayış sonuçta aşılır.

Fotoğraf : Yeni Sabah - Muammer Teoman - Mayıs 1960

Toktamış Ateş

"Sol-sağ değildi kavga, ilerici-gerici kavgasıydı"

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

ATEŞ ■ Öğrenci olduğum dönemin siyasal ve ekonomik koşullarıyla üniversitelerin durumunu anlatmak için önce Türkiye'de 1961 anayasasının getirmiş olduğu özgürlük ortamını ele almak gerekiyor. Çünkü gerçekten Türkiye o günlerde ileriye açık, umutlu ve insanların çabalarının sonuç getirebileceğini umduğu bir Türkiye idi. Ve siyasal yapıda en ufak partilerin dahi yaşama şansı, parlementoya girme şansını veren "milli bakiye" sistemi mücadelenin siyasal partiler içinde olmasını mümkün kılıyordu. Yani gençler sokakta, ya da yer altında bir siyasal faaliyet yürütmek yerine kendi yaklaşımlarına uygun partiler içinde örneğin CHP içinde, TİP içinde

Toktamış Ateş

1944'de İstanbul'da doğdu. İÜ İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Asistan olarak üniversitede kaldı. 1982 yılında profesör oldu. Öğrenciliği döneminde İktisat Fakültesi Talebe Birliği, ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF)'de çalıştı, yöneticilik yaptı. İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

Fotograf : Yeni Sabah - M.Erkmen . M. Teoman, Mayıs 1960

ya da AP içinde yer alarak bunlara bağlı sayılabilecek yan kuruluşlar içerisinde çalışarak siyaset yapıyorlardı. Ve Türkiye'nin bu özgür ortamı ekonomik yaşamda da kendini gösteriyordu. Ve hiç kuşkusuz biz o zamanlar gerek Türkiye'de ki gelir dağılımına, gerek Türkiye'nin ekonomik gelişimini kaymağının belirli tabakaların yararına sunulmasına karşı çıkıyorduk. Ama günümüzün koşullarıyla bir karşılaştırma yaptığımız zaman o günlerin Türkiye'si ekonomik bakımdan da çok daha umut verici bir Türkiye idi. Örneğin biz %10'luk enflasyonu felaket olarak görüyorduk o zamanlar. Oysa ki şimdi en iyi, en umutlu tahminler %30'a çekmeye çalışıyor enflasyonu. Tabii böyle bir siyasal ve ekonomik ortam içinde üniversitelerin de daha rahat, daha huzurlu olduğunu söylemek mümkün. Yani biz daha iyisini isterken ve bir ara buna 1969'larda 1970'lerde ulaştığımızı zannederken şu anda içinde bulunduğumuz durum hazindir.

□ Öğrenci derneklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve de onların çizdiği sınırlar içinde çalışan dernekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu dernekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlarla çatışmalara yol açıyordu.Nedenlerinden söz eder misiniz? Sonra o dönem MTTB, TMTF, TMGT, FKF gibi değişik örgütlenme deneyleri yaşandı. Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı?

□ Öğrenci derneklerinin 1060'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve onların çizdiği sınırlar içinde çalışan dernekler durumunda olduğunu pek söyleyemeyiz. Çünkü gerçekten iktidar partisine bağlı dernekler olduğu gibi, muhalefet partisine bağlı dernekler de vardır. Örneğin diyelim ki İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği (İÜHFÖD), AP sempatizanlarının denetiminde iken örneğin, İktisat Fakültesi Öğrenci Derneği (İFÖD), CHP'lilerin ya da TİP'lilerin denetiminde olabiliyordu. Bu bakımdan böyle iktidarın uydusu gibi görmek doğru olmuyor. Fakat siyasal iktidar özellikle MTTB, TMTF, TMGT* gibi üst kuruluşları yani kamuoyunda etki uyandırabilecek, ses duyurabilecek kuruluşları kendi taraftarlarına sunmak istiyordu, kendine yakın insanların kazanmasını istiyordu. Kendimce cemiyetçilik yaptığım dönemde iktidarların tutumu özellikle o zamanki AP iktidarının tutumu, gerek MTTB nde, gerek benim de çalıştığım İÜTB'nde, gerekse yine benim de çalıştığım TMTF'nda iki başlı kuruluşlar ortaya çıkardı. Örneğin İÜTB'nde o zamanlar 9 fakültenin talebe cemiyeti üyeydi. Ve 9 cemiyetten 8'inin oluşturduğu bir yönetim vardı. Öbür taraftan da bir talebe cemiyeti, naylon kongre diyebileceğimiz, bir kongreyle bir başka başkan seçti ve örneğin siyasal iktidar aldı, ona verdi birlik başkanlığını.

Aslında genellikle o günlerde gençlik arasında sol düşünce egemendi. Türkiye'nin hızla sol'a açıldığı bir dönemdi o dönem. Çünkü özgürlük ortamı vardır. Türkiye'de hayatta okuyamadığı kitapları türk insanı okumaya başlamıştı. Düşünün ki, zannediyorum 1963 yılında, Türkiye'de Nâzım Hikmet'in ilk kitabı "Kurtuluş Savaşı Destanı" yayınlandığında hadise olmuştu. Ve Türkiye'de pek çok insan o zaman okumuştu şiirlerini. Yani kısaca özetlersek pek çok kitap ancak o dönem okunmaya başlandı. Gençlerin; daha iyiyi arayan daha güzeli arayan gençlerin sol olması da bu çerçeve içerisinde son derece doğaldı ve kaçınılmazdı. Zaten ilginçtir o zamanlar sol-sağ değildi kavga. İlerici-gerici kavgasıydı. İlerici-gerici kavgası olduğu kadar ilerici kanat içinde de sosyal demokrat ya da ortanın solcusu olan CHP'lilerle, sosyalistler arasında çatışma vardı. Sosyalistler içindeki çatışma da çok boyutlu bir çatışmaydı. Yani çatışma, ileri-geri solsağ arasında, hem de sol'un ve sağ'ın kendi içindeydi. Sağ içinde de vardı çatışma. Özellikle dinci gruplarla daha çok ırkçı diyebileceğimiz turancı diyebileceğimiz gruplar ciddi bir biçimde çatışıyorlardı. Çatışması bol bir dönemdi o dönem.

□ O dönem başkanı olduğunuz derneğin çalışmalarını, üye sayısını, okulda lokali olup olmadığını, yönetimin size karştı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığı eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız.

■ İÜTB'ni kongre başkanlığı nedeniyle bir süre başkanlığını "yöneticiliğini" yürütmek zorunda kaldım. İlginçtir o zaman ki üye sayımız otuz binin üzerindeydi. Şimdiki Güneş gazetesinin bulunduğu sokakta Soğanağa'da binamız vardı ve fevkalade iyi bir kabul görüyorduk üniversitede. Örneğin İstanbul Üniversitesi'nin merkez binasındaki kantinin geliri İÜTB'nindi. Müstecire kiraya verilirdi bu kantin. O günün rakamları içinde adamakıllı yüksek bir para elde edilirdi. Ve çok sayıda yayınlarla vb. öğrenciye hizmet götürülürdü. Toplumda görülen saygınlık da öyleydi. Örneğin ben öğrenciliğe yeni başladığım sıralarda cemiyetçilere karşı oldukça antipati duyan bir insandım. Fakat sonra olaylar kendi başına alıp götürdüğü zaman bir yerde bayağı da iyi bir okul durumuna girdi. Zaten zannediyorum ki bu sizin yaptığınız araştırma biraz sonuç verdiği zaman göreceksiniz ki daha sonra 1970'lerin Türkiye'sinde siyasal kadroların en kalitelileri, en seviyelileri bu cemiyetlerden gelen insanlar olacak.

□ 1960'lardan sonra gençlik hareketleri hız kazanıyor. Bu kitlesel eylemlerin yoğunlaşmasının nedenlerini ve nasıl bir gelişim izlediğini yorumlar mısınız?

■ Zannediyorum ilk sorulara verdiğim yanıtlarda bunun nedeni açıklanmış oluyor. Genel özgürlük ortamı içinde toplumun istemleri arttı ve bu gelişme çok hızlı oldu. Fakat tabii ilginç bir şey 1969'da bence Türkiye'nin kaderiyle ilgili çok ciddi bir karar alındı TBMM'de. O'da "milli bakiye" sisteminin kaldırılmasıydı. O zaman ki AP çoğunluk iktidarı küçük partilerin yaşama şansını ortadan kaldıran bu tutumuyla küçük partilerin ya ya da ufak grupçukların parlamentoda temsil yeteneğini ortadan kaldırdı. Bu yasa tasarısının mecliste görüşüldüğü sırada İsmet İnönü'yle Mehmet Ali Aybar'ın konuşmaları vardır. Bunların zabıtları da elimizdedir. İsmet paşa "Çok hatalı bir gidiş bu. İnsanların demokrasiye olan umutlarını ortadan kaldırmamak gerekir" diyordu. Aybar'sa açıkça "yarın sokaklarda dökülen kanların hesabını siz vereceksiniz" dedi. Çünkü gerçekten legal siyasal yapıdan umudu kalmayan gençler maalesef diyeceğim, sokağa: sorumsuz ve denetimsiz sokağa düştüler, Ve bunun ardından silahlanmalar geldi, bunun ardından vuruşmalar geldi. Ve bunun ardından geldi de geldi...

□ Bu kitlesel eylemlerden hangileri sizin öğrencilik döneminize denk geldi, bunları anlatır mısınız?

■ 28 Nisan 1960'da Lise birde öğrenciydim. O dönem gerek 28 Nisanda Beyazıt'ta, gerek zannediyorum 5 Mayıs'ta Belediye Sarayında bir NATO toplantısı oldu. Kendimizce yani liseli öğrenciler olarak bu hareketlerin içerisinde yer almıştık. Örneğin o NATO toplantısında, NATO'dan yabancılar geldiğinden ben arkadaşlarımla iki tane almanca pankart yazmıştım. Menderes'in istifasını istiyoruz, özgürlük istiyoruz diyerekten oraya katılmıştık. Çok sıkı bir denetim vardı ama yine de beş on dakikalık bir miting yapmamız mümkün oldu 3-5 bin kişiyle. Bir anda toplanıp, bir anda dağılan bir "korsan miting"di tam anlamıyla. Tabii onun korsan miting olduğunu isim olarak çok ilerde öğrendim. O zamanlar mitingi ismi

Daha sonra Celal Bayar'ın serbest bırakılmasını protesto eden bir kitlesel hareketi biz yönettik. O zaman resmi bir sıfatım yoktu. İktisat fakültesinde öğrenciydim. Fakat resmi sıfatı olmayan insanlar da bazı hareketleri yapabiliyorlardı.

Yurt sorunları üzerine eğilmeye başlamıştık. Kalkınma modeli üzerinde tartışmalar yapıyorduk. O zaman biz sosyalizmi bilmiyorduk. Hâlâ bilenin ne kadar olduğundan emin değilim ama biz o zamanlar kapitalist olmayan kalkınma yolu diyerekten bir slogan benimsemiştik. Bunun adı neydi, sosyalizm mi? Yani pek sosyalizm denmez. Bilmiyorduk ki sosyalizm olsun. Kapitalist olmayan bir kalkınma yolunu öneriyorduk. Devlet ağır-

lıklı , dağılımın, paylaşımın daha adil olduğu; hani belki biraz ütopik laflardı, belki biraz duygusal laflardı ama bayağı da duyuluyordu. O zamanki beklentimiz oydu bizim.

Daha sonra "Petrol kampanyası" sırasında TMTF'da idim ve sonra zaten aktif cemiyetçilik hayatına son verdim.

Bu arada tabii salt siyasal değil, "Uluslararası Kültür Şenliği"'ni de düzenlemekteydik biz. Bunu başarıyla yürüten felsefede öğrenci bir hanım arkadaşımız Duygu Yazman'ı trafik kazasında, Oktay Arayıcı'yı ise geçenlerde kanser hastalığından maalesef kaybettik. Sırf siyaset değil bu tip eylemlerimiz de vardı. Daha sonra da çekildik aradan tabii. Çekildim dedim ama değil. 1965'lerde 6.Filo'nun İstanbul'a gelişini protesto eden mitingler başladı. Ondan evvel Türkiye'de ilk defa 1965'teydi zannediyorum Ahmet Güryüz Ketenci, Hüseyin Avni Sağesen, ben ve bir arkadaşımız daha İ.İnönü Amerika'dayken İnönü hükümetinin devrilmesini protesto eden ve Amerika'ya karşı hedef alan bir bildiri yayınladık. Bu ilginçtir Türkiye'de 1946 sonrasında ilk anti-amerikan bildiri oldu ve onun ardından zaten 6.Filoyu protesto gösterileri kitle halinde çoğaldı.

Bize baskı hiç yapılmadı. Size şöyle bir olay anlatayım. Zannediyorum bunun onuru yine bana aittir. 1963-1964 senesinde, İktisat Fakültesi Öğrenci Cemiyeti (İFÖC) seçimleriyle ilgili olarak o zamanlar böyle gruplar kurulurdu. Genellikle tutucu arkadaşlarımız "İdeal" adını alırlardı. "İdeal karıncalar" diye çıkarlardı ortaya. Diğer CHP'li arkadaşlarımız bazen "Bağımsız Karıncalar", bazan "Devrimci Karıncalar" gibi isimler koyarlardı. Ben "Sosyalist Karıncalar" diye bir grup kurdum ve gerçekten pankartlarımızı da astık sağa, sola. O zamanki fakülte dekanımız rahmetli Haydar Çelebi Furgaç idi. Bir gün beni çağırtmış odasına. Gittim, oturdum. Fevkalâde nazik. Saygıda hiç kusur etmedik O'na. İşte dedi, "bir grup kurmuşsunuz". "Evet hocam" dedim ben. "Hiçbir şeyinize karışmam sizin ama yarın bir arkadaşınız gelip onu alıp yırtsa ne olur?" dedi. "Her halde çatışma olur" dedim "çatışma olmasın isterseniz" falan filan gibisinden birşeyler söyledi. Zaten sosyalist ismi de biraz anti-patik geliyordu. Ben, o seçimlere girmek niyetinde de değildim. Onun adını biz zannediyorum "Bağımsız karıncalar" olarak değiştirdik. Hocalarımızın o zamanki tavrı bize buydu. O zaman ki siyaset adamlarının da ilginç bir tavrı vardı. O dönemin İnönü hükümetini 1965'te devirip, içinde Osman Bölükbaşı Süleyman Demirel gibi devlet adamlarının da bulunduğu Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında bir kabine oluşturulunca biz son derece sert bir bildiri yayınladık bu konuda. Ve bunun dışardan yönetildiğini falan söyledik. Ben o zaman İÜTB'nin kongre başkanı olarak birliği yönetiyordum. Kongrede kavga çıkmıştı. Ve Ankara'ya gitmemiz gerekti bazı nedenlerden dolayı. İktidar olarak APlilerle görüşmemiz gerekti. Kimler vardı tam hatırlamıyorum ama o zaman Maliye bakanı Cihat Bilgehan'dı çok iyi hatırlıyorum. Meclisin kulisine oturduk."Bu bildiriyi kimler yayınladı" dedi. "Biz yayınladık" dedim. "Siz hangisiniz", "biz buyuz işte" dedik. "Haa" dedi güldü. Ve işlerimizi de hallettiler. Yani bir tolerans dönemiydi o dönem. Olay bu kadar sertleşmemişti. Zamanla git gide artan boyutlarda sertleşme oldu.

□ **Gençlik 1961'de anayasanın hazırlanmasında ve kurucu mecliste görev almıştı. 1970 ve sonrasında öğrenci birlikleri "üniversitelerde huzursuzluk" yarattığı gerekçesiyle, üniversite dışına atıldı. 1980'lerde ise gençlik herşeyin suçlusu olarak gösterilip, toplumun dışına itildi. 20 senede ülkenin geleceğini belirlemeden, toplumdan soyutlanmaya varan bir süreci gözlemliyoruz. Sizce bu anlayış nelerden kaynaklanıyor?**

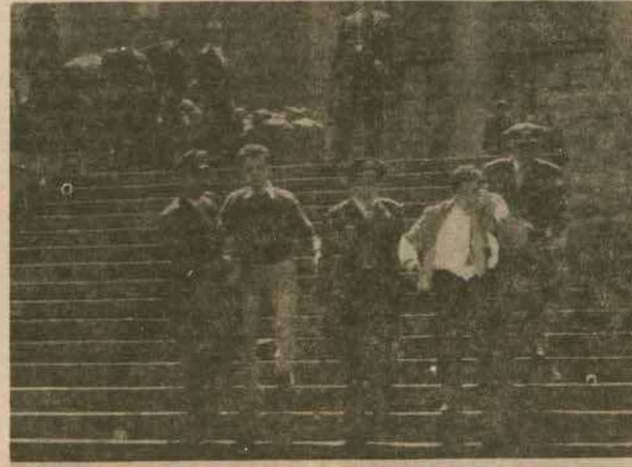
■ Demin bunun yanıtını vermiş oluyorum. Eğer yasal siyasal sistem içine siz gençleri almazsanız o zaman illegal olarak sapıyorlar ve o sistemin tümüne karşı çıkıyorlar. Hani sistem bu insanları kendi içine alıp eritmediği takdirde bu insanlar yok olmuyorlar. Var yine bu insanlar. Ama ne oluyorlar: Yeraltına iniyorlar.

1982'de siyasal partiler kanunu tasarısıyla ilgili olarak da çok söyledim ve yazdımdı. Partilerin gençlik kollarını kapatmak son derece yanlış bir şey. Siyasal partilerin azgelişmiş ülkelerdeki temel işlevlerinden biri eğitimdir. Toplumu eğitimdir. Yani siyasal eğitimdir. Gençleri eğer siz siyasal partiler içine alıp eğitemezseniz kim eğitecektir bunları? Ne ve kim olduğu anlaşılmayan bir takım insanlar. Ve ceplerine tabancayı, silahı koydukları zaman bu insanlar herşeyi yapabileceklerdir. Ben bu anlayışın toplumumuza etkilerinin çok olumsuz olacağını düşünüyorum. Ve hayretle izliyorum.

□ **Öğrencilik yaşamınızdan sonra ki yaşantınızı anlatır mısınız, demokratik mücadeleye katılımınız nasıl gelişti?**

■ Okuldan bir türlü kopamadım. Durumum ortada. Önce öğrenciyken sonra asistan oldum. Ve ilginçtir o dönemde benim asistan olmam söz konusu olduğu zaman epey baskı olduğunu sonradan öğrendim, asistan alınmamam için. O zamanki dekan Haydar Dikmen sınavı kazanmama rağmen ve yönetim kurulundan karar çıkmış olmasına rağmen asistanlığım için altı ay kadar benim evrakımı imzalamadı. Daha sonra o bir yurt dışı gezisindeyken zannediyorum Süleyman Arda dekan vekili olarak imzaladı ve asistanlığa resmen başlayabildim. Tolerans havası galiba 1967'de yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlamıştı. Ama sonuç olarak yine İktisat Fakültesinin yönetim kurulu bütün baskılara rağmen benim asistanlığımı onaylamıştı, kabul etmişti. Ondan sonraki aşamalarda doğrusunu isterseniz hiç bir zorluğum olmadı. Gerek doktorada, gerek doçentlikte. Örneğin doçentlikte kaldım. Tezim geri çevrildi ama kötü bir tezdi. Geri çevirenler de sevdiğim, saydığım hocalardır. Hatta özür de diledim. Onlara böyle kötü bir tez verdiğim için. Aynı hocalar bir yıl sonra doçentliğimi onayladılar. Yani o bakımdan şimdi gördüğümüz gibi özellikle, bazı okullarda duyuyoruz, okulların parsellenmesi vb. yoktu o zamanlar. Ve örneğin bizim fakültemizde hani biz çok sağcı, çok tutucu olarak bilinen hocalarımıza da saygı gösterirdik ve onlardan da doğrusu saygı ve sevgi gördük sürekli.

Kısaca uslup çok daha farklıydı onu söyleyebilirim. 80'lerin uslubu 60'ların sonlarında yoktu. 80'lerde bambaşka bir uslup ortaya çıktı. Üzücü bir uslup oldu.

29 Nisan, Ankara Hukuk Fakültesi

MİLLİ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ

"Yıl 1923. Yeni Talebe toplulukları meydana gelmeye başladı. İlk fikir olarak, Darülfünun Talebe Birliğini kurmak akla geliyor. İlk müteşebbis ve bu işin icracısı olarak: Tahsin Bekir Balta, Osman Sabri Adal, Feruh Ağan birlikte çalışıyorlardı. Birlik kuruldu. Beş fakülteden, üç yüksek okuldan müteşekkil bir birlik kuruldu. Birlik federasyon halinde idi..."

Muammer Taylak, Saltanat, 2. Meşrutiyet ve 1. Cumhuriyet'te Öğrenci Hareketleri, Başnur Matbaası, Ankara, Sayfa 102.

En son Cevdet Kerim İncedayı'nın Halk Partisi İstanbul mümessili olduğu zaman, ozaman İstanbul'da vazifeli olan Ruknettin Nasuhoğlu'nun da yardımı ile Talebe Birliği ele geçirilmek istenilmiştir... Fakat neticede, partinin müdahalesi artmış ve Talebe Birliği 1930 yılında kapatılmıştır.

agy, s. 107

"Gerçek Milli Türk Talebe Birliği (Sayın Dr. İbrahim Öktem'in verdikleri bilgiye göre) 1924-25 yılında Tıp Fakültesi Talebe Birliği Başkanı İbrahim (Öktem), Hukuk Fakültesi Talebe Birliği Başkanı Tahsin Bekir (Balta), Mülkiye Mektebi Talebe Birliği Başkanı Nihat (Üçüncü)'nün teşebbüsleri ile kurulmuştur. M.T.T.B. ilk müteşebbis heyet başkanlığına Tahsin Bekir, Birlik Genel Sekreterliği'ne de İbrahim (Öktem)getirilmişlerdir.

Yine Sayın Dr. İbrahim Öktem'in verdikleri bilgiye göre: Milli Türk Talebe Birliği'nin aktettiği ilk kongrede Birlik Başkanlığına İbrahim (Öktem) seçilmiştir. İbrahim (Öktem) Bey'in başkanlık ettiği MTTB, milletlerarası çalışmalarına ilk defa 1926 yılında katılmıştır. 1926 yılında Roma'da yapılan toplantıya birliği temsilen başkan İbrahim (Öktem) Bey katılmıştır. Yine, İbrahim (Öktem) Bey, 1927 yılında Paris'de toplanan Milletler arası talebe kongresine, Balkan Talebe Federasyonu'nu temsilen katılmıştır.

1928 de Peşte'de toplanan Talebe Kongresine, İbrahim (Öktem), Balkan Talebe Federasyonu Genel Sekreteri sıfatiyle iştirak etmiştir.

Milli Türk Talebe Birliği'nin bu gibi beynelmilel ve yurt içi faaliyetleri 1929 ve 1930 yılına kadar devam etmiştir.

Milli Türk Talebe Birliği, devrin iktidarı ile sert çatışmaları olmuş ve Birlik 1930 yılında kapatılmıştır.

MTBB, bilâhare, Zeki ve Tevfik (İleri) Beyler'in zamanında tekrar faaliyete geçmişler." agy, S.107, 108

MTTB, bu tarihten sonra dönem dönem aksayan çalışmalarıyla birlikte 1980 yılına kadar varlığını korumuş ve 12 Eylül'de çalışmaları önce durdurulup, daha sonra da kapatılmıştır.

□ Öğrenci olduğunuz dönemin siyasal, ekonomik koşulları ile üniversitelerin durumunu anlatır mısınız?

ONUR ■ Bilindiği gibi 1960 öncesinde Atatürk'ün kurduğu devrimci, devletçi halkçı, laik ve tam bağımsızlık ilkelerine bağlı ana muhalefet partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ile gerek ekonomik gerek sosyal politika açısından Atatürk devrim ve ilkelerinden ödün vermiş hatta karşı devrim niteliğine bürünmüş Demokrat Parti iktidarı vardı. 28 Nisan-27 Mayıs 1960 olaylarının nedeni Demokrat Parti iktidarının laiklik ilkesini zedelemesi, Antidemokratik tutum ve davranışlara yönelmesi, anayasa ve hukuk ilkelerini hiçe sayarak zulüm ve baskı yöntemini uygulamasıydı. Bir yandan "her mahallede bir milyoner yaratacağız" diyerek devlet eliyle bireyleri zengin etmeye çalışırken, diğer yandan da "Türkiye'nin bakir toprakları sizi bekliyor" diyerek yabancı sermaye davet edilmiş, yabancı sermaye ve petrol yasaları yabancılara hazırlatılmış, yabancılara çok büyük kolaylıklar ve imtiyazlar sağlanmıştır. Dolu hazine tamtakır olmuş ve çok büyük dış borçlanmalara gidilmiş, ekonomi dar boğazlara sürüklenmiş, develüasyon yapılmış, Amerikadan yardımın kesildiği, bu nedenle devrin başbakanının borç para almak için Rusya'ya gideceği söylentileri yayılmıştı. Plansız, programsız yatırımlara girişilmekte, iktidara oy veren il veya ilçelere mükafat olarak gelişigüzel yatırımlar yapılmakta veya oy vermeyen il ve ilçelerdeki yatırımlar ise ceza olarak durdurulmakta, hatta ceza olarak iller ilçe ve ilçeler bucak yapılmaktaydı. Demokrat Parti, daha iktidarının ilk günlerinde türkçe ezan yerine arapça ezan okutarak çiğnemeğe başladığı laiklik ilkesini, daha sonra "siz isterseniz hilafeti bile getirirsiniz" diyerek sürdürmüş, dini siyasete alet ederek oy toplamaya çalışmış, son zamanlarda ise bazı şeyhler gövde gösterilerine bile girişmişlerdi. Yargı bağımsızlığı ve yargıç teminatı yoktu. Yargıçlar da diğer memurlar gibi "görülen lüzum üzerine" başka yerlere sürülmekte, işten el çektirilmekteydi. Radyo yalnızca iktidarın propagandasını yapmakta, muhalefeti suçlamakta, her gün D.P'nin kurduğu Vatan Cephesi'ne geçen hayali kişilerin uzun listelerini vermekte, muhalefetin ise radyoda cevap hakkı dahi bulunmamaktaydı. Basın baskı altına alınmakta, yazarlar ise mahkemelere ve cezaevlerine gönderilmekteydi. Üniversite baskı altında olup profesörlere de başbakan tarafından "karacübbeliler" deniliyordu. Ordudan gelen tepkiler üzerine de "ordunun yedek subaylarla idare" edileceği söylentileri dolaşıyordu. Muhalefete ve eleştiriye iktidarın hiç tahammülü yoktu. Bir ocak başkanının yasal olsun olmasın bütün isteği yerine getirilir, bir yargıç, bir kaymakam, vali hemen başka yere sürülebilirdi. Ana muhalefet lideri ve tarihi bir kişiliği olan İsmet İnönü'nün başına Uşak'ta taş atılmış, Himmetdede'de treni durdurulmuş, Topkapı olaylarında suikast girişiminde bulunulmuştur. Topkapıdaki olaydan sonra Sultanahmette olaylar çıkmıştı. Burada dağıtılan halk ve öğrenciler daha sonra sokak aralarında, caddelerde ve hatta otobüs durağında beklerken, oradan geçen açık polis otosuyla kolundan çekilip içeri alınmış ve götürülmüştür. Her geçen gün iktidarın anayasa ve hukuk dışı davranışları artmış, olaylar hızlanmış, baskı ve zulüm son haddine varmıştı. En sonunda muhalefeti tamamen ortadan kaldırmaya yönelik, yargı erkini de üzerinde toplayan Meclis Tahkikat Komisyonunun kurulması bardağı taşıran son damla olmuştur.

□ Öğrenci derneklerinin 1960'lara kadar siyasal iktidarların denetiminde ve onların çizdiği sınırlar içinde çalışan dernekler durumunda olduğunu görüyoruz. Gençlik bu dernekleri gerçekten bağımsız, öğrenci gençliği temsil eden canlı örgütler durumuna getirmek için çalışıyor, bu çaba da siyasal iktidarlarla çatışmalara yol açıyordu. Nedenlerinden söz edermisiniz? Sonra o dönem MTTB, TMTF, TMGT, FKF gibi değişik örgütlenme deneyleri yaşandı. Bu örgütlerin işlevleri nelerdi, hangi politik görüşleri temsil ediyorlardı ya da etkileniyorlardı?

Hüseyin Onur

"Yasaklar daima başka yasaklar getirilmesine neden olur"

Hüseyin Onur

1937 Kilis doğumlu. İÜ Hukuk Fakültesi'ni 1964 yılında bitirdi. 1961'de Kurucu Meclis'te gençlik temsilcisi olarak yer aldı, 1971 döneminde toplumda "Madanoğlu Davası" olarak tanınan davada yargılandı, altı ay tutuklu kaldı. 1978-81 arasında İstanbul Barosu yöneticiliğinde bulundu. -84 döneminde Barolar Birliği delegeliği yaptı. 1965'den bu yana avukatlık yapıyor.

■ 28 Nisan olayları ve 27 Mayıs 1960 devrimi yakın tarihimizin en önemli olaylarından biridir. En önemli niteliği ise demokrasi ve sosyal hukuk devleti kavgası olmasıdır. Üniversite gençliğinin eylemleri ise basın, ordu ve geniş halk kesimi tarafından desteklenmiş olmasıdır. "Ordu Gençlik elele" sloganında bu en güzel ifadesini bulmuştur.

28 Nisan 1960 günü sabahı saat 9.30-10 sularında Üniversiteye gelmiştim. Ancak Beyazıt'da her günkünden değişik bir durum vardı. Köşebaşlarında tanklar, askerler, polisler bulunuyordu. Gergin bir hava vardı. Ben Hukuk Fakültesi 2.sınıf anfisinde iken bir iki arkadaşıyla birlikte Nuri Yazıcı gelerek hükümetin hukuk dışı tutum ve davranışlarını protesto etmek için orta bahçede toplanmamızı rica etti. Bütün öğrenciler böyle bir eyleme çoktan hazırdı ve bu çağrıya içtenlikle ve sevinerek katıldı. Çok kısa bir sürede Üniversite merkez binasında öğretim gören bütün iktisat ve hukuk fakültesi ile diğer fakülte öğrencileri orta bahçede toplanmıştı. Burada yapılan çeşitli konuşmalarla DP iktidarı ve başbakan Menderes protesto edildi, marşlar söylendi ve vilayete kadar sürecek bir sessiz yürüyüş kararı alındı. Bu karar doğrultusunda ortabahçeden ön bahçeye çıkıldığında orada önlem almış bulunan polisler silahla ateş açtı. Bizlerde değil silah, taş ve sopa bile yoktu. Savunma ve direnme için yerde bulduğumuz toprak, söktüğümüz çimen ve kırdığımız ağaç dallarını kullanmaya başladık. Önümde bir arkadaş aldığı bir kurşunla "of anam vuruldum" diyerek yere düştü. İlk yaralımızı vermiştik. Hemen merkez binaya alarak arkadaşlar tedavisini yaptılar. Daha sonra merkez binaya çekilmek zorunda kaldık. Merkez binaya polisler gözyaşartıcı bombalar attılar. Böylece tekrar orta bahçede toplandık. Bu ilk saldırıda polisler tarafından birkaç arkadaşımız yaralanmış, bir arkadaşımız ise polis cipi tarafından yerde sürüklenerek götürülmüştü. Daha sonra rektör Sıddık Sami Onar'ın polisler tarafından yerde sürüklendiği, dövülerek götürüldüğü ve yaralı olduğu haberi geldi. Bize engel olmak isteyen polislerle tartışıyor, hepimizin bu vatanın evladı olduğumuzu, kardeş olduğumuz, böyle silahlı bir saldırının haksız ve kötü bir şey olduğunu, kardeşin kardeşi vurmaması gerektiğini söylüyorduk. Polisler ise emir kulu olduklarından bahsediyorlardı. Daha sonra ordu birlikleri geldi polislerin yerini aldı. Polisler geri çekildi.

Ordunun gelmesine çok sevindik, tezahüratta bulunduk. Bu arada aramızda bir sivil polis amiri olduğunu gördük. Arkadaşlar sıkıştırdılar. Bu sivil polis silahını çekti. Aslında silahını çekmeye bile fırsat bulamadan orada linç edilebilirdi. Ama bir şey yapılmadı ve çekilip gitmesi istendi. Daha sonra Doç. Dr. Tarık Zafer Tunaya bir konuşma yaparak sakin olmamızı, rektörün sağlık durumunun iyi olduğunu ve dağılmamızın istendiğini söyledi. Ancak rektörün getirilmesini onu görmek istediğimizi belirttik. Bir süre sonra alnı bantlı olarak gelen rektör merkez binadaki bir balkondan konuşma yaparak kendisinin iyi olduğunu, küçük gruplar halinde dağılmamızı söyledi. Süleymaniye tarafındaki arka kapı ve duvarlarda askerler toplu çıkışımızı engellemek için sıra halinde dizilmişti. Güzel bir bahar havası, sıcak bir perşembe günüydü. Askerler terli biz terli. "Hemşerim, bizler kardeşiz" diye boyunlarına sarıldık, kucaklaştık. Askerler çekildiler. Bizler toplu olarak ve büyük bir heyecanla Veznecilere doğru yürümeye başladık. "Menderes istifa", "Hürriyet, Hürriyet" sloganlarımızdı. Gaziosmanpaşa marşını değişik sözlerle söylüyorduk. "Olur mu, böyle olur mu?/Kardeş kardeşi vurur mu?/Kahrolası diktatörler/Bu dünya size kalır mı?" Yol boyunca halk bizi destekliyor, kadınlar evlerinin pencerelerinden sevgi gösterisinde bulunuyor, bayraklar atıyorlardı. Herhangi bir saldırıya önlem olarak kolkola girmiş, saflarımızı sıklaştırmış, dalgalar halinde Laleli'den Beyazıt meydanına, (sonradan adı Hürriyet meydanı olmuştur) geldiğimizde üzerimize atlı polisler geldi. Bazı arkadaşlar atların altında kalarak yaralandı. Bu olaylar sırasında halktan da yaralananlar oldu. Beyazıt meydanındaki belediye kütüphanesinin yanından ateş edilmeye başlandı. Kendimi savaş alanında hissediyordum. Burada pek çok kişi ölebilirdi, ben de ölebilirdim. Ama bu hareket durmaz yürürdü, bu kavga devam ederdi, amaca ulaşıncaya kadar. Önümde bir kaç arkadaş vurulmuştu, onları götürüyorlardı. İlk hürriyet şehidimizde burada verilmişti: Turan Emeksiz. Biraz sonra da kasığıma isabet eden bir kurşun darbesiyle sarsıldım, 180 derece döndüğümü hissettim. Kasılan bacağımı elimle yokladığımda pantolonumun kan dolu olduğunu hissettim. Tek bacak üstünde üç defa sektim. "Vuruldum arkadaşlar" diyerek yere düştüm. Güngör Demirbaş, İsmail Çiftçi ile diğer bazı arkadaşlar yardımıma koşup beni hastaneye götürdüler. Bu arada Cengiz Ballıkaya, Hüseyin Irmak, Kenan Özten, Mevlüt Kudunoğlu ile halktan Kayserili bir esnaf ve kunduracı çırağı da yaralanarak hastaneye kaldırılmış. Ertesi günü İstanbul Erkek Lisesi öğrencilerinin, üniversiteli ağabeylerini desteklemek amacıyla yaptıkları yürüyüş sırasında Nedim Özpulat bir tankın paletleri arasında şehit oluyordu. Yine ertesi gün 29 Nisan 1960 da Ankara Üniversitesinde ve İzmir Üniversitesinde olaylar oluyor, Ankara'da 555 K. ve Harp Okulu yürüyüşleri ile olaylar zinciri devam ediyordu. 28 Nisan Kanlı Perşembeden sonra genç arkadaşlarımız Üniversite bahçesinde toplanarak orada sabahlamaya karar veriyorlar. Çevre halkı gençlere evlerden battaniye ve yiyecekler getirip duvarın üstünden parmaklıklar arasından veriyorlar, orada bulunan erler ise bu duruma müdahale etmeyip hoşgörü ile karşılıyorlar. Bu olaylar zinciri 27 Mayıs 1960 Ak Devrimiyle noktalanıyor ve bu arada Teğmen Ali İhsan Kalmaz şehit oluyor. 27 Mayıs tüm yurtta bir bayram havası ile karşılanıyor ve kutlanıyordu.

□ O dönem başkanı olduğunuz derneğin çalışmalarını, üye sayısını, okulda lokali olup olmadığını, yönetimin size karşı tutumunu, karşılaştığınız sorunları, toplumdaki tepkileri ve yaptığı eylemleri örnekler vererek anlatır mısınız?

■ 27 Mayıs Devriminden sonra oluşan Milli Birlik Komitesi, devrim öncesi özlemleri karşılayacak bir anayasa taslağı hazırlaması için üniversite hocalarından oluşan bir komisyon oluşturmuştu. Bu komisyon bir taslak hazırlamıştı. Başka kişi ve kuruluşlar da taslaklar hazırlamışlardı. Daha sonra Kurucu Meclis 6 Ocak 1961 de toplanarak çalışmalarına başladı. Ben de gençlik temsilcisi olarak bu mecliste bulundum. Kurucu meclisin en önemli görevi yeni anayasayı hazırlamak o arada gerekli ve ihtiyaç duyulan yasaları çıkarmak, seçim kanununu hazırlamak ve görevi seçimlerle gelecek milletvekillerinden oluşacak meclise devretmekti. Kurucu Meclis'te Türkiye'nin en değerli insanları yer almıştı. Geceli gündüzlü çalışmalar sonucu, dibacesinde de açıkça yazıldığı gibi "İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için T.C. Kurucu Meclis tarafından hazırlanan Anayasa" kabul ve ilan edilmiştir. Yeni anayasa ile çift meclis sistemi getirilmiş, anayasa mahkemesi kurulmuş, yargı bağımsızlığı ve yargıç teminatı güvence altına alınmış, üniversite ve TRT özerk hale getirilmiştir. Ayrıca toplumdaki bütün görüşlerin meclise yansıması için nisbi temsil sistemini benimseyen seçim yasası da kabul edilmiştir. Ancak İsmet İnönü başkanlığındaki koalisyonlardan sonra, özellikle 1964-1965'den sonra iktidara gelen AP açıkça DP'nin devamı olduğunu söylemiş, bu nedenle anayasaya karşı olduğunu ve değiştireceklerini belirtmişlerdir. Nitekim anayasa tüm ilke ve kurumları ile uygulanmamış işletilmemiş, sonra da bu anayasa ile memleket idare edilemez denerek özellikle 12 Mart 1971 de anayasa suçlu bulunup büyük ölçüde değiştirilmiştir.

Kısaca özetliyeyim: Ben herkese düşünce, düşüncelerini açıklama ve örgütlenme özgürlüğü tanınması, çağdaş ve gerçek anlamda demokrasi anlayışı içindeyim. Yasaklar daima başka yasaklar getirilmesine neden olur ve toplumun sağlıklı gelişimini önler, huzursuzluklara ve sosyal patlamalara neden olur. ●

TÜRKİYE MİLLİ GENÇLİK TEŞKİLATI

Uluslararası kuruluşlarda Türkiye'nin temsili sorunu ortaya çıktığında, gençlik alanında TMGT kurdurulmuştu. Türkiye Milli Talebe Federasyonu, Teksif sendikası, Türk Devrim Ocakları, Türkiye İzciler Birliği, Türk Kadınlar Birliği kuruluşlarının federasyonlaşmak biçiminde oluşturdukları örgütün gençliği temsil etme gibi bir sorunu olmamıştı. Uluslararası kuruluş ve toplantılarda da hükümet kuruluşu olduğu için yer bulamamıştı. TMGT'nin özellikle 70'li yılların ilk yarısında yürüttüğü gençlik turizmi çalışmaları belki de tek çalışmasıydı.

Kaynak, TMGT'yi tanıyalım adlı broşür, TMGT yayını, Ankara

Bir Girit Şarkısı

a. erhan'a

yağmurlu bir gece yarısı
soyunup çırılçıplak

kırık yıldızların
battığı

kara

bir denize koşar gibi

dinledim
bu şarkıyı

yağmurlu bir gece yarısı

balıkçıların
hiç bulamadığı

mistıke mu erota ah erota.

çakıl taşlarıyla
kırık ikonaları

kırık testiler ve kırık
ayçaları

topluyor

kırık
acıları.

mistıke mu erota ah erota.

bilmiyorum kimdi söyleyen
yorgo da olabilir
hasan
da
ege'de

kan
bulaşırsa

taflana
zeytin dalına

ve
bu şarkıya.

mistıke mu erota ah erota.

sandıklara
kaldırılmış

asker resimlerini
düşünün

yıkılmış evleri
yıkılmış aşkları

düşünün

sahipsiz mektupları
gidip de geri gelen.

mıstıke mu erota ah erota.

tel örgülerin dibinde
bitiveren

o kırmızı
kadifeden

gelincik

bunları bilir
bir hapishane
avlusunda

sararmış taşların arasında

ya pire'dedir
ya ankara'da

mistıke mu erota ah erota.

Behçet Aysan

Modern Türk Şiirinin "Başlangıç Çizgisi"

Hüseyin Ferhad

Tanzimat şairleri Divân Şiiri'ne bir seçenek olarak batılı ustaları gösterirken bilinçli değildiler. Halk Şiiri'ni bilmiyorlardı, ve Divân Şiiri'nin iç örgüsünü sağlayan tasavvuf düşünüşünün içinde bulundukları toplumun düşünsel dolaşımını sağlayan bir yetkeye sahip olduğunun da farkında değildiler. Belli bir kültürel birikimden yoksundular çünkü. Toplumsal dönüşümleri duyumsayabilmekten ve modern bir yazın türü olarak serpilip gelişen şiir'in sorunlarını kavrayabilmekten uzaktılar henüz. Önemli şiirler yazamadılar bu yüzden. Estetik bir bireşime ulaşamadılar. Sözkonusu dönemin en cesur şairi Abdülhak Hâmid bile batıya teslim olmaktan kurtaramadı kendini. Geçmiş'le tüm bağlar koptu ister istemez. Yahya Kemâl, Ahmet Hâşim ve Nâzım Hikmet'in çabalarıyla yeniden kurulan estetik ilişkiyi de dışlayarak tâ günümüze kadar geldi bu teslimiyet. Şiirsel düzlemde olmasa bile, bir 'kanı' olarak sürüp geldi. Kültürel yetmezlikten ve bilisizlikten elbet. Yoksa, herhangi bir kültürel sapkınlık sözkonusu değil. Tanzimat şairleri Türk toplumunun kültürel yapısına ilgisizdi, daha sonrakiler de ana-sorunsaldan habersiz.. Tuhaftır, Cumhuriyet dönemindeki şiir tartışmalarının çoğunluğu bu ortamda devinmiştir hep. Yalnızca tartışmalar olsa iyi. Şiir hareketleri de bu düzlemin tabansız piramidinden sarkamamış hiç, sarkmamış.

Örneğin, Garip. Orhan Veli, "..eskiye ait olan herşeyin, herşeyden evvel de şairânenin aleyhinde bulunmak lâzım." diye noktalar Garip'e yazdığı önsözü[1]. 1940'lı yıllara kadar, sözümona Türk şiirinin özgül yanlarının olmamasına ya da yüzlerce yıllık şiirsel birikimin/geleneğin 'tekparça' bir görünü oluşturmasına bir karşı çıkmadır bu. Ne ki, şu ya da bu yolla olsun Orhan Veli'nin asıl amacı kendi şairâneliklerine yer açabilmekti tek. Açtı da. Garip yasallaştı. Başka bir açıklaması yoktur bunun. Açıp bakalım, Orhan Veli'nin ve arkadaşlarının şiirlerinin çoğunluğu Garip'te önerilen şiirle uyuşmaz bile. Sonuçta, Garip dar bir alanda yığışıp kaldı. Bu, kaçınılmazdı zaten.

Gerçi, aynı savaşımı başka boyutlarda ve daha önce Nâzım Hikmet vermiştir. Bir konuşmasında Orhan Veli de söyler bunu. Ama, Orhan Veli, Nâzım Hikmet'in Divân ve Halk Şiiri'nden hareketle yaptığı bireşimi olumlamadığını da ekler sözlerine. Aradan dört kere onyıl geçmesine karşın, Garip'e öykünerek şiire başlayanlar, Nâzım Hikmet'i gözardı etme zorunluluğu duyarlar bu yüzden. Örneğin Turgut Uyar'ın "Divan Şiiri beş yüzyıl sürdü, Halk edebiyatı hâlâ sürüp gidiyor. Bu bir anlamda durağan bir toplum belirtisidir." sözleri, böylesi bir kaygıdan kaynaklanmaktadır açıkça.[2] Aynı şey Edip Cansever, İlhan Berk, Cemal Süreya, Ece Ayhan, İsmet Özel gibi farklı biçim ve söyleyişe sahip şairlerin benzer yargıları için de sözkonusu edilebilir. Kaldı ki, "Garip Olayı"nı Tanzimat Şiiri'nin biçimsel açmazlarına bir önerme olarak görmek ya da modern şiirimizin "başlangıç çizgisi" saymak, bize hiç birşey kazandırmaz.

Garip, Tanzimat Şiiri'yle birlikte Divân ve Halk Şiiri'ni de yadsır niteliktedir. Dahası, 'ses' öğesinin önplana çıktığı tüm "doğu şiiri"nin belkemiğinin kırılmasını amaçlar bir bakıma. Orhan Veli'yi böylesi bir sıfırlamaya götüren şey ise, Paul Eluard'ın gözle okunan şiir anlayışıdır düpedüz. Fakat, "Garip Olayı" geleneksel giysilerinden soyunmada pek takılmamasına karşın, şiirin yaratım sürecinde 'kavram'ı yeğlediği zaman çıkmaza girer. Batı şiirinin en büyük şairlerinin imgesel bir düzlemde devindikleri düşünülecek olursa, Orhan Veli'nin, şiirlerini tam tersi bir yolda kotarmayı amaçladığı kendiliğinden ortaya çıkar ve şiir bir espri olmaktan kurtulamaz. Bu ise, şiirin olanaklarını daraltır. Nitekim öyle de olmuştur. Garip, Orhan Veli'nin önerdiği şiir anlayışının sonuncu çocuğu olarak kalmıştır. Oysa, Orhan Veli'nin Nâzım Hikmet'te yetersiz bulduğu "biçimsel ihtilâl", geleneksel şiirin içinde kalmaktan ötede, yeni bir şiir anlayışının tâ kendisiydi. Bugün tartışmak bile gereksiz artık: Modern Türk şiirinin "başlangıç çizgisi" Garip değil, Nâzım Hikmet şiiridir! Nâzım Hikmet şiirinin "başlangıç çizgisi"yse ilk Türk destanlarına kadar uzanmakta. Resmi görüş ne olursa olsun, mühür belli..

Evet, geleneği dışlayan şiir yazılamaz. Yazılmamıştır hiç. Böyle bir şiir yazmak olanaklı değildir herşeyden önce. Çünkü 'dil' dediğimiz şey geleneğin kendisidir zaten. "Şiirsel gelenek' de, dilin bir deneyler toplamı. Yani, modern şiirimizin boyutları yekten gelenek sorunsalına indirgenemez. Garip bizi yanıltmamalı. Yabancı bir şiir hareketi olarak doğmuştur çünkü O. İkinci Yeni bizi yanıltmamalı. Tanzimat şairlerinin yanılgılarını yinelemistir çünkü O.

Arena bayraklarını görüyoruz artık. Tanzimat şairlerinin terkettiği yerden başlayacağız koşuya. Bizden önce bu koşuyu deneyen ustalarımız da var hem: Yahya Kemâl, Ahmet Hâşim, ve özellikle Nâzım Hikmet! ●

1. Orhan Veli, Bütün Şiirleri, Derleyen: Asım Bezirci, Can Yayınları, Onsekizinci Basım 1982, İstanbul, s. 194: "Garip'in Birinci Basımının Önsözü". Ayrıca bkz. Garip'in "Şiir Hakkında Düşünceler ve Melih Cevdet-Oktay Rifat-Orhan Veli'den Şiirler" altbaşlığıyla yayımlanan ilk basımı: Resimli Ay Matbaası, 1941 İstanbul.
2. "Turgut Uyar: Hangi Soruyu Niye!" başlıklı söyleşi, sorular: Fatih Özgüven, Yazko Somut, 4 Şubat 1983.

GÖRÜLMÜŞTÜR HAPİSANEDEN MEKTUPLAR

Yarın Yayınları, 1981 ve 1985 arasında 44 sayılık yayın döneminde kendisine gelen hapisane mektuplarından bir derleme yaptı. Yaklaşık 1000 mektup arasından yaptığı derlemede, 80 kadar mektup, 15 şiir ve 16 karikatürü, tarih sıralamasına göre kitaplaştırdı. İlhan Selçuk'un "Görülmüştür" başlıklı yazısının ve Elif Özmenek'in Haluk Tosun'un Barış Derneği sanığı olarak tutuklanmasından sonra Haluk Tosun'a yazdığı bir mektubun da yer aldığı kitap, "Kitabın Hazırlanmasında Çalışanların Notu" ile başlıyor.

Tugay Turan, Mustafa Gülay, Nuri Adem Bozkaya, Memduh Helvacıoğlu, Medeni Akgül, Muhammet Özkan, Tahsin İstengel, Zerrin Zeynep Gürbüz, Nuran Günsel, Fuat Yüksek, M.Melih Hız, Avni Odabaşı, Tevfik Bozkurt, Bülent Saka, Erhan Başkurt, Gürsel Karakavak, Zekeriya Çelik, Behzat Baskın, Nusret Özdilek, Mehmet Mahanoğlu, Devlet Görgel, Orhan Apak, Mehlika Şener, Figen Uyguner. Halil Öner, Kenan Çelikkıran, Menduf Ladik, İbrahim Akın, Adil Çubuk, Öner Yağcı, Orhan Demirezen, İskender Çakıllı, Ali Tarık Hatipoğlu, Haydar Doğan, Kazım Seyhan, Ali Gaffar Akkar, Ali Biter, Namık Kuyumcu, Hanifi Kılıç, Mehmet Gezici, Selim Saatçı, Recep Gencer, Zeki Gürarslan, Recep Ünveren, Erhan Barut, Serdar Vezirköprülü, Muharrem Ender Öndeş, İskender Değer, Mehmet Öz, Erdal Atabek, Yalçın Tunç, Cengiz Baysoy, Yüksel Şahin, Mustafa Kadir Gül, Osman Zeybek, Metin Aslan, Taner Altın, Bozan Erdem, Hüsna Sabaz'ın mektupları, Erol Aslan ve Duran Önal'ın el yazılarıyla mektupları, Medeni Ferho, Mete Alpsar, Kudret Köksal, Bülent Saka, Mustafa Özenç. Kemal Durmaz, Ahmet Derya Varilci, Öner Yağcı, Hasan Sarıkaya, İsmail Gülek, Muharrem Ender Öndeş'in şiirleri ve Tahsin İstengel, Avni Odabaşı, Erhan Başkurt, Bozkurt Belibağlı, Tarık Hatipoğlu, Hanifi Kılıç, Orhan Coğuplugil'in karikatürleri ile devam ediyor.

Kitap, "Görülmüştür'ü Yazanlar" başlıklı ve 44 ay içinde Yarın'a yazmış olanların alfabetik listesiyle bitiyor.

Kitap, belki de kendisini en iyi şu satırlarda anlatıyor:

> Ne kadar başarılı olduğumuza, önce kitabın yazarları, sonra toplumumuzun tümü karar verecek. İkinci baskıyı yapmak gerekirse, bu arada aldığımız tüm eleştiri ve önerileri de değerlendireceğiz. İstenirse genişleteceğiz.

Sen Bırakma

adın çalınıyor, güzel sözlere ses olan dilimden
öksüzlüğümü kime bıraksam ayrılıkta buluyorum
saçlarının kıvrılıp, alnının düzlüğüne uzanışı bir güz anısında
oturup, sensizlikler boyu çoğaltarak öptüğüm
hangi kırgınlıklarda acıdım, sen bunu bilirsin
çağır beni, henüz unutamadığım bir şarkıyla

yaralı bir dal oldum yaprak açımında incitilen
yaşadım, çocukların kendi dağlarında kaçak oluşunu
azalarlanırken iplerin ucunda, namlular önünde
içimde yangınlar kabartan bir sen kaldın,
sar beni ellerinin öpülesi ürkekliğine soyunup
kendine biriken tatlı bir gülüş olarak

kime sığınsa acıyla karşılanan bir yüzü var yorgunluğumun
sen bırakma; son konağım ol, özlenmiş bir bahar gibi açılıp
uyut beni, gözlerinin sulara yatak olduğu yerlerde

1983

Rahmi Emeç

SODEP 'Gençlik Günleri'

"Gençlik tüm yenilikçi hareketlerin içinde yeralmıştır."

SODEP Kadıköy ilçesinin 18-27 mayıs tarihleri arasında Moda Sinemasında düzenlediği "Gençlik Günleri"nin ilk gününde "Yakın Tarih Sürecinde Gençliğimiz" adlı panelde açılış konuşmasını Korel Göymen yaptı. Göymen gençliğin toplumların itici gücü olduğunu ve ülke olarak gençlerin dinamizmine ihtiyacımız olduğunu söyledi.

İkinci konuşmacı Tarık Zafer Tunaya gençliğin tarihimiz içinde tüm yenilikçi hareketlerin içinde yer aldığını belirttikten sonra, söz alan Emre Kongar gençliğin geçmiş dönemin sorumlusu değil kurbanı olduğunu belirtti. Prof. Aydın Aybay ise üniversite kavramının varolan eğitim sistemi ile içinin boşaltıldığını belirtti. Prof. Kurthan Fişek konuşmasında gençliğin sorunlarının ülkenin sorunlarından bağımsız olmadığını ve çözümünün de ülke sorunlarının çözümüne bağlı olduğunu söyledi. Günün son konuşmacısı Uğur Alacakaptan savunma hakkının bu kadar zedelendiği başka hiç bir ülke olmadığını belirtti.

İkinci gün "Gençlerle Söyleşi"ye ayrıldı. Açılış konuşmasını Rasim Ekşi yaptı. Ekşi "TRT" nin, Aydınlar Ocağının panellerine fazlasıyla ilgi göstermesini, SODEP'in düzenlediği panelleri ise görmezlikten gelmesini anlamadıklarını söyledi.

Gençlik adına konuşan Burhan Öztürk eğitim ve bilimsel özerklik konularında, Gürsel Tekin ülke sorunları ve bağlantılı olarak gençliğin sorunları konularında, Adile Koçer ise öğrenci gençliğin çeşitli sorunları konusunda konuştular. Mahkum aileleri adına konuşan Didar Şensoy ceza ve tutukevlerinde çocuklarına yapılan işkencelerden ve kanunsuz olarak kendilerine konulan görüşme yasaklarından sözetti. Bu sözler salonun tümünün katıldığı "Zindanlar boşalsın, genel af" sloganlarının atılmasına neden oldu.

Daha sonra söz alan Aziz Nesin "Çağını yaşayan gençtir, gençliğin dış mihraklarca yönetildiğini savunanlara devletin hangi mikrahlarca yönetildiğini sormak gerekir.

İlhan Selçuk "Aydınlık bir Türkiye istiyorsak bütün isteklerimizi cevaplayan bir partiye girmeliyiz ve onu tüm çabamızla desteklemeliyiz. Tüm zorlukların yenilebilmesinin yolu sol güçlerin birleşmeleridir." dedi.

Gençlik adına konuşan İlhan Dilaver "demokrasilerde örgütün gerekli olduğunu ve öğrenci derneklerinin kurulması gerektiğini belirtti. Panel gençlik masasına yöneltilen sorularla son buldu. Panel öncesi basın mensupları ile gençler arasında söyleşiler oldu. Öğrenciler basın mensuplarına sorunlarını anlattılar.

Bu sorunlar karşısına öğrencilerin çözümsüzlüğün bunalımını yaşadıkları görülüyor. Çözüm için neler düşünüyorsunuz diye sorulduğunda, sorunlar konusunda basının kamuoyu yaratması isteniyor. Öğrenciler üniversite sistemindeki bozukluğun sistemden kaynaklandığını bunun için de sistemin değişmesi gerektiğini belirttiler. Ayrıca anayasa ve yasaların çelişkisinden söz eden öğrenciler "Bu sorunlar sizce nasıl giderilmelidir" sorusuna öğrenci dernekleri diye yanıt verdi.

SODEP 'Kültürel Yabancılaşma ve Gençlik' Paneli

"Temel birimlerde gençler karar almaya doğrudan katılmalıdırlar"

SODEP'in "Kültürel Yabancılaşma ve Gençlik" paneli 28 nisanda İzmir'de yapıldı. Panele konuşmacı olarak Cezmi Kartay, Fikret Ünlü, Bilgen Keleş, Muhittin Altan ve gençlik adına Şadi Can katıldılar. Paneli çok sayıda üniversite öğrencisinin izlediği, katılımın yüksek olduğu görüldü.

Açılış konuşmasını yapan SODEP İzmir İl Başkanı Şeref Bakşık ana tema olarak gençliğin terörle özleştirildiğini, böyle olunca da demokraside uzaklaştırıldığını işledi. Dünya gençlik yılının dört ayının geride kaldığını buna karşın resmi makamlardan gençlik yılına ilişkin ciddi bir ses olmadığını belirten Bakşık Atatürk'ün bazı söz ve düşüncelerinin tekerleme haline geldiğini ancak gençlik hakkında söylediklerini adeta unutulduğunu sözlerine ekledi.

İkinci konuşmacı Bilgen Keleş ise gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler ile, ekonomik ve siyasi kurumları çarpıklaşmış, ikili özelliğe sahip gelişme yolundaki ülke gençleri arasında farklılıklar olduğunu belirterek "Buna karşın bazı konularda tüm gençler ortak bir yazgıyı paylaşmaktadır. Tüm ülkelerde silah kaçakçılarının uyuşturucu madde satıcılarının, kadın tüccarlarının ilk el attığı kesim gençlerdir." Keleş konuşmasını "Gençlerin istemlerini duyurmalarını sağlayacak örgütler kurulmalıdır. Toplum, aile, iş okul gibi temel birimlerde gençler karar almaya doğrudan katılmalıdırlar.

Gençlik adına konuşan Şadi Can gençliğin konumu ve toplumla kopanlmaz bağları üzerinde durdu ve gençlik sorunlarının toplumun diğer sorunlarından ayrı incelenemeyeceğini belirtti. Toplumsal sorunları yaratan, zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapan bu kalkınma modelidir diyen Can örgütlenme özgürlüğünün engellendiğini ve insanların en doğal haklarına bile sahip çıkamadıklarını sözlerine ekledi. Şadi Can şöyle devam etti: "Yök yasası ve dernekler yasası ve yaşanan fiili durum öğrencilerin önüne bir Çin seddi çekmiştir." Can gençliğe dernek kurma haklarını sonuna kadar zorlamalarını ve yeni sosyal etkinlikler düzenlemelerini söyledi. 12 Eylül öncesi çalkantıların suçunun gençliğe yüklendiğini ve toplumun aksayan yanlarının ve o dönem yöneticilerinin temize çıktığını belirten Şadi Can günümüz koşullarında cezaevi gençliğinin de ihmal edilemeyeceğini sözlerine ekledi ve en kısa zamanda bir genel af çıkarılması için çalışmaların yapılması gerekir" dedi.

Panelin son konuşmacısı Fikret Ünlü konuşmasında ulusallık bilinci ve demokrasiye değinerek Türkeş Oran'da Allahuekber sesleri ile karşılanırken öğrenciler meclis önünde gözaltına alınmaktadır. Bunca uygulamaya cüret edilebilmesinin nedeni ise demokrasinin iyi işlememesine ve kişi ve toplumda gerçeklerin savunulduğunda başına kötü şeyler gelebileceği kaygusunun yerleşik olmasına bağladı.

Panelin başlangıcında ilk gözlenen olgu katılan çok sayıdaki öğrencinin sessizliği idi. İnsanlar neyin nereye kadar konuşulabileceğini, tepkilerin nasıl olması gerektiğini, tavır, davranış, alkış ve sorularının her hangibir cezai uygulama getirip getirmiyeceğini merak ediyorlardı. Ancak panelin zamanla gelişen süreci içinde ısınan havaya uyum sağlandı. Gençliğin candamarına dokunan konular coşkuyla alkışlanıyor, özlemler açıkça belli oluyordu. Bu coşku ve özlemler panelin sonunda konuşmacılara yöneltilen yüzlerce soruda kendini gösterdi. Sorular genellikle YÖK, Öğrenci dernekleri, ve gençliğin toplumsal yaşama katılımıyla ilgiliydi. Katılanlar bu tür toplantılarda izleyicilere de söz hakkı verilmesinin gerekli olduğunu savundular. Tümünün ortak arzusu panel, forum gibi katılımı sağlayan bu türden toplantıların çok yapılması.

Yankısız Şiirler

Gökyüzü açık da olsa kapalı da
İnsan sevmedikçe onu göremez.

P.Eluard

DOKUNUR MUYUM...

Dönsem geriye birgün geçerek kendimi
Kendimi, seni ve bir ömrün
Unutuşlarla örtülü uzak yollarını
Bir akşam sularda bulur muyum yankını..
Ağaçlar gölgeler içinde bir park eskisinde
Elenirken güneş üstüme inceden
Uzansam-rüzgâra takılmış bulutuna
Dokunur muyum?..

YÜZÜ YAĞMURA GÖMÜLÜ DÜŞÜM

Duruşun bir ayrılık resmi çiziyor
Akşamın incelen sularına
Susuşun yıkıyor beni en zayıf yerimden
Bilmez miyim içindeki kederi
Yüzü yağmura gömülü düşüm
Böyle buğulu camlarda dalgın
Gözlerin iklimini yitirmiş iki bulut
Bulanıp durur bir uzak rüzgarla
Aykırı mevsimler içinde
Saçların saklar omuzlarındaki yükü
Dönsen ve öpsem incitmeden
Alnının gücenik ülkesini
Benim ömrümsün sen, onurum, geleceğim...
Gitmek hangi acıyı onarır ki
Bilmez misin çare değil üzüntü.

TUTUŞMAK ÜZERE YENİDEN

Sızıyor sessizce kendi derinine
Çıkışını bulamayan sular.
İnsan aynı türküyü aynı içtenlikle
Söyleyemiyor ki uzun zaman
Böyle karşılıksız yankısız
Değişiyor usul usul eski duygular.
Biliyor musun, kalbim artık
Bir kuş gibi çırpınarak pencere önlerinde
Titrek kanatlarıyla umudun
Düşmüyor bekleyişin hayal camlarına
Gelmene yakın saatlerde.
Hayat dolduruyor her boşluğu kendince
Bir başka başlangıçla
Tutuşmak üzere yeniden
Pembe üflemeleriyle bir ince soluğun
Soğuyor acılar bile...

Şükrü Erbaş

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğrencileri EÜ'nün 2.Türkiye'nin dördüncü örnekliğini oluşturarak, dernek kurmak için başvurusunu yaptı. Bu örnekle birlikte artan başvurular konunun düşünce, tartışma aşamasından, somut örnekler üzerinde ince ayrıntıların bile adım adım somutlanması, elle tutulur gözle görülür hale gelmesini sağladı.

Yarın İzmir Bürosu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencileri ile dernek kurma çalışmaları üzerine bir söyleşi yaptı.

"Yalnız bırakılmamayı bekliyoruz."

□ Sizce öğrenci derneğinin kurulmasının önemi neydi?

■ SULTAN-Yalnızca öğrencilerin değil, toplumsal yaşamın her birimindeki insanların toplumsal üretime etkin katılımı gereklidir. Bu, demokrasinin gereğidir. Bu bağlamda bir öğrenci derneği düşündük.

Öğrencilerin bugün birçok yasal ve anayasal hakkı var. Fakat bir çoğumuz bunu ne biliyor, ne de kullanabiliyor.

■ AKASYA-Kısacası bunları işlerliğe kavuşturmalıyız. 1983 Dernekler yasasında geçen öğrenci derneğinin de yaşama geçirilmesi bu nedenle gerekli. Asıl amaç öğrencilerin koşulları olumlulaştırabilmesi, kendi çıkarları doğrultusunda karar yetkisi kazanması. Bugün üniversitede karar organları öğrencilerden bağımsız. Alınan kararları öğrencilerin süzgeçten geçirmesi, eleştirmesi olanağı olmuyor. Bu, öğrencileri belli bir edilginliğin içine itiyor. Son kararlarla öğretime devam edebilmek çok zorlaştı.

□ Öğrenci derneği bugün neler verebilir.

■ AKASYA-Öğrenciler bugün uygulanan öğretim sisteminin bazı olumsuzluklarından söz ediyor. Derslerin, sınavların yoğunluğu konuşuluyor. Ama genelde şikayetten ibaret.

■ ECEL-Örneğin yemek sorunumuz var. Olay, okul yönetimine bireysel olarak götürüldüğünde sonuca ulaşmayacağı, sağlıklı olmayacağı düşünülüyor ya da sorun çıkmasından çekiniliyor.

■ SULTAN: İşte bu durumda, öğrenci tek tek başvurmaz, derneğine söyler.

■ AKASYA-Örneğin öğrencilerle ilgili paneller var. Konuşan "temsilci" öğrenciler, arkadaşlarınca değil, okul yönetimince saptanıyor. Bu anlamda panellerde sorunlarımıza gerçek anlamda değinilemiyor. Yine katılım yok. Oysa öğrenci sorunları ancak öğrencilerin kendi aralarından demokratik yolla seçtikleri temsilciler aracılığıyla en iyi biçimde dile getirilebilir.

■ ECEL-Bunu da en iyi biçimde dernek yapabilir. Öğrenciler, kendi yararlarına olan kararların alınmasında ve bu tür tartışmaların ortaya konulmasında dernekleri aracılığıyla etkin olacaklardır. Bugün öğrenciler kendi sorunlarına sahip çıkamıyorlar.

□ Başvuruya kadar geçen süreci ve karşılaşılan sorunları anlatır mısınız?

■ AKASYA-Gerekli kağıtları hazırladık ve başvurduk. Ama iki ayımız ev ve kefil aramakla geçti. Sonunda kefilsiz hallettik.

■ SULTAN-Son aşamada noterde terslik çıktı. Hatta noter çalışanlarından bir üst yetkili "siz dernek nedir biliyor musunuz" dedi.

□ Öğrenci arkadaşlarınızın yaklaşımı nasıl oldu?

■ SULTAN-Genelde olumlu karşılandı. Bu arada yasal olup olmadığından habersiz olanlar, "izinverilir mi" diye çelişkiye düşenler, yarar getirmeyeceğini söyleyenlerle de karşılaştık.

■ ECEL-Buna karşın kurucuların içersinde olmayıp ta, sonuna kadar destekleyeceğini belirten arkadaşlar var. Sonuçta yaklaşım genelde olumlu.

□ Öğrenci derneği için diğer başvurular henüz sonuçlanmadı. Bu arada siz başvurdunuz. Yorumunuz neydi?

■ AKASYA-Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin başvurusunun rektörlükçe onaylanmaması, bizim kendi rektörlerimize başvurmamamız için gerekçe olamaz. Anayasal olan dernekleşme hakkımız tüm fakültelerce sahiplenilmelidir. Tüm fakültelerce istenen bir şeye izin verilmesi gerekir.

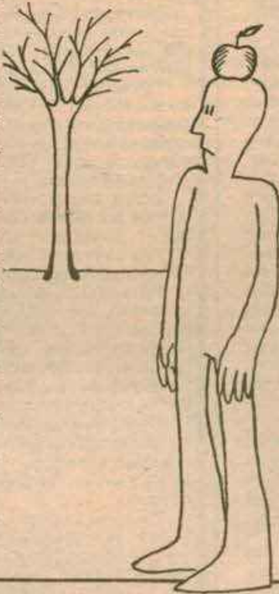
■ ECEL-En temel olan anayasaya göre derneğin kurulmasında engel yok. Gerekçesiz geri çevrilmesi keyfi bir karar olur.

■ SULTAN-Geçenlerde Ege Üniversitesinde gençlik paneli yapıldı. Panelde bir öğrencinin sorusu üzerine rektör yardımcısı, dernek kurmak için rektörlüğün izninin gerekmediğini belirtti. Dileğimiz uygulamanın da böyle olması.

□ Burada öğrenci arkadaşlara bir sözünüz var mı?

■ AKASYA-Derneğin öğrencilere getireceği yararlar gözönüne alınırsa Anayasal olan hakkımızın sonuna kadar kullanılması, desteklenmesi, sahip çıkılması gereği ortaya çıkar. Bu konuda yalnız bırakılmamayı, diğer fakültelerce de desteklenmeyi bekliyoruz.

"Katılım hakkının olmadığı bir demokrasi düşünülemez"

ODTÜ Öğrenci Derneği 29 nisan 1985 tarihinde -dernekler yasasında belirtilen gerekli belgeleri hazırlayarak- Ankara Valiliği'ne başvurusunu yaptı. Belgeler şu anda Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın incelemesinde.

ODTÜ'lü öğrenciler dernek kurma girişimlerinin gerekçelerini ve dernek kurma çalışmalarının öyküsünü şöyle anlatıyorlar: "Katılım hakkının olmadığı bir demokrasi düşünülemez. Gençlik kendisinin ve ülkesinin sosyo-ekonomik sorunlarıyla yakından ilgilidir. Bu ilgiyi dışlamak ya da önlemeye çalışmak; gençliği toplumsal bir kategori olarak ele almamak demektir. Bu da acılı ve umutsuz yarınlara çağrı çıkartmaktan başkaca bir anlam taşımaz. Bu gün bizleri birer piyon olarak görmekte ısrar eden yönetimler, şah olduğumuz zaman karşılaşabileceğimiz sorunları düşünmüyorlar mı? Yukarıda belirttiğimiz sorunların çözüm yollarıyla, çıkış noktaları ile ilgili önerilerimizi, düşüncelerimizi özgürce dile getirmek, tartışabilmek en önemlisi de çözümlerin üretilebilmesi için örgütlenmek en doğal haklarımız değil mi? Bu örgütlenme içersinde sorunların çözümüne aktif olarak katılmak, bu yolla gelişmiş katılımcı bir kişilik kazanmak, ve demokratik arayışlara, ürettiklerimizle katkıda bulunmak, demokrasinin bize verdiği en temel görevler değil midir?

Bundan dolayı ilk üniversite derneğinin -kuruluş başvurusunu yaptığı- haberini vermekten kıvanç duyuyoruz. Bundan bir yıl önce ODTÜ yerleşkesinde "yaşayanlar olarak sorunlarımızı en iyi biz dile getirebiliriz" diyerek demokrasi ve katılım sloganıyla yola çıktık. En yasal hakkımız olmasına karşın kuruluş çalışmalarımızı tamamlamak, pek çok sorunu göğüslememizi gerektirdi. Yasaların kendi iç çelişkilerini hepimiz biliyoruz. Bunlara ek olarak uygulamada pek çok sorunla karşılaştık. AÜ Hukuk Fakültesi Derneğinde olduğu gibi ODTÜ'de de daha önce kurulmuş derneğin tasfiye edilmemiş olması nedeniyle başvurumuzu kabul etmek istemediler. ODTÜ'de varolan dört öğrenci derneğinin de 1980 sonrası feshedildiğini hatırlatmamız üzerine bu engelleme sonuçsuz kaldı. Yasanın 66.maddesi: öğrenci derneklerinin merkez ve şubeleri ile öğrenci yurt binaları ve eklemlerinde şube açamayacaklarını, eğitim ve öğretim kurumlarından veya bunların eklemlerinde yapacakları toplantılar için izin almaları gerektiğini karara bağlamakta. Bu madde dernek çalışmalarından tüm öğrencilerin yararlanmasını öngören madde ile çelişiyor. Çünkü ODTÜ öğrencilerinin üçte biri yurtlarda kalıyor. Tüm bu yasal kısıtlamaları göze alarak yola çıkmış öğrencileri ise başvuru anındaki engeller bekliyor. Kuruculardan yasada istenen belge sayıları ile emniyette ve valilikte istenen belge sayılarının birbiriyle çelişmesinden tutun da yasada hiç olmamasına karşın 'rektörlük izni' istenmesine kadar ulaşan bir dizi engel. Tüm bunlar aşıldığında ise belgelerdeki yazıların okunaklı olmaması veya fotokopi çekimlerinin net olmaması bile bir engelleme nedeni olabiliyor.

Tüm bunlara karşın bu engeller aşılmaz değil. Önümüzdeki en yakın örnek ODTÜ Öğrenci Derneği. Sonuç olarak inanıyoruz ki yaşadığımız çağı tüm kaygıları, sorunları ve umuduyla birlikte algılayan, kavrayan, o sorunların sancısını kan dolaşımında duyan gençlik, nasıl genelinde bu çağa bakış açısını sergiliyor, sorunlara çözüm yolları öneriyorsa, özelinde, işin kendine dönük yanıyla da böylesine ilgilenebilir. Dahası ilgilenmelidir. Bunun için bir öğrenci derneği. Bunun için gençliğe katılım, demokrasi ve söz hakkı."

o taner yüzgeç
(ODTÜ-ÖD temsilci üye)

okuma notları...

BİR AVUÇ KUM
ERGÜL ÇETİN
Şiirler, Yarın Yayınları
Nisan 1984, 58 s.

İyi şiirlerin yeraldığı kitaplar vardır. Okurun elinden düşmez ve her şiir defalarca okunur. Değişik zamanlarda, değişik mekanlarda farklı bir tadı vardır böyle şiirlerin. Okundukça çözülürler. Okudukça şiirlerdeki yeni boyutların farkına varılır. Ve ne iyidir ki her seferinde soluk soluğa okunur bu şiirlerin her biri. İşte 'Bir Avuç Kum' böyle bir şiirler toplamı.

Ergül'ün yaklaşık bir yıl önce kitaplaşan şiirlerini sürekli okuyorum. Ne zaman yalın bir yaşama özlem duysam, ne zaman hüzünlü bir yolculuğa çıkmak istesem, ne zaman mutluluğun bir tanımı gerekse okuyorum. Yılların oluşturduğu birçok değerin çürümekte olduğu toplumda sığınılacak yerlerden biri kitap ise, şiir ise, ne iyidir ki böyle bir dönemde böyle kitaplarımız var.

Güzellikler içindeki bir dünyaya hüzünlü bir sevi ile tanıklık ediyor ozan. Dostları var uzun yolculuklardan sonra kapılarını çaldığı. Sevgilileri var, 'akşamların en acıklı yerlerinde' onu yalnız bırakan. Ve 'güneyde bir kasaba' var. Ozanın yücelttiği mutluluğu bulduğu umut ile özdeşleşen bir kasaba. Bizi güneye, hüzünlü bir yolculuğa çağırıyor ozan.

Şiir mutlaka dünyayı güzel günlere götürecek araçlarımızdan biri olacak.

□ ÇAĞRI ÇINAR

UZUN LAFIN KISASI
Gençlik Karikatürleri
Çevren Yayınları
Mart 1985, 64.s.

Guernica grafik atölyesi, genç çizerlerin karikatürlerinden oluşan bir albüm yayınlandı. "Katılım-Gelişme-Barış" sloganıyla sunulan albümün adı "Uzun Lafın Kısası" gençlik karikatürleri. Çevren yayınları tarafından birinci hamur ve üçüncü hamur kağıda iki ayrı kitap olarak basılan albüm 57 sayfa.

Karikatür altyazıları türkçe ve ingilizce olarak yayınlanan albümün önsözünde, "Gerek Türkiye'de, gerek dünyada, yönetim kadroları genç kuşaklara anlayışla yaklaşmadığı sürece, hiçbir zaman gerçek bir toplumsal barış ve genel bir dünya barışı kurulamayacaktır. Dünya barışının mimarları da, kuşkusuz nükleer silahların tetiklerine uzanan ihtiyar parmaklar değil, o parmakları kıracak genç insanlar olacaktır," diyor karikatürcüler derneği başkanı Semih Poroy, 58 çizerin karikatürünün yer aldığı albüm; sanırız gençlik yılında gençlerin yaşama karşı duyarlılıklarının, yaşama katılma ve kendi sorumluluklarının bilincinde olarak yaşama sahip çıkmalarının somut bir örneği. Ve albüm gençlerin, gençlik yılına, gençlik adına bilinçli olarak yaptıkları küçük bir katkıdır. □ ORHAN TOPUZ

YEVGENİ YEVTUŞENKO
ZİMA KAVŞAĞI
Türkçesi: Özdemir İnce
Şiirler, Kuzey Yayınları
Mart 1985, 134 s.

Bir şairin şiiri kişilik yapısının yansısıdır ve salt bu yüzden özgün olmak zorundadır. Kişiliğini, kimliğini bulmuş her şair kendi özgün sesi, imgesi biçemiyle katılır şiir ırmağına.

Çağdaş Sovyet Şairi Yevtuşenko'nun şiiri sözünü ettiğimiz kişilik özgünlük ilişkisinin en çarpıcı örneğini oluşturmaktadır. O, bunu şiirle şöyle ifade etmektedir: "Ah! şiirim de/ bana benzesin isterim;/benim gibi farklı, çoğul ve değişken,/nice acılara katlansam da uğruna./

Paris'in soğan çorbasından, Broadway'de Bir Kadın Oyuncunun Monoloğu'na; Vicdan Azapları'ndan, Copenhague'da Hemingway' le karşılaşmaya kadar oldukça değişik bir şiir evreni var Yevtuşenko'nun. Bir yerde duramayan o coşkulu, değişken, atak kişilik, sevgi izleğinin işlendiği iki ayrı şiirde iki değişik mesaj iletir. O güzel aşk şiiri Büyü Sözleri'nde: "Beni düşün İlkbahar geceleri/ ve yaz geceleri beni düşün. Beni düşün sonbahar geceleri/ve kış geceleri beni düşün." derken; Küllendi Sana Olan Aşkım'da: "Güçsüzlük değil suç demeli duygusallığa aslında,/yumuşayınca gene barışmaya söz verilir/sonra homurtalar yeni bir gösteri için daha/tadı tuzu kalmamış "Aşkın Kurtuluşu" için denir." diyebilen bir şairdir.

Yevtuşenko'nun ölümü karşılayışında da yaşama sevincinin; yaşamı diyalektiği içinde kavrayabilmenin verdiği bilge bir olgunluk vardır: "Ölüm senin hammadden yapacak beni/birleşeceğiz seninle sonsuzluğa doğru" (..) "Sen olacağım ben ey yeryüzü yuvarlağı/duyacak altımızda kulaklarım/mutlu bir kehanetin belirtisi gibi/gelip geçişini başka kuşakların."

Şiire ilgi duyan herkesin okuması gereken bu değerli ozanın şiirini tanıma ve dünyasına girmede ipucu veren iki dizesiyle bitirelim sözümüzü. "Birinin neşeli olması gerek/Başkalarına benzememesi gerek"

□ ŞÜKRÜ ERBAŞ

KENT VE KÖPEKLER
MARIO VARGAS LLOSA
Fransızcadan çeviren: Sena Volkan
Alan Yayıncılık,
Ekim 1984, 348 s.

Latin Amerikalı romancılara ilgisiz kalmak olanaksız; bu, gün geçtikçe daha açık seçik görülüyor. *Llosa* yeni tanıdığımız romancılardan biri. Şaşırtıcı değil tabii ama, en ilginçlerinden biri olduğunu bu kez de kaydetmek zorundayız Peru'nun Lima kentindeki Leoncio Prado Askeri Koleji'nde (yazarın da öğrenim gördüğü okuldur bu) öğrenciler kendilerini acımasız bir baskı ve katı disiplin altında ezenlere karşı çıkmak için bir "çete" kurarlar. Eğitim düzeni içindeki ac'arı "köpekler" dir; onlar aşağılayan bu tutuma karşı kişisel tepkiler gösterirler, içlerindeki isyan ruhunu şiddetle boşalttılar. Kurallara karşı koymaktadırlar. Hırsızlık, yalan, arkadaşlarını ihbar etmek gibi kötülükler yaşantılarının kendisi olmuştur, ama romanda sürekli olarak koşulların onları bu kötülüklere alıştırdığını okuyacaksınız. Askeri bir disiplinin geri tepmesi sonucu okul içinde başgösteren olaylar, aslında bu genç öğrencilerin yaşama nasıl hazırlandıklarını anlatıyor. Şiddetle yoğrulan bu gençlerin toplumsal yaşama sağlıklı birer insan olara' katılmaları da kuşkusuz beklenemez...

□ EKREM GÖNENÇ

şiir penceresi

Tarih Bilinci ve Şiir

Gerçekte bir gerçekçilik bilincinden başka birşey olmayan tarih, iktisadi koşullar altında ve diyalektik süreçler boyunca birbirini yaratan durumların iktisadi, siyasal, kültürel bilincinden başka birşey değildir. Bu genel yasalılık çerçevesinde tarih bilinci, nesnel gerçekliği geçmiş-şimdi-gelecek boyutlarında kavramayı içeren bir bilinç düzeyidir. Dolayısıyla, tarih bilincinden söz etmek, aynı zamanda gelecekten söz etmek demektir. Sargut Şölçün'ün de belirttiği gibi, "işte bu gelecek kaygısı ve tarih bilinci yapışık kardeşlerdir. Gelecek kaygısı tarih bilinci edinmeyi gerektirir, tarih bilinci de, gelecek kaygısının düşüncede biçimlenmesini sağlar." Böyle olunca, insanın en incelmiş, onu ileriye doğru (geleceğe doğru) en çok zorlayan bir ifade biçimi olarak, şiiri de tarih bilinci ile kavramak gerekir.

Şiir bir bakıma *düşünce ile denetlenmiş duygu* olduğuna göre, ne duygulanıp duygulanıp yazılan bir şeydir, ne de bir düşüncenin belli bir coşkusal düzeyde dışavurumudur. Şiir, çok genel anlamda, nesnel gerçekliği tarihsel varoluşu ile yakalayan bir kavrayış biçimidir. Öyleyse şurada duran vazodan, yoldan geçen otomobilden, bir hüzünlenmeden, iki yüz yıl önce olmuş bir olaya değin, nesnel gerçekliği oluşturan her şey şair için birer tarihsel olgudur. Bu olgular kendi yerlerinde durdukları sürece ölü, anlamsız ve katıdırlar. Şair, şiir yoluyla bu olguları yerlerinden oynatır, onları yaşamsal bir ilişkiye sokar. Olgulara böyle bir şiirsel yaşam kazandırabilmek için de, onları geçmişteki, şimdideki ve gelecekteki anlamları ile, yâni tarih bilinci ile kavramak gerekir.

Şiiri tarih bilinci ile kavramak, yaşamı sınıfsal açıdan yorumlamayı beraberinde getirir. Şiiri tarih bilinci ile kavramış olan bir şairin şiirine, yaşamla ilgili sınıfsal yorumunu katması kaçınılmazdır.

Yukarıdaki söylediklerimizi bir örnekle açmak gerekirse, Nâzım Hikmet ile Yahya Kemal'i tarih bilinci açısından karşılaştırabiliriz. Nesnel gerçekliğin *geçmiş* boyutunun, bir şiirin nesnesini oluşturmasının, tarih bilinci için yeterli olduğunu sananlar, Yahya Kemal'in şiirine tarih bilincini inşa ettiğini savunurlar.

Yahya Kemal bir "Rubâi"sinde, *İstanbul'un fethi* gibi tarihsel bir olguyu şiirinin nesnesi olarak ele alıyor ve şöyle diyor:

"Bir âlem açan zaferlerin en genişi:
İstanbul fethi, Tanrı'nın kutlu işi."

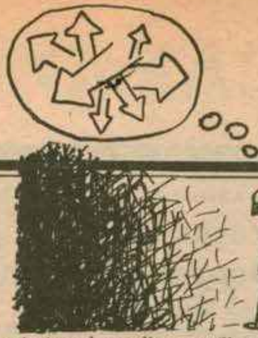
Yukarıdaki dizelerden açıkça anlaşılabileceği gibi, Yahya Kemal, İstanbul'un fethini "Tanrı'nın kutlu iş" olarak görecek denli idealisttir. Bu yüzden de, şiirinin nesnesini oluşturan geçmiş, ona duyulan bir özlem (nostalji) olmaktan öteye gitmemiştir. Oysa tarih bilinci, tarihsel bir olguyu *şimdi-gelecek* boyutlarına doğru uzatarak, onu bir süreç olarak kavramayı zorunlu kılar. Bu anlamda Nâzım Hikmet' in "Şeyh Bedreddin Destanı" tarih bilinci ile inşa edilmiş bir şiirdir. Çünkü Nâzım, Bedreddin olayını tarihsel bir olgu olmaktan çıkarmış, onu şimdi-gelecek boyutlarında kavrayarak yaşanılır kılmış; evrensel bir değer ve genişlik kazandırmıştır.

Yazımızı, Nâzım Hikmet'in konumuza daha bir açıklık getiren şu sözleriyle noktalayalım: "...Şair şiir yazmış, şu veya bu cümle türünü veya hayal oyunuyla kendi faniliğinden bahsediyor. Bize ve bana ne? Ama bu fanilik, günün birinde ölmek lâzım geldiği vakıasını yirminci asrın bir küçücük tarafıyla olsun bağlanmış, ümitli, hatta ümitsiz, okurum (...) Fakat mücerret (Soyut), umumiyetle, yirminci asırda bu asrın içindeki memleketler, sınıflar ve kavgalarla ufak da olsa elle tutulur gözle görülür bağı bulunmayan şiiri filân okumam.."

● YARIN

YÖK: ATILMALAR KURUMLAŞTI

Çizgiler: EMİN BEBEK

Yürürlükteki üniversite politikası öğrenciyi canevinden vurma noktasına gelip dayanmıştır. Binlerce öğrenci, niteliksiz işgücü olarak, dolayısıyla issiz ailesinin yanında birer sığıntı olarak üniversitenin kapısının önüne bırakılmak durumuyla karşı karşıyadır. Şaşılacak birşey yok. Kızmak, tepki duymak mümkün ama şaşırmak mümkün değil.

Öğrenciye dayatılan ortada: 'ders notlarından' kafanı kaldırma, düşünme ve görme sıkıntılarına tepki duyma, yoksa kendini kapının önünde bulursun. Bir tek dersi bile iki kerede veremiyen öğrencinin kapının önüne bırakılmasının başka ne anlamı olabilir?

Atılmalar gündemin geçici maddesi değildir. Bu sistem her yıl onbinlerce öğrenciyi kovmak zorundadır. Artan biçimde bunu yapmak zorundadır.

Yök doğarken tanıdığı ek sınav hakkını, daha sonra çıkartılan öğrenci affını iyi değerlendirmek için gerek cumhuriyet tarihinin en çaplı öğretim üyesi tasfiyesi, öğrencilere tanınan ek sınav hakkı ve öğrenci affıyla birlikte yürütüldü. Öğrenci affının gerekçesi terör yıllarının pisliklerini temizlemekti temizlenen, YÖK'ün pislikleri oldu. Şimdi YÖK bu primler dönemini kapatmış, ezici politikasını bütün ağırlığı ile uygular duruma gelmiştir. Önümüzdeki öğretim yılında öğrenci affının etkisi de sıfırlanacağından, atılmalar bugünkünden çok daha yakıcı çok daha geniş kapsamlı olacaktır. Bugün binleri ilgilendiriyorsa yarın onbinleri ilgilendirecektir. Afla dönenlerin büyük bir kısmı da atılmayla yüzyüze gelecektir. Üniversite öğrencisini ürkütüp susturmaya yönelik tüm önlemlere rağmen öğrenciler geleceklerini doğrudan ilgilendiren bu uygulamaya büyük bir tepki göstermişler, büyük bir mücadele potansiyellerinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu öğretim yılının başında yetkililere yağdırılan onbinlerce ek sınav hakkı isteyen dilekçe bunu gösteriyor. Diğer yanı Dilekçenin gittiği merci, başvuru merciği yön değiştirdi. Bugün yine binlerce dilekçe yağıyor fakat eskisinden farklı olarak da çok meclise ve milletvekillerine yağıyor. Parlamentoyu zorluyorlar. Daha da önemlisi dilekçelerin içeriklerinin ek sınav hakkı istemekle birlikte sınav yönetmeliğinin vb. değişmesini istemeğe yönelmiş olmasıdır. Affın geçici bir çözüm olduğu,sorunun mevcut uygulamayı, yönetmenlikleri giderekte dayatılan eğitim politikasını değiştirmek olduğu daha çok genç kendi pratiğinde yaşayarak görüyor. *Öğrenciler sorunların ağırlığı altında ezilmeden, her tepkisi geride birlikte davranma, sorunları birlikte göğüsleme tortusu bırakarak sürüyor. Öğrenciler, yasal haklarına salip çıkmaya, öğrenci derneklerini kurmaya yöneldiler.*

Aynı düzenlemeler, yönetmelikler var oldukça atılmaların artan bir biçimde sürmesi, atılma durumunda olmayan öğrencileri atılan öğrencilerin sorununa sahip çıkmaya yöneltiyor. Aynı zamanda sorun öğrencilerin dışına çıkan bir boyuta yükseliyor. Çocukları üniversite de olan ana-babayı, eğitimin bugünkü yapısı ve kalitesiyle çocuğunun tembellikten atıldığına kimse inandıramaz.

Bu velilerin öğrencilerin sorunuyla, salt kendi çocuğu olmasının ötesinde ilgilenmesine yol açacaktır. Bu durum, öğrencilerin, hak arama mücadelelerine geçmişin terörü bahane edilerek baskı altına alınmasını zorlaştıracaktır. Önümüzdeki günlerde üniversite öğrenci velilerinin toplu davranışı gündemegelmesi karşısında şaşırmamak gerekir. Öğrenciler bunu gündeme getireceklerdir. Öğrencilik salt yükümlülükler alanı değil aynı zamanda savunulması gereken haklara sahip olunan bir alandır. Gelişmeler öğrenciler açısından umut vericidir. Yürünecek daha çok yol aşılacak daha çok engel olmakla birlikte.

● **salih yiğitcan**

İstanbul Üniversitesi'nde 'Edebiyat'

Gelecek kuşaklara eğitmen yetiştirmeyi amaçlayan İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü fakültede sosyal bilimleri de bünyesine toplamaktadır. Bu bölüme, çağdaş edebiyattan, yazarlardan haberi olmadığı için sadece Türkoloji derler. Bölümün en büyük özelliği öğrenciler üzerinde sıkı bir denetim organizasyonu sağlamış olmasıdır. Bu organizasyon Tercüman gazetesi okuyan öğrencilerin, Cumhuriyet gazetesi okuyan öğrencileri gözlemesi, tehdit etmesi ve belli hocalara bildirmesi şeklinde özetlenebilir. Ayrıca Cumhuriyet Yarın vb. yayınları okuyanların yıldırılmasını her ne yolla olursa olsun Türkoloji bölümünden belli kişiler üstlenmişlerdir.

Bölümün bu özellikleri derslerde kendini başka biçimlerde gösterir. Örneğin Faruk Akün'ün dersinde soru sorulmaz ve ister istemez Vahdettin'e düzülen övgüler dinlenir. Bu durumdan yararlanmak isteyen bazı öğrencilerin Vahdettin'in ölüm yıldönümünde tahtaya "Ulu Türk Hakanı..." diye yazmaları da doğal karşılanır tabi.

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinde hiç bir kitapta yazmayan şeyleri 'öğrenebilirsiniz': "M. Kemal Samsun'a giderken Padişah kendisine, vatana şimdiye kadar yaptığı büyük hizmetlerden sözetmiş ve bunun da büyük bir görev olduğunu söylemiştir.." Yani Kurtuluş Savaşı'nı başlat demiştir?

Bir başka örnek şu anda okutulmayan Mehmet Kaplan'ın "Şiir Tahlilleri" adlı kitabından: "N. Hikmet, annesi Yahya Kemâl ile kaçtığı için psikolojik nedenlerle sosyalist olmuştur. Ahmet Arif ise dağ eşkiyasıdır." Türk Dili Bölümünden Osman Sertkaya ve Felsefe Bölümü hocalarından Nihat Keklik'in şu sözleri ilginçtir: "Bizler burada muhafazakâr öğrenci istiyoruz. Biz gitsek de aynı bilinç yapısında başkaları gelir."

Üniversitelerimiz bilimselliğini böyle dar sınırlar içine hapsetmiştir. Bu mahkumiyet huzursuzluktan başka bir şey getirmemiştir, getirmeyecektir.

Özlem Sayıner
(İ.Ü. Edebiyat Fakültesi öğrencisi)

ÖZAL HÜKÜMETİ GENÇLİĞİ "SEVDİĞİ" İÇİN YERDEN YERE VURUYOR...

1985 yılı Özal Hükümeti tarafından gençlik yılı olarak ilan edildi. Sayın Başbakanımız gazetecilerle yaptığı basın toplantılarında "Biz gençliğe sevgi ile bakıyoruz" buyuruyorlar.

Gençlikten sevgi ile söz edilmesi, kulağa çok hoş geliyor. Sevgi sözcüğü bile insanı biraz olsun rahatlatıyor. Ancak bir süre sonra "Acep bu nasıl bir sevgidir ki," diye düşünmekten de kendini alamıyor insan. Niye mi?

Gençlik şölenlerine katılması iyi oluyor. İnsan oralarda birkaç türkücü, birkaç folklorcü seyretti mi dertlerinden biraz olsun uzaklaşıyor. Ancak eve gelip de gazetelere baktı mı, televizyonu biraz dinledi mi, okuldaki sorunlarını birazcık olsun düşünmeye başladı mı bütün o türkücülerin, folklör gösterilerinin ne kadar boş olduğunu görebiliyor. İster istemez insan şöyle düşünmeye başlıyor "Bize gençlik şölenlerini düzenleyen bu hükümet, bize karşı sevgi ile baktıklarını söyleyen de bu hükümetin başbakanı; ama aynı zamanda mont giyiyor diye biz gençleri sokaklardan toplattırıp karakollara doldurtan, kimi sudan soruşturmaları bahane edip bizleri yurtlardan attıran, çıkartılan kanunlarla yükseköğrenimi ödeyemeyeceğimiz ölçülerde paralı hale getiren de bu hükümet ve kurumları."

Hem bu kadar kökleşmiş büyük sorunlarımız var hem de bize büyük bir sevgi ile bakılıyor. Bu sevgide bir terslik olsa gerek.

Bizler de Gazi Üniversitesi Bankacılık Yüksek Okulu son sınıfta tek dersten bekleyen öğrenciler olarak, Sayın Özal ve Çalışma arkadaşlarının bize karşı duydukları "sevgiden" kaynaklanan sorunların altında ezilmekteyiz. Şimdi bu sorunlarımızı anlatmaya çalışacağız.

84/8568 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yükseköğrenim paralı hale getirildi. Bizim üniversitemiz için tespit edilen miktar ise 20.000.-TL'dır.

Çoğumuzun anası, babası kendi geçimlerini ancak sağlayabilmekte; bunu da ancak ek işlerle başarabilmektedir. Özal'ın deyimiyle hepsi de "ortadirek" Bunun için de bizim gibi öğrenciler, ana babamıza yük olmadan hem okuyup, hem çalışmak zorundadır. Şimdi bir yandan kiralarımızı denkleştirmeye, bir taraftan yiyecek fiyatlarına yetişmeye, bir yandan da okul kitapları için para yetiştirmeye çalışıyoruz. Bir de buna paralı öğretim için ödemek zorunda olduğumuz taksitler eklenince varın siz düşünün gerisini.

Biz son sınıfta bekleyen öğrencilerin derdi bunlarla bitse iyi. Bir de 20.000.-TL normal harç, bizlerden % 50 zamlı olarak 30.000.-TL olarak isteniliyor. Gerekçe ise "Başarısız" olmamız!

Hem işte çalışıp hem okumaya çalıştığımız için mi başarısızız? Anamıza, babamıza yük olmadığımız için mi başarısızız? Gündüz işyerimizde akşam da sabahlara dek evimizde ders çalıştığımız için mi başarısızız? Kahve köşelerinde diskolarda gezinmediğimiz, daha açıkcası birer asalak olmadığımız için mi başarısızız?.

Adaletsizlikler burada son bulsa o da iyi.

Okuldan çıkartılan ve yeni çıkartılan afla okula dönen arkadaşlarımızın ödedikleri harç 20.000.-TL'dır. Yani okuldan atılan ve afla dönen arkadaşlarımız bizim gibi "başarısız" kategorisine girmiyorlar. Dolayısıyla da bizim ödemek zorunda olduğumuz % 50 zammı ödemiyor. Başarısızlığın ölçüsü nedir? Okuldan atılmış ve afla dönmüş bir öğrenci mi daha başarısızdır, yoksa okulla ilişiği kesilmemiş yalnızca son sınıfta tek dersten bekleyen öğrenci mi?

Bu örneği okula afla dönen arkadaşlarımızdan da % 50 zam alınsın diye vermedik. Yalnızca bize karşı yapılan haksızlığı somut olarak sergilemek istedik.

1985'in "gençlik yılı" ilan edildiği şu günlerde bu tür sorunlarımızın ortadan kaldırılması tek dileğimizdir. Yoksa yapılan gençlik şölenleri, verilen demeçler, Atatürkçü gençlik yaratma istekleri göstermelik olmaktan öte gidemez. Gençliğin türkücülere de folklöre de eğlenmeye de ihtiyacı vardır; ancak öncelikle sorunlarının giderilmesine, huzura ve ekonomik rahatlamaya ihtiyacı vardır.

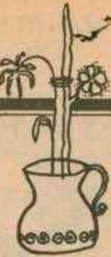
G.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler F. Bankacılık Birimi'nden Bir Grup

"Basın" üzerine bir Panel

Basının düşünce-magazin çerçevesinde çekişmesiyle, basın iktidar ilişkilerinin konu edildiği panele Ahmet Abakay (ÇGD Başkanı), Cüneyt Arcayürek (Cumhuriyet), Anıl Çeçen (Sanat Kurumu Başkanı), Hıfzı Topuz (Unesco Türkiye Eski Temsilcisi, gazeteci), Varlık Özmerek (Bilim ve Sanat Dergisi Yönetmeni, Gazeteci) katıldı.

Teknolojik devrimini gerçekleştirmiş basının egemen çevrelerle kirli ilişkilerinin birgün gerçekleşecek manevi devrimle tek tek adların açıklanarak sergileneceği, bunun yanında yalan haberin kabasından, incesine bu kirli ilişkilerin örtülmesinde kullanıldığı belirtildi. Basın özgürlüğü bir yana son dört yıllık dönemde gazeteci ve yazarlara verilmiş mahkumiyet kararlarının 316 yıl 4 ay 20 gün olduğu açıklandı.

Panelin en ilginç konuşmasını yapan Cüneyt Arcayürek "Basın iktidar ilişkisi basın özgürlüğü ve demokratik haklar nasıl daha ileriye gider diye değil, nasıl başka yararlar sağlanır diye yürütülüyor. Ama bugün bunu yapanların adlarının ileride tek tek açıklanması ile basının makinesel alanda kaydettiği devrim, manevi alanda da kendini gösterecek" dedi.□

Kıbrıs'da Yayınlanan 'Gençlik' Dergisi bir Yaşında

1985 Gençlik Yılı'nda Kıbrısın kuzeyinde gençlere yönelik gençliğin sorunlarını yansıtan "Gençlik Dergisi" yayın yaşamında birinci yılını doldurmuş bulunuyor.

Kıbrıs'ın kuzeyinde yayın yaşamını sürdüren tek gençlik dergisi olarak bir yılınızı doldurdunuz. Geçen bu bir yılın değerlendirmesini yapar mısınız?

Yayın hayatına başlarken bir çok zorlukların bizleri beklediğinin bilincinde olarak azim ve kararlılıkla bu zorlukları aşacağımıza inanıyorduk. Memleketimizde yayın yaşatmak oldukça zor bir iş. Öncelikle maddi zorluklar var, sonra yazı kadrosu, dağıtım şebekesi, bütün bunların yanında ulaşmak istediğiniz kesime ne kadar yararlı olduğunuz ve amaçlarınıza ulaşıp ulaşmadığınız meselesi var.

Derginin görüş ve yayın politikası nedir?

Genel hatları ile dergimiz gençliğin tüm sorunlarını dile getirirken, diğer taraftan da gençlerin ilgi duyduğu kültürel, sanatsal, sportif, aktüel ve her tür konuda yayın yapmaktadır. Ayrıca ülkemizde ve dünyadaki kültürel, sanatsal bilimsel, tarihi ve müzik alanındaki etkinlikler hakkında dergimizde yazılar yer almaktadır.

Bunun yanında genç şairlere, yazarlara yapraklarımızı açmış durumdayız. Politikamız, zamanla dergimizi dar bir yazı kadrosunun hazırladığı bir dergi olmaktan çıkarıp okuyucuların ve gençlerin daha bir katılımı ile katkıcı bir yapıya ulaşmaktır.

Gençliğin derginize ilgisi ne düzeydedir. Sizce bu yeterli midir?

Dergimize gençliğin ilgisi ilk sayısından bu yana gittikçe artmaktadır. Bunu satışımızın fazlalaşmasından ve dergimize gelen mektuplardan anlıyoruz. Gençlik kendinden olan, kendini yansıtan kayguları ve sevinçleri ile bütünleşen dergimize daha bir güç katıyor, sahip çıkıyor.

BORNOVA YURTLARINDA VETOLU SEÇİMLER

• *İzmir'de öğrenci yurtlarında temsilci seçimleri 28 Nisan 1985 tarihinde yapıldı. Temsilcilik kavramının içerdiği tüm olumluluğa rağmen yurtta kalan öğrenciler seçimlerin bir çok engelleme altında yaşandığını belirtiyorlar.*

Bornova Yurtlarında temsilcilik seçimlerinin duyurusu 16 Nisan tarihinde yapıldı. Adaylık için başvuru tarihi olarak 26 Nisan ilân edildi. Araya giren 23 Nisan ve hafta sonu tatili adaylık için sağlıklı kararların alınmasını önledi. Ayrıca başvuru tarihiyle seçim tarihi arasında kalan iki gün adayların tanınması için hiç de yeterli bir süre değildi. Bu oldu bitti içinde yirmiden fazla aday ortaya çıktı. Öğrenciler bunda, kendi aralarındaki kopukluğun da etken olduğunu söylüyorlar.

Yurt yönetiminin tavrının en fazla açığa çıktığı nokta ise adaylarının "Şahsi kanaat" sonucu veto edilmeleriydi.

Seçim günü olarak öğrencilerin evci çıktıkları Pazar gününün seçilmesi ve 9.00-13.00 saatleri arasında sınırlı tutulması evci çıkan birçok öğrencinin yurda döndüklerinde oy kullanma haklarını yitirmelerine neden oldu.

Ayrıca seçim sonrasında 40 kadar oy kaybolmuş durumda. Bu kırk oyun ne yönde kullanılmış olduğu seçimleri ne yönde etkileyebileceğini, ve Şu anda nerede olduklarını kimse bilmiyor.

Bu haberin yazıldığı sırada seçimlerin üzerinden uzunca bir süre geçmişti. Bu süre temsilcilerin yetkilerinin hak ve sorumluluklarının neler olduğu, bu konudaki yasal düzenlemenin ne olduğu ne temsilcilere ne de yurt öğrencilerine duyurulmuş değil.

Örenciler her şeye rağmen temsilcilik sisteminin çok güzel bir olgu olduğunu; ancak gerçek işlevine kavuşturulması gerektiğini, çabalarının da bu yönde olacağını belirtiyorlar.

• **yarın izmir bürosu**

ODTÜ'DEN GÖRÜNTÜLER

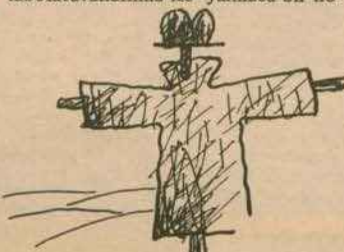
Bizler özlemlerimizi, üniversitede bulamamanın acısını ve düş kırıklığını yaşayan ODTÜ öğrencileriyiz. Toplumsal yaşamda "verilmeyen sorumluluklarla, sosyal eşitsizlikler altında can çekişen kişiliklerimizle, eğitimimizde, boş zamanlarımızda, sporda ve kültürel yaşantımızda, karşımıza çıkarılan binlerce engellerle, rüzgarın çiçek tozlarını üfürmesini aratmazcasına, yabancılaşmanın, bireyciliğin, edilginliğin ve yozlaşmanın başıboşluğunda sürüklenen "bunalımlı" insan örneklerini yaşıyoruz. Acıları günlerimize, kaygıları derslere, gülmeyi dağlara yasladık, yöneldiğimiz tüm sanatsal ürünlere mazoistçe yaklaşır olduk.

Gerekçesiz kapatılan "Tiyatro Kulübünü" yeniden açtırma girişimlerimiz *reddedildi.* Sinema Kulübü için verdiğimiz dilekçeler *sonuçsuz* bırakıldı. Kültür ve Edebiyat Kulübümüz ise kanayan bir yara. Eğitim döneminin başında verdiğimiz başvuru dilekçesi ve çalışma programı *-sözlü olarak evet, yazılı olaraksa- bürokraside sahipsiz yolculuğuna devam ediyor.* Dilimize ve kültürümüze sahip çıkma uğraşımız aykırı bir sevda olarak mı *değerlendirilecek?* Felsefe topluluğu, fizik topluluğu vb. gibi varolan az sayıdaki kulübümüz ise *işlevsiz* bırakıldı.

Okulun satış bürosunda kitaplarımız bulunmamakta; varolanlar da "yüksek fiyatlarından dolayı" alınamamaktadır. Okulumuz bu kitapları kendi işliğinde *çoğaltıp yaymak* gibi bir olanağa sahipken; öğrencileri tüccarlığa özendirmiştir. İşletme bölümünün, kendisine bir oda tahsis ettiği 'öğrenci' fotokopiden "beş milyon lira" kazanarak; okulu bitirmeden, işletmeci sıfatını almıştır. Fundamentals of Physics kitabını çoğaltan öğrencilerse "üçmilyon lira" kazandıklarını söyleyerek; ikinci kitap tekeli olduklarını kanıtlamışlardır. Okulumuzu geliştirmek için kurulan GÜDAŞ zamlarla birlikte başladıkları görevlerini pahalı, sağlıksız ve kalitesiz ürünlerle sürdürüyor. Yurtlarımızda kalanlar ise eğitimden vazgeçtiler(!), artık yaşama savaşı veriliyor. Yalnızca beslenme ve barınma giderleri -asgari olarak- 27 bin üçyüzelli liradır. Kız ve erkekler olarak "haremlik, selamlık" diye ayrılmanın yanısıra, kızların erkek yurtlarına saat 20'den sonra ve erkeklerin de kız yurtlarına saat 16'dan sonra girmeleri yasak. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi yurttan atılmak olağan bir hale geldi. Öyle ki 1 mayıs 1985 tarihinde 32 kişi birkaç gün önce de 13 kişi "odalarında elektirik ocağı bulundurdukları için "vizelerin yoğunlaştığı şu günlerde *sokağa bırakıldılar.* Ayrıca alkollü olarak yurda dönen on kişi de aynı akıbete uğradı. Bir kız arkadaşımız ise yanında yalnızca şişe bulundurduğu için atılma istemiyle onaya sunuldu.

YÖK'ün en katı kuralları acımasızca uygulanırken *ek sınav gibi haklar* okulumuzun yanından bile geçmemektedir. Diğer üniversitelerde geçme notu 49.5 iken bizde 70'dir. Vizeler de aynı oranda acımasız. Freshman dışındaki laboratuvarlarımız ise -yalnızca bir hocanın deney yaparak anlattığı- teorik, kısa dersler haline dönüştürülerek pratik özelliğini yitirmiştir.

Servislerimizin yetersiz oluşu Ankara'nın en iyi hatlarından birini, 100. yıl dolmuş hattını yarattı.

Bu sorunları aramızda bile konuşmamız 'olanaksızken' görev süresi az kalan rektörümüz okulumuzda demokratik bir görünüm vermek için kendi seçtiği öğrencilerle bir toplantı düzenledi. Bazı sorunların düzeltileceğine giderayak sözverdi. İlginçtir toplantıda konuşulanları kendi aralarında da konuşmaya devam eden öğrencilerden birkaçı gözaltına alındı.* Daha önce de bir olaydan dolayı 2 bine yakın öğrencinin ifadesinin alınması unutulmuş bir olay değildir.

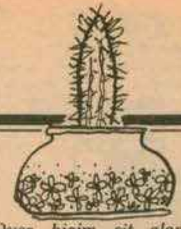
Bunlar sorunlarımızdan yalnızca bir kaçı. Sorunlarımızın ve toplumsal sorunların çözümlerinin kaynaştığı bilinciyle, gelişme süreci içinde katılımcı etkinlikler yaratmak için özerk ve demokratik üniversite diyoruz. Barış ve demokrasinin en geçerli yollar olduğu inancımızı tazeleyerek...□

• **ODTÜ'den bir grup öğrenci**

** Ertesi gün ise (15 Mayıs 1985); aynı olayın uzantısı(!) olarak 33 öğrenci daha yurtlardan atıldı.*

Muğla Belediye Başkanıyla Bir Görüşme

Muğla ili, Ege bölgesinde orta büyüklükte, diğer illerden pek de farklı olmayan bir kent. Yerel seçimlerde belediye başkanlığını SODEP üyesi Erman Şahin kazanmış. Erman Şahin 12 Eylül öncesinde de yıllarca CHP üyesi olarak Muğla belediye başkanlığı yapmış. 1980 sonunda görevine son verildikten sonra yapılan ilk yerel seçimlerde tekrar başkanlığa dönmüş durumda.

YARIN: Sayın Şahin, öncelikle bize belediyecilik anlayışınızı açıklar mısınız?

E. ŞAHİN: Bunu size bir takım pratik örneklerle anlatayım. Şu andaki en yoğun çalışmamız şehrin yukarı kısımlarındaki gecekondu mahallesine yol götürülmesi. Eğer biz bunu alışılagelmiş yollardan yaparsak, gerekli alanı sağlamak için zorunlu bürokratik işlemler bile yıllar alır. Biz başka bir yöntem seçtik. Diyelim ki yapılan plana göre yol bir gecekondunun üzerinden geçiyor, ve bunun yıkılması gerek. Gecekondu sahibiyle oturuyoruz, anlaşıyoruz. "Bak," diyoruz, "Senin evini yıkacağız, ama onun yerine şu plana göre senin seçeceğin yerde yeni bir ev yapacağız ya da evinin bir kısmını yıkıp arka kısımdaki bir alandan senin evine ekleyeceğiz. Yapım masraflarını da üstleneceğiz. Ne dersin?" Böylesine bir seçenek karşısında, verilen güvence karşısında pek bir sorun kalmıyor. Geçenlerde bakan geldi. Planımızı görünce "Bu iş altı ay da bitmez." dedi. Biz ise altı ayda bitirmeye niyetliyiz.

Yol yaptığımız semtin ismi de yok. Ancak semt sakinleri "Cumhuriyet Mahallesi" demeye başladılar. "Bu ismi nasıl seçtiniz diye sorduğumuzda" Başkaları gelip olur olmaz isimler takmadan biz bir isim bulalım dedik" diyorlar.

YARIN: Yurttaşlar belediyeye nasıl böylesine güvenebiliyorlar? İşin savsaklanmayacağına, hem evden hem de yurttan olmayacaklarına nasıl inanıyorlar?

E. ŞAHİN: Bunun en büyük güvencesi daha önce yapılanlarda. Bu güveni kazandıran en başarılı çalışmalarımızdan biri 1980 öncesinde ekmek sorununu halletmemizdi. O dönemde yapılan çalışmalar sayesinde ekmeği belediye çıkarmaya başladı. Bugün Muğla'da ekmek sorunu diye bir sorun yoktur. Şu anda 530 gr. ekmek 40 TL.

Diğer bir başarılı çalışmamız ise şu meşhur "yeminli bürolar" üzerine. Yeminli Büro olayı gündeme geldiğinde belediyenin bu konudaki açıklamalarını her tarafta duyurduk. Bu işin aslında piyasa durgunluğunu gidermek için gündeme getirildiğini, gereksiz olduğunu belirttik. Yeminli büroların yapacağı her işi belediyenin ücretsiz olarak yapacağını anlattık. Şu anda bu konudaki tüm başvurular doğrudan bize yapılmakta. Muğla'da da yeminli büro yoktur."

YARIN: Böylesine uygulamalar sonucu halkın güvenini kazanmak elbetteki sevindirici birşey. Ancak bu güveni kişiye olan güvenden çıkarıp belediye ve anlayışa olan güvene çevirmek nasıl olacak sizce.

E. ŞAHİN: Daha önce de belirttiğim gibi önemli mesele bu güveni sağlamada. Bunun yolu sürekli halkın yanında olmaktan geçiyor. Kuşkusuz bunu da yaparken dürüst, açık, ve inançlı olarak uğraşmak gerek, halkın yanında olduğunu göstermek gerek. Bunlar başarıya giden yolda önemli adımlar. Ancak sağlam bir temele oturmadıkça sürekli olması oldukça zor. Bunu sağlamanın yolu ise halkın sürekli katılımı, denetimi ve eleştirisidir. Bunu biz sistemli olmasa da sürekli gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Halkta katılım-denetleme ve eleştiri alışkanlığı oluşturmaya çalışıyoruz. Ama bu sistemli değil, çünkü yasalarda bu tür bir işleyiş yok. Halbuki aşağıdan yukarı seçimle gelen dinamik yapılar oluşturulabilir. Bu yapıların belediyeyle olan sağlıklı ilişkileri belediyeyi sürekli halkın denetimine, katılımına ve eleştirisine açık bir hale getirebilir, bunu sistemli bir hale sokabilir.

YARIN : Muğla Belediyesi olarak gerçekleştirmeyi düşündüğünüz başka ne gibi hedefleriniz var acaba?

E. ŞAHİN: Bir "sit" alanı sorunumuz var. Muğla'nın bir kısmı sit alanı içinde kalıyor. Biz bakanlığa "Aman bizim sit alanımıza dokunmayın" diyoruz. Çünkü bu konudaki yasalar çok katı. Bir örnek: Geçtiğimiz yıllarda sit alanı dahilinde bir ev yandı. "Hiçbirşeye ellemeyin. Tüm artıkları toplayın, biz ilgileneceğiz" dediler. Dediklerini yaptık. Orası yıllardır öyle duruyor. Oysa bizim sit alanımız yaşıyor. İşlevsel olduğu için, içinde insanlar yaşadığı için yaşıyor. Burayı öldürmek istemiyoruz. Bizim amacımız buranın düzenlenmesi, müzeler, sanat evleri, sanat galerileri yapılması. Ama karşımızda varolan katı bir uygulama var, bakalım ne olacak?

Bir de galeri meselesi var. Muğla'nın su şebekesi hem eskidir, hem de bunların deprem bölgesi olmasından kaynaklanan birçok su kaçağı vardır. Bundan başka pis su kanallarının yenilenmesi gerekmektedir. Ayrıca PTT'de çeşitli nedenlerle yolları açmayı planlıyor. Yollar böylece açıla açıla köstebek yuvasına dönecek. Bizim önerimiz tüm yeraltı hatlarının geçeceği, onarım gerektiğinde içine kolayca girilebilecek bir galerinin yapılması. Hem de yerler bir kez kazılmış olacak. İller Bankası'na bu öneriyi götürdüğümüzde önce anlamadılar sonra güldüler. Ancak çok sıkışırsak 1 km'lik bir galeriyi biz yaparız.

YARIN: Söyleşimize katıldığınız için çok teşekkürler.

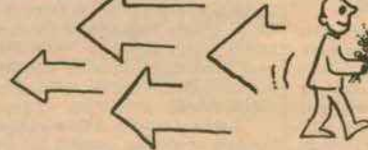
Gerek Muğla'daki sınırlı gezimizde, gerekse başkanla konuştuğumuzda kentte iyi birşeyler yapıldığı izlenimi edindik. Ama en önemlisi şu bir kaç yıldır adına konuşulan, ama sürekli unutulan, gözardı edilen, sesi çıkarılmayan "halkın" işleyişe katılmaya hazır olduğunu gördük.

□ **yarın izmir bürosu**

YARIN 'GENÇLİK HAFTASI'NDA

SODEP'in Mayıs ayı içinde 18-27 tarihleri arasında Kadıköy ilçesi tarafından düzenlenen 'Gençlik Haftası' içinde gençlik temsilcileri adına yapılan konuşmaların birini de dergimizin İstanbul temsilcisi Cem Gönenç yaptı. Konuşmasına Gençlik Yılı'nın üç ilkesinin yaşama geçirilmesinin özellikle MEB tarafından nasıl algılandığını anlatarak başlayan İstanbul temsilcimiz, YÖK'ün sorunları çözmek için değil, daha da ağırlaştırmak için var olduğunu söyledi. Günümüzde yapılan tüm uygulamaların nedeni olarak gösterilen geçmiş günlerin değerlendirilmesinin, bugüne sağlıklı bakmada önemli olduğunu vurgulayarak, kısa bir değerlendirme yaptı. FKF'de toplumcu bir öz kazanan öğrenci hareketleriyle, 6.Filo'ya karşı hareketlerle, 1968 yılında Vedat Demircioğlu'nun öldürülmesiyle, 1 Mayıs 1977, Balgat ve Kahramanmaraş katliamlarıyla 1980'lere gelindiğini vurgulayan Gönenç 1980 sonrası gelişmeleri de günümüze kadar örnekleyerek, terörizm bahane edilerek getirilen ortamın kimleri işine yaradığını anlattı.

Gençlerin sorunlarının içinde yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik sorunlarından soyutlanarak ele alınamayacağından söz eden temsilcimiz; Türkiye'nin somut şartları göz önüne alındığında güncel görevin demokrasi olduğunu söyleyerek konuşmasını şöyle tamamladı. "İşçiler ve emekçiler ekonomik mücadelelerini demokrasi ortamında daha rahat sürdürebilirler, bilim adamları, sanatçılar, aydınlar kendilerini sınırlandıran kısıtlamalardan bir ölçüde kurtulabilirler, gençler, örgütlenme özgürlüğünü böyle bir ortamda daha rahat ve daha etkili biçimde kullanabilirler, politik yaşama doğrudan katılabilirler, çünkü demokrasi hapishanedeki gençlerimiz için "AF" demektir, çünkü demokrasi işkencecilerin cezalandırılması demektir"

K.KIBRIS T.C. ANAYASASI YURTTAŞLARININ YÜZDE 50'SİNCE KABUL EDİLDİ

Kıbrıs'ta geçtiğimiz ay içinde yapılan halkoylamasının kesin sonuçları alındı. Yaklaşık iki aydır süren yoğun tartışmalar ve son günlerdeki propaganda çalışmaları sırasında Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin ve Dev-İş, KTÖS, DGD, YKB gibi işçilerin, öğretmenlerin, gençlerin, kadınların örgütlerinin hayır denmesini istedikleri anayasa, oylamaya katılanların yüzde 70.18'inin oylarıyla kabul edildi ki bunların büyük bir bölümü 1974 sonrası Türkiye'den göç edenler oluşturuyor. Ancak oylamaya katılmayanlarla birlikte düşünüldüğünde evet diyenlerin yüzde 50 olduğu açıklandı. Hayır denmesini isteyen CTP'nin lideri Özker Özgür sonuçların açıklanmasından sonra "CTP halkımıza şükrân borçludur" dedi. KKTC'de Haziran ayı içinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacak.

GENÇLER İÇİN BARIŞTAN DEĞERLİ HİÇBİRŞEY YOKTUR!

Gençlik festivali fikri, belki de büyük zafer'in insanlığa verdiği umutlarla yeşermişti. Ve buradan filizlendiği için de 40 yıl içinde düzenlenen 11 festivalin herbiri, gençliğin barış, birlik, karşılıklı anlayış ve işbirliği yolunda güvensiz, ayrı ve kuşkulu yaşama karşı dünya çapındaki çabasının gözler önünde değerlendirilmesi biçiminde gerçekleşti. Her festivalin ev sahipliğini yüklenen ülkenin ulusal özelliklerinin yansıdığı apayrı özellikleri vardı. Ama değişmeyen bir yanı da vardı, derilerinin rengi, dinleri, düşünceleri ne olursa olsun tüm dünya gençlerine açık olması. Ne var ki, zaferin hemen ardından soğuk savaşı kışkırtanlar bu festivalleri içlerine sindiremediler. Onlara göre festivaller bir aldatmacaydı. Orada düşünceleri ne olursa olsun tüm dünya gençlerinin temsilcileri toplanmıyordu.

Bu tavırları doğal olarak pratikte de sonuçlarını verdi. İlk festivallerden başlayarak, festivale giden gençlere baskılar uygulandı, çalışanlar işlerinden çıkarıldı, öğrenciler türlü baskılarla karşı karşıya kaldılar. Hristiyan gençlere aforoz tehditleri yağdırıldı.

Berlin'de 1951'de yapılan festivale gazeteci olarak gitme olanağı bulduğumda, savaş muhabirliğinin hemen ardından, Berlin'de üstelik de 104 ülkeden gençlerle karşılaşmak bu nedenlerle benim için çok önemli olmuştu. Önceki festivallerin anılarını okumuş, duygusal öreklerini dinlemiş biri olarak Berlin'de savaşın izlerinin henüz durduğu bir kentte, üstelik de, Almanya'nın batısından festivale gelmek isteyen 35 bin gence engel olunduğu bir dönemde dünyanın her yerinden gençlerle karşılaşmak; not defterime bakıp saat saat o günleri anımsadığım şu anda bile beni fazlasıyla duygulandırıyor.

Bu yıl, gençlik yılının tam ortasındaki günlerde, 28 yıl aradan sonra festival Havana'dan Moskova'ya dönüyor. Bunca karışık bir dönemde, yerel savaşların sürdüğü, savaş rüzgârlarının estirildiği bir dönemde dünyanın hemen tüm ülkelerinden, değişik inançlarda olan gençlerinden onbinlercesi ülkeme geliyorlar. Gelenekselleştiği biçimde, ölüme karşı yaşamın yengisi için ağaç dikecekler. Bunu düşünürken, her festival kentinde kurulan gençlik dostluk parklarını düşünürken aklıma, ilk Moskova festivalinde, Himki'de kuzey lihamınındaki dostluk korusu geliyor. Burada Nikaragua Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi kurucularından efsanevi kumandan Carlos Jonseca Amador'un diktiği bir ağaç vardır. Somoza zindanlarından yeni kurtulup, 20 yaşının dinamizmiyle festivale gelebilmek için arkadaşlarıyla binlerce kilometre aşmıştı. Dönüşünde O'nu yine zindan bekliyordu ama diktiği ağaç da ülkesinin özgürlüğü için geçen yıllarla birlikte büyümüş, koskocaman olmuştu. Carlos, zindan'da festival anılarını yazdı, şöyle diyordu bir yerinde: "Eminim ki, bir gün gelecek ülkemizde de özgürlük günleri gelecek, iyilik ve adalet kazanacaktır." Şimdi Ortega'nın dediği gibi Carlos'un diktiği ağaç büyüdü, ülküsü de gerçek oldu.

Bugün dünyanın heryerinden yaz ortasında ülkeme gelecek gençler çok ciddi tehditleri yaşamanın ve onlara karşı da barışın ağacını dikmenin az ıiyle dolular. Artık hemen herkes anlıyor, bu azimdeki gençlerin, sistem farkı gözetmeksizin renk, inanç ayrılığı tanımaksızın elele oldukları festivaller gerçekleşmese dünya daha sıkıcı günler yaşayacak. Yazar Leonov'un da dediği gibi, "barış gençlere dayanarak işleyen bir motordur," festivaller de bu motorun yeraldığı çok güzel fabrikalar olsa gerek...

Türkçesi: cihat tekin

Vietnam'lı Öğrenciler İçin Uluslararası Kampanya

Uluslararası Öğrenciler Birliği, Vietnam'lı öğrencilere bir öğrenci merkezi kurmak için uluslararası bir kampanya başlattı. UÖB, halen Vietnam'da öğrencilerin ve gençliğin ulusal kalkınma ve ülke savunması için büyük çaba harcadıkları bildiriliyor. Vietnam'da 30 yıl süren savaşın yarattığı ciddi sorunları aşabilmek için örgütün de böyle bir kampanya başlattığını bildiriyor.

Vietnam'da bir öğrenci merkezinin açılabilmesi için şunlara gereksinim duyulduğu bildiriliyor:

—Müzik aletleri

—Spor malzemesi

—Fizik ve kimya laboratuvarları için aletler.

—Bir kültür merkezi için ışık ve ses sistemi.

Toplanan malzemenin şu adrese ulaştırılabileceği de bildiriliyor.

L'Union National des Etudiants du Vietnam, 64 Ba Trieu, S.R. Vietnam.

Kültür Bir İnsan Hakkıdır

Oyun yazarı ve Arjantin kültür sekreteri Carlos Gorostiza Küba'yı ziyaret etti.

Latin Amerika'nın önde gelen oyun yazarlarından Carlos Gorostiza, şimdiki Arjantin Kültür Sekreteri, Havana ziyaretinde "Kültür bir insan hakkıdır" diyerek ekliyor "Biz, kültürü insanların yaşama, varolma ve davranış biçimi, yaratıkları kurumlar, yaptıkları aletler, sahip oldukları bilgi, kendilerini ifade etmekte kullandıkları semboller ve davranış normları ve onlara yol gösteren değerler olarak algılıyoruz".

Bu anlamlı ve zarif giriş Küba' nın başkentinde Alejo Carpentier Center'da yapılan basın toplantısının başlangıcını oluşturuyordu. Bu toplantıda Gorostiza, Arjantin' in sorunlarından ve Latin Amerika ile özellikle Küba ile işbirliğinden söz etti.

"Küba Kültür Bakanı Armando Hart ile ülkelerimiz arasındaki kültürel bağı pekiştirme olanakları üzerine konuştuk. Henüz herhangi bir somut anlaşmaya varamadığımızdan, teorik ve pratik düzeyde işbirliğini tartışıyoruz."

"Arjantin'de çözümlenecek çok şey var. Bizim ekonomik, ahlaksal, tinsel ve fiziksel olarak harabeye dönmüş bir ülkeyi devraldığımızı hatırlamalısınız. Kültürel sekreterya bir istisna değil, tersine en çok unutulmuş, göz ardı edilmiş sektördür.

"Küba'nın yasalarını ve deneyimlerini alacağız. Biz Arjantin'de yeni başlarken Küba eski Havana'da şaşırtıcı işler başarmış bulunmaktaydı. Biz ancak Buenes Aires'deki 1891'den kalan yapıları onarmakla uğraşırken, Küba'lılar yüzyılın tarihi bölgelerini koruyabildikleri için çok şanslılar."

Kübalı meslektaşları ile konuşurken, Gorostiza "Olanakların envanterini çıkarmaya ve somut, pratik anlamda işbirliğini organize etmeğe karar verdiklerini" söyleyerek Arjantin'in içinde bulunduğu ekonomik krizin kültür alanında harcanacak para bırakmadığını buna karşın, bu yıl hükümetin büyük çaba gösterdiğini ekledi.

"Latin Amerika kültürünün canlanması açısından önemli bir süreç yaşıyoruz. Kültür bir insan hakkı olduğundan, geriye dönüşün çok zor olacağını düşünüyorum. Kişisel olarak bu sürecin; erotik ya da pornografik değil, entellektüel anlamda çıplak yatmak olduğunu bu süreçte Küba, Arjantin, Meksika ya da Venezüela'nın çıkarlarını tartışabileceğimizi sanıyorum. "Raul Alfonsin hükümetinin politikası Latin Amerika'nın tüm ülkeleri ile yakın ilişkileri içeriyor. Ülkemde Malvinas'dan beri Latin Amerikalı olduğumuzu keşfettik, giderek Latin Amerikalılık bilincimiz güçlendi. Şimdi fakir bir ülke olduğumuzu ve kimlerin bize karşı olduğunu biliyoruz."

Sonuçta kendisine Havana'da gösterilen ilgiden çok memnun kaldığını söyleyen Gorostiza "İnsanlar barış içinde ve huzurlu görünüyorlar. Sakin bakıyor, sakin hareket ediyorlar. Bu yaşama biçim çok hoşuma gitti".

"Latin Amerikalılar birleşmelidirler, ve benim Küba'ya tekrar gelebilmem için başka 20 yıl geçmemelidir."□

Eski Muharipler Biraraya Geldi

Demokratik Almanya'nın Torgau kasabasında, İkinci Dünya Savaşı'nın faşist Almanya'sına karşı savaşan Sovyet ve Amerikalı eski muharipler bir araya geldi. 1945 yılında savaşın bitimine iki hafta kala Elbe Irmağı kıyısındaki Torgau kasabasında Sovyet ve Amerikan askeri birlikleri Naziler'e karşı güçbirliği yapmışlardı.

Bu olayın 45'inci yıldönümü nedeniyle yeniden bir araya gelen muharipler, Müttefik Kuvvetler anısına dikilmiş 20 metrelik bir anıtın önünde saygı duruşunda bulundular.

Bir süre önce Demokratik Almanya'da Amerikalı subay Arthur Nicholson'un, bir Sovyet askeri tarafından casusluk yaptığı gerekçesiyle vurulması üzerine ABD ve İngiltere, Torgau Buluşması'nı resmen boykot etmişti. Ancak, Amerikalı muharipler bu boykota uymadılar. Demokratik Almanya Başbakanı Erich Honecker, Torgau Buluşması'nı, "Nazilere karşı kazanılmış ortak savaşın ışıldayan simgesi" olarak değerlendirdi ve "Bu buluşma, Doğu ile Batı arasında ortak duyarlığın ve gerçekçiliğin bir göstergesidir" şeklinde konuştu.□

Müjdat Gezen

"Komiklik ciddi bir iştir."

San Tiyatrosun'daki Artiz Mektebi oyununda, Müjdat Gezen oyununu gençlere adadığını belirtiyor. Gençliğin önemli sorunlarından birisi olan eğitimi ele alıp, bu çerçeve içinde; YÖK, rüşvet, gençliğin üzerine karabasan gibi çöken gerici değer yargılarını ve gençliğe güvensizliği zaman zaman alayla, zaman zaman da öfkeli çıkışlarla ama temelde insancıl çözümler de önererek didikliyor.

Eğitim veren kimi öğretmenlerin bilgisizliklerini ve bu bilgisizliklerini örtmek için öğrencilerine yüklenmelerini, okul müdürünün okulunu "idame" ettirebilmesi için ne kadar "fedakarlıklara" katlandığını ve bu fedakarlıklara katlanmanın ülkeyi yönetenlerde de bulunduğunu, bu bozukluğun sistemin bozukluğundan kaynaklandığını vermeyi amaçlayan bir oyun ortaya koymayı amaçlamışlar ve oyun bittiğinde de buna ulaşıldığı ortaya çıkıyor. Bu oyunuyla ilgili olarak Müjdat Gezen'le konuştuk.

YARIN □ Seyirci sizi komik diye biliyor, yani Müjdat Gezen komiktir. Ve oyunlarına da bu yansımıştır, sanki kişiliğinizin bir parçası gibi. Üstelik yazdığınız çeşitli yazılarda da bunu görüyoruz. Bu konumunuz söylemek istediklerinizi etkilemez mi, yani ciddiye alınmama gibi bir korkunuz var mı?

M.GEZEN ■ Seyircinin beni komik bulacağını sanmıyorum, seyirci sağduyu sahibidir. Komiklik çok ciddi bir iştir. Ayrıca ben komiklik yapmıyorum, komedyenlik yapıyorum. Komedyenliğin literatürdeki karşılığı ise; bütün rolleri oynayabilen aktördür. Seyirci bizi dram aktörlerinden daha fazla ciddiye alır, dram aktörlerinin söyleyebilecekleri fazla birşey yoktur. Komedyenler ise halkın, seyircinin tercümanı olmuştur.

□ Bu yıl gençlik yılı ve siz bir oyun yaptınız gençliğe adadınız sevinilecek bir olay, bu oyunla neyi amaçlıyordunuz?

■ Gençlik yılı nedeniyle gençlere bir armağan vermeyi istedik. Özel konservatuvar niteliğindeki bir okulda pek çok sorun Türkiye genelinden yansıyanlar anlatılıyor. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan eğitim sorunu, şaka ile karışık anlatılıyor. Buna YÖK sorunu da katılıp inceleniyor.

□ Oyunun mesajı iyi, yalnız fiyatı oldukça yüksek, böyle olunca da sizin seslenmek istediğiniz seyirci mi sizi seyredenler?

■ Hayır, katiyen. Ücretleri çok pahalı buluyorum. Ama bu konuda benim yapabileceğim bir şey yok, ben burada işçiyim. Kendi tiyatrom olursa bu fiyattan satmam. Ayrıca hafta da 4 oyun oynuyoruz ve bir oyun gençlere yüzde 50 indirimli.

□ Tiyatromuz bu gün ne durumda?

■ Ben türk tiyatrosunun, gerçek türk tiyatrosunun var olmadığını yıllardır savunuyorum.

□ Muhsin Ertuğrul'a rağmen mi?

■ M.Ertuğrul batı tiyatrosunu yerleştirmiştir. Batı tiyatro disiplininin ve batı tiyatrosunun kurucusudur, ama türk tiyatrosu demekten kastım her türk yazarının yazdığı ve her türk tiyatrocusunun oynadığı oyun değildir. Yani biz devamlı amerikan, ingiliz, fransız oyunlar oynuyorsak bu türk tiyatrosu demek değildir. Onların oyunlarını sergileyen icraatçılarız. Keza türk tiyatro yazarları da eğer kendi kalıplarımızdan ve kendi geleneklerimizden yola çıkmadan oyun yazıyorlarsa batı kalıpçılarının bir tekrarıdırlar. Tiyatromuzu kurtarmak için tüm tiyatrocuların, seyircilerin ve aydın kitlenin el ele vermesi, geleneksel türk tiyatrosu kalıbını alıp, ilerici bir biçimde uygulayıp yorumlaması gerekir. Ben bunu dört yıldır konservatuvarda öğretmenlik yaparak uygulamaya çalışıyorum.

Strındberg'in Yaşamı TV Dizisi oldu.

STOCKHOLM — (YARIN) Tanınmış İsveçli yazar August Strindberg'nin yaşamı, toplam altı saati aşkın TV-dizisi olarak tamamlandı ve gösterimine başlandı. İsveç Federal Alman ve Danimarka televizyonlarının mali destekleri sonucu gerçekleşen dizi 35 milyon İsveç kronuna (yaklaşık iki milyar lira) patladı. Reklâm almayan İsveç TV-si için bu çok önemli bir yatırım.

1849-1912 arası yaşamış olan Strindberg'nin yaşamının önemli bir bölümü İsveç dışında geçmişti. Bu nedenle dizi süresince, Avrupa'nın 100 ayrı yerinde 198 gün çekim yapılmış. Senaryosunun P-O Enquist tarafından yazılmış olduğu dizinin yönetmeni Johan Bergenstrahle, Strindberg'i, genç oyuncu Thommy Berggren, yazarın ilk eşini Stina Ekblad canlandırıyor. Daha birçok tanınmış sanatçının yer aldığı dizi, daha sonra çeşitli Avrupa ülkelerinde de gösterilecek.

August Strindberg, İsveç üst tabakası ve kilisesi ile sürekli olarak ters düşmüş, çeşitli tartışmalara girmişti. Yaşadığı aşk serüvenlerinden de etkilenen yazar, birçoklarına göre "kronik bir kadın düşmanı" idi.

Enquist bu çalışma ile Strindberg'in gerçek kişiliğine yaklaşmaya çalıştığını söylüyor. Bu satırların yazıldığı sıralar gösterime yeni girmiş olan dizi konusunda İsveç basını değişik yorumlarda bulunuyor. Bazılarına göre dizi, İsveç televizyonunun kendisine yurt dışında pazar açmak çabasından başka bir şey değil. Bazılarına göre ise, çok gerekli bir boşluğu dolduruyor: Masraftan çekinilmeden girişilen bir projenin İsveç'te de gerçekleşebileceğini...

İstanbul Sinema Günleri '85

Uluslararası İstanbulSinema Günleri 85 15-28 Nisan günleri altı sinemada sürdürülen bir programla yetmiş kadar filmin gösterilmesiyle tamamlandı.

Geçen yıla kıyasla biraz sönük geçen bu yılki programda örneğin ilk filmiyle hayran olduğumuz İngiliz Michael Radford'un *Başka Bir Zaman Başka Bir Yer* ya da Bengalli Mrina Sen'in *Açlığın Peşinden* ve *Sıradan Bir Gün* gibi çok başarılı yapıtlarına ya da Hermano Penna'nın *Çavuş Getulio* gibi çok çarpıcı yapıtları düzeyinde sürprizlerle karşılaşmadıysak da dünya sinemasının önemli yeni yapımlarını sunması ve özellikle bize İsviçre sinemasını tanıtması bakımından çok ilginç gösterilere yer vermiş oldu ve sinemaseverlere dolu bir sinema onbeş günü geçirtti.

Bu yıl bir de yarışmalı bölümü içeren sinema günlerinde yarışmalı bölümde Macar yönetmen Karoly Makk başkanlığındaki Türkân Şoray, Thomas Harlan, Ömer Kavur, Chris Peachment, Jerzy Pavlesky, Umberto Rossi'den oluşan seçiciler kurulu Michael Radford'un George Orwell uyarlaması olan 1984 adlı yapıtını en iyi film olarak Altın Lâle ödülüyle değerlendirdi. Bu bölümde verilen özel mansiyonları da Erden Kral'ın *Ayna ve* Jean-Marie Straub Daniele Huilett'in Kafka uyarlaması olan *Sınıf ilişkileri* adlı yapıtları aldı.

Bu yılki Sinema Günlerinde bir de son iki yılın önemli Türk filmlerinden topluca gösterildiği Türk Sinemasına Toplu Bir Bakış bölümü yer alıyordu. Eczacıbaşı Vakfı'nca bu bölüm için konulan ödülü Ömer Lütfü Akad, Atilla Dorsay, Onat Kutlar, Alim Şerif Onaran ve Nijat Özön'den kurulu seçiciler kurulu Atıf Yılmaz'ın *Bir Yudum Sevgi* adlı filmine verdi.

Seçiciler Kurulu'nun değerlendirmesi dışında Sinema Günleri 85'e katılan tüm filmler içinde Yarın ekibi olarak şu sıralamayı yaptık.

1. *Aşk Kölesi*, Nikita Mikhalkov, SSCB.
2. *Teknede Boş Yer Yok*. Merkus Imhof, İsviçre
3. *İsviçreleştirenler*, Rolf Lyssy, İsviçre
4. *Köpekle Kurt Arasındaki Kadın*, Andre Delvaux, Belçika
5. *Oyuncu*, Otokar Vavra, Çekoslovakya.
6. *Yeşil Karıncaların Düş Gördüğü Yer*, Werner Herzog, Federal Almanya.
7. *Fariaho*, Ronald Graf, Demokratik Almanya.
8. *Salıncak*, Perey Adlon, Federal Almanya.
9. *Bir Okul Gezisi* Pupi Avati, İtalya
10. *Wilkolu Kızlar*, Andrei Wajda Polonya.

"THATCHER HÜKÜMETİ SENDİKALARI YIKMAK İSTİYOR!"

İngiliz belgesel film ustası Ken Loach İngiltere'deki maden işçilerinin grevinin bitmesinden bir hafta önce "Which Side Are You on" (Hangi Taraftasın?) adlı belgesel filmi Berlin Film Festivali'nde gösterdi.

Ken Loach belgesel film şeklinde bir politik içe bakış yapmak istedi ancak kimseden para alamayınca senaryoyu değiştirdi ve grevcilerin okudukları şiirleri, söyledikleri şarkılar üzerine bir film yaptı. Salt dört buçuk gün -fazlasına izin verilmedi- Yorkshire'dek maden işçileri yerleşim yerlerinde elinde kamera ile çalışmasına izin verildi.

Ken Loach film hakkında şunları söylüyor: "Maden işçilerini destekleyen hiçbir şey haberler arasına girmiyor. Bu yüzden onların filmini yaptım.

Maden ocaklarının olduğu bölgelerde, bir başka İngiltere var, - diyor. Artık sorun, maden ocaklarını kapatma sorunu değil. Olay, sendikaları yıkmak için son darbeyi vurma olayı. İşsizliği artırarak sendikaları yıpratma taktiği. Önceden hükümetçe tasarlanmış bir plân bu.

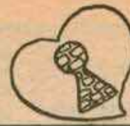
Bundan sonra, bundan önceki gibi asla olmayacağız! bildirisini duyuran bir film."□

ALİ TAYGUN'A İNGİLTERE PEN KULÜBÜ ONUR ÜYELİĞİ VERİLDİ.

• Amerikan Pen Kulübü'nden sonra İngiltere Pen Kulübü de Ali Taygun'a Onur Üyeliği verdi. 24 nisanda yapılan toplantı sonucu alınan karar gereğince, 20 eylül'de yapılacak bir törenle Taygun üyelik belgesini alacak□

AFSAD'da Ayın Fotografı

AFSAD'ın her ay üyeleri arasında düzenlediği "Ayın Fotoğrafı Yarışması" Mayıs ayı bölümü sonuçlandı. Ahmet Özlü'nün yapıtı Ayın Fotoğrafı seçilirken, 1. ödülü İlker Mağa'nın yapıtı, 2. ödülü Halide Akcengiz'in yapıtı ve 3. ödülü de İlker Mağa'nın yapıtı aldı. Petek Erdem'in yapıtı başarılı deneme dalında ödül alırken, Yusuf Baz, Vahit Aras, Emine Kart, Hamdi Mergi, Sebahattin Alaçam ve Asım Üvez'in yapıtları sergilenmeye değer bulundu.

İFSAK YÖNETİCİLERİ BELİRLENDİ

28 Nisan Pazar günü, İstanbul Tabibler Odası Salonu'nda toplanan İFSAK (İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği) Olağan Genel Kurulu'nda yeni yöneticiler belli oldu.

İbrahim Akyürek'in Başkan seçilmesinden sonra yapılan görev bölüşümünde; Mustafa Vural Başkan Yardımcısı, Baytekin Kara Sekreter, Hakan Kızılcıkoğlu Sayman olurken; Şirin Küçüktabak, Orhan Karaalioğlu ve Meral Oraliş yönetim kururulnda yer aldılar.

Ayrıca yönetim kurulu yedek üyeleri ve Onur Kurulu ve Denetim Kurulu Üyeleri de seçildi.

Genel Kurul'da ayrıca; İFSAK'ın gerekli yasal işlemleri yerine getirerek FIAP'a (Fotoğraf Sanatı Uluslararası Federasyonu) üye olması, Kamu Yararına Dernek sayılması için girişimlerde bulunmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesi kararı alındı.

Sovyet Belayev Üçlüsü İzmir'de

Yurdumuza bir haftalığına gelen Sovyet Belayev üçlüsü İzmir Flarmoni derneğinin daveti üzerine İzmir'de Nisan ayının son haftasında üç konser verdi. Üçlüyü geçtiğimiz yıl da "Piotniski Dans Topluluğu" ile birlikte izlemiştik.

Basında pek yer almamasına rağmen Anatoli Belayev (Armonika), Boris Avksentiev (Balalaika), Aleksandr Tsigankov (Domra)'dan oluşan üçlüye ilgi bir hayli yoğundu. Çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu dinleyici topluluğu geçen yıldan tanıdıkları üçlüyü bir kez daha izleyebilmek için salonu doldurdu. Basamaklara dahi oturulduğu gözlemlenen salonda coşku ve ilgi vardı. Konser bitiminde üç kez sahneye çağırılan topluluk son olarak "Kalinka"'yı sundular.

Dinleti iki bölümden oluşuyordu. İlk bölümde klasik bestecilerden eserler vardı. Bach'ın ünlü Toccata'sını bu kez piyanoyla değil, Belayev'in armonikasıyla izledik. Armonikanın özelliği tek bir ses renginden oluşmayıp, içinde akordiyondan flüte, çellodan piccalo'ya kadar birçok aletin tınısal karakterini içermesiydi. Özel bir yapım olan ve dünyada başka benzeri bulunmadığı belirtilen bu armonika, Belayev'in elinde birçok ülkeyi bize ezgileriyle tanıttı.

● yarın izmir bürosu

1. İSTANBUL AMATÖR TİYATRO GÜNLERİ

Boğaziçi Üniversitesi Oyuncuları tarafından düzenlenen 1. İstanbul Amatör Tiyatro Günleri 29 Nisan - 5 Mayıs tarihleri arasında yapıldı. Tiyatro günlerine Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Deneysel Sahne, MSÜ Devlet Konservatuvarı, Uludağ Üniversitesi, AST Gençlik Sahnesi Belediye Konservatuvarı katıldılar. Cevat Çapan, Haluk Şevket Ataseven, Tahir Özçelik, Osman S.Arolat, tiyatro günlerine birer bildiri ile katıldılar.

İstanbul Amatör Tiyatro Günlerinin uluslararası nitelik kazandırma çalışmaları sürüyor.□

'Mikrobun Ettikleri 'ASÇT'nda

1984 yılının Kasım ayında kurulan ASÇT bu yıl Serpil Ural'ın yazdığı tiyatronun oyunlaştırdığı "Mikrobun Ettikleri" adlı oyunu sahneye koyuyor. Topluluk oyunlarını AST sahnelerinde ve ilkokullarda sergiliyor ve anadolu turnelerine çıkıyor. Topluluk kurulduğu sırada nitelikli çocuk oyununun oldukça az olduğunu ve kentli çocukların kendilerine sunulanlar arasından seçme şansına sahip olmalarına karşın anadoludaki çocukların bu şansa sahip olamamalarından dolayı korsan tiyatrolara gitmek zorunda kaldıklarını belirtiyor.

Topluluk çocuk oyunlarını şöyle değerlendiriyor: "Salt parasal amaçlarla tiyatro yapanlarla, çocuk tiyatrosunu boş durmaya yeğleyenlerle ve çocuklara niteliksiz ve hata dolu oyunlar sunanlarla savaşım verilmelidir. Dört ayda yaklaşık beşbin çocuğa ulaştık ve önümüzdeki günlerde bu sayıyı artıracağız. Bu bir pazar kapma savaşı değildir."

AFGANİSTAN İÇİN SÖYLENMEYENLER

Bir halkın feodalitenin karanlığında yaşaması nasıl istenebilir?

Afganistan, 1978 Nisan Devriminden önce yoksulluk sıralamasında en son 31 ülke içinde; kişi başına GSMH'de ise, gelişmekte olan ülkeler tanımı içindeki 129 ülke arasında ancak 108. sırada yeralıyordu. Halkın yüzde 90'ı kırsal bölgede yaşıyor, ilkel yöntemlerle yapılan tarım ulusal gelirin yüzde 69'unu, ülke dış satımının da yüzde 60'ını oluşturuyordu. 667 bin aile mevsimlik tarım işçisi olarak çalışıyor ve çalışmalarının karşılığı olarak ürettiklerinin beşte birini alıyorlardı. Sulu tarım yapılabilen 7.8 milyon hektarlık toprağın 4,5'lik bölümü büyük toprak sahiplerine aitti. 6 hektardan fazla toprağa sahip olan toplam içindeki yalnızca 9,1'lik bir bölüm, üretime elverişli toprağın yüzde 43,1'ine sahipti.

Nisan 78'den 1979'un sonuna kadar, toprak reformunun birinci evresinde, 276 bini birinci sınıf olmak üzere, 665 bin hektar toprak 295,988 topraksız ve az topraklı köylüye dağıtıldı. Bu topraklar, 40 hektardan fazla toprağı olan 7 bin ve 6,1 ile 40 hektar arası toprağı olan 28 bin toprak beyinden alınmıştı. Ayrıca 47 bin hektar toprak devlet çiftlikleri için ve kent belediyeleri için ayrıldı. Kısacası 739 bin hektar toprak halkın kullanımı için dağıtılmış oluyordu. 1981 ortalarına kadar yapılanlar ise, ilk evreye girememiş köylülere toprak dağıtımı, sulu tarıma geçiş, köy kooperatiflerinin oluşturulması tarımın modernleştirilmesi için teknik yardım ve modern tarım birimlerinin kurulması, köylerin yol, okul ve sağlık merkezlerinin tamamlanması biçiminde özetlenebilir.

Nisan 78'de okur-yazar oranı yüzde 10'du ve bu oran dünya sıralamasında en son sırayı ifade ediyordu. Her 5 bin Afgana bir hastane yatağı ve yine her 15 bin kişiye bir doktor düşüyordu. Devrim sonrasında 800 yeni okul açıldı. 1978'den önceki on yıl içinde okuma yazma öğrenenlerin sayısı yalnızca 5265 kişiyken, sonraki beş yıl içinde bu sayı 1 milyonu aştı; 1990'da ise okuma yazma bilmeyen kalmaması planlanıyor. Kurulan halk sağlığı merkezlerinin bu yıl sonuna kadar en küçük yerleşim birimine kadar inmesi ve tüberküloz, sıtma, çiçek salgınlarının tümüyle tarihe karışması hedefleniyor.

Afganistan'da peştu ve dari dilleri dışında, pashayi, uzbek ve türkmen dilleri konuşuluyordu. Bu nedenle de devrim sonrasında başlatılan okuma yazma çalışmaları için beş dilde de kitaplar hazırlandı. Okullarda beş dilde eğitim yapılmaya, bir süre önce iki kanala çıkartılan radyoda da bu beş dilde yayın yapılmaya başladı. Gazeteler ise, bu çeşitliliğe çoktan geçmişti. Dinsel inançların güvence altına alınması yasası ve 1980'de kurulan İslâm İşleri Kurumu'yla din ve devlet işleri de büyük ölçüde düzene girdi.

Konut sorununun çözümü için ilk olarak Kabil'de 900 blok yapıldı ve dağıtıldı. 63 tüketim ve 14 küçük üretim kooperatifi kuruldu. Sosyal güvenlik için devlet bütçesinden 27 milyon dolar ayrıldı. (1 dolar - 50 Afgan lirası). 33 bin aile bu güvenlikten yararlanmaya başladı. Bu arada ücretlere 1981'de yüzde 26,6 1984'de yüzde 18 zam yapıldı. Bütün işyerlerinde sendikalar kuruldu: Merkez Konseyi oluşturuldu ve bu konseyin çabalarıyla şimdilerde çalışma koşulları düzeltiliyor, sosyal kuruluşlar oluşturuluyor.

Afganistan'ın bu çabaları yüzde 92,9'u sosyalist ülkelerden olmak üzere, önemli yardımlar görüyor.

Sorun bu kadar açıkken, feodalitenin karanlığından kurtulmak için çırpınan Afganistan halkına karşı açılan kampanyaların nedeni nedir? Amerikalı yazar Mike Davidov, "Afghan Diary" adlı kitabında bu sorunu şöyle anlatıyor: "Okuyucuya özellikle Amerikalı dostlarıma içten bir soru sorarak başlayayım: Afganistan hakkında ne biliyorsunuz? Özellikle tarihi hakkında.. Yanıtların çok büyük bir bölümü, 'çok az' olacaktır. Eski bir ülke hakkındaki bu bilgisizlik rastlantı değil. Bu, Amerikan halkının bilinçli aldatılmasıdır. Bizim Beyaz Saray propagandacılarının -ki onların 'güvenilir kaynağı' CIA'dır- keşfettikleri benim bu ülkede gördüklerime benzemiyor."

Mike Davidov daha sonra Afganistan gerçeğine şöyle tanıklık ediyor: "CBS-TV'nin ünlü spikeri Don Rother, Afganistan'da düzenlediği bir senaryoda öldürülen Afganlar için hazırlanan "canlı" bir yayını anlatıyor. Televizyonda birçok kez yinelenen filmde gösterilen Pakistan'daki karşı-devrimci güçlerin Afgan okullarını nasıl bombaladıklarını, yeni kurulan sağlık merkezlerinin nasıl yerle bir edildiğini anlatıyor. Rother yayını bitirirken de şunları söylüyor: 'Afganistan, Sovyetler'in bir savaş bölgesi... '

Ne talihsiz bir söz! Bir savaş bölgesi, ama karanlığı yırtmaya çalışan, barış içinde yaşamak isteyen bir halkla buna karşı çıkanlar arasında bir savaş.. Afganistan'da çileli bir halk yaşıyor; Nisan 78'den sonra başlattığı atılımı, Davidov'un deyişiyle "Afganistan'ın Pol Pot'u olabilecek olan Amin"in darbeyle yönetime geldiği dönemde kanıyla ödemiş bir halk. Ama geçtiğimiz şu son yıllar içinde, çıkartılan afla birlikte, karşı devrim saflarından ülkeye dönmeyi bilecek ve ilerlemeye omuz verecek kadar da yurduna bağlı. Otuz bin Afgan'ın geriye dönüşü başka nasıl açıklanabilir?

Sınırlarını bir başka ülkenin yardımıyla korumayı hiçbir halk istemez. 5 Aralık 1978'de Afganistan ile Sovyetler Birliği arasında bir **dostluk ve karşılıklı yardım anlaşması** yapılmıştı. Sonradan, Pakistan'da üslenip silahlandırılmış grupların ülke içine sızarak yaptıkları sabotajların önemli boyutlara sıçraması, ülke güvenliğinin yokedilmesi ve ekonomik ve toplumsal ilerlemenin geriye döndürülmesi için başlatılan saldırıların doğrudan dışardan gelmesi bu anlaşmanın yürürlüğe konmasını gerektirdi. Afganistan halkı, kaçınılmaz biçimde bir başka halkın yardımını istedi. "İşgal" diye adlandırılıp propaganda savaşında önemli bir malzeme oluşturacak olan bu yardım hâlâ sürüyor.

Gezegenimizin insanlarına vereceği o kadar çok şey var ki. Ve insanlar kısacık yaşamlarında, uluslar tarih boyunca "dünya nimetleri"nden yararlanmaya o kadar lâyıklar ki. Yeter ki ne olursa olsun, ilerleyeceğiz, desinler.

Afganistan halkı, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme sürecini barış içinde gerçekleştirmek, sosyalizmin özgür koşullarına ulaşmak istiyor. Cehalete, yoksulluğa, savaşa karşı durarak.

Hangi halk savaşı ister ki? Savaşmak zorunda bırakılan Afgan halkının gerçeğine gözlerimizi çevirebiliyor muyuz...

* "Mike Davidov, Afghan Diary" ve "Summit Chokravartly Duteline Kabul" adlı kitaplarından, Yarın Araştırma Bürosu tarafından çevrilerek, derlenmiştir.

Kitap Kulübümüz kurumlaşma yolunda adımlar atıyor. Yayınevi listemizde bu ay onyedi yayınevi var. Abone olan okurlarımız aşağıdaki listede yayınlanan kitapların adlarını bir mektupla bildirerek ve parantez içinde belirtilen ederlerini 164860 nolu posta çeki hesabımıza yatırarak ya da 1000 liraya kadar istekleri için pul göndererek kitapları edinebilirler.

Yarın Yayınları'nın sekiz kitabı 1700 lira yerine abonelerimiz için 1100 lira, okurlarımız için 1400 lira. Tüm isteklerinize için postaçeki hesap numaramız 164860 ve yazışma adresimiz PK 723 Kızılay-Ankara.

YARIN CİLTLERİ
1. cilt (1-6) 1200 lira.
2. cilt (7-18) 2000 lira
3. cilt (19-30) 2000 lira
4. cilt (31-42) 2000 lira (KDV Dahil)

YARIN YAYINLARI
Yüzde 25 İndirm

Yunan Dosyası, Ali Cengizkan, 200 (150) Tükendi
Şiii, 100 (75) Tükendi
Öyküler A.Seghers (Türkçesi Yılmaz Onay), 300(325),
Üç Kıtadan Sesler Der. ve Çev. Gürhan Uçkan, 250(187.5) Tükendi
Ayrılık Mevsimidir Kararlar Almalıyız, Atilla Çınar, 150(112.5)
Sovyet Romanı, A.Mümtaz İdi, 250 (187.5)
Saul Steinberg Sanatı ve Çizgileri, 500 (375)
Haykıran Sessizlik, Gürhan Uçkan, 150 (112.5)
Cevahir Kalbiyle Dolunay, Halim Yazıcı, 150(112.5)
Bir Avuç Kum, Ergül Çetin, 150(112.5)
Barış ve Savaş, Victor Jara, 300(225)
Yaz Kırlanngıcı Olsam, Ahmet Ada, 150(112.5)
Görülmüştür Hapisaneden Mektuplar, 400(300)

BİLİM ve SANAT YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Kim Korkar Matematikten, Nazif Tepedelenlioğlu, 300, (240)
Nükleer Tehlike, Haluk Gerger, 300(240)
Hep Aranızda Olacağım, Güney Gönenç, 450(360)
Ben Bir Fizikçiyim, A.Kitaygoroski, 450(360)
Asimov Açıklıyor 100 soru-100 yanıt 650(520)
Edebiyat, Barış ve Özgürlük (Lotus Edebiyat Ödülleri Seçkisi) Düzenleyen Aziz Çalışlar, 640(520)
Irk ve Irkçılık Düşüncesi, Alaeddin Şenel, 450(360)
Edebiyat Bilimi, I,G.N.Pospelov, 450(360)
Edebiyat Bilimi, II, G.N. Pospelov, 900(720)

TEORİ YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Avrupa İktisat Tarihi I, Herbert Heaton, 1500(1200)
Avrupa İktisat Tarihi II, Herbert Heaton, 1500(1200)

YURT YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Türkiye Cumhuriyet'inde Tek-Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931) Mete Tuncay, 990(792)
Türkiye'de "Milli İktisat" (1908-1919), Zafer Toprak, 990(792)
Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929), Çağlar Keyder, 495(396)
Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri, Haluk Gülalp, 440(352)
Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentlleşme, S.Kemal Kartal, 660(528)
Türkiye'de Nüfus Artışı (1935-1975) Frederic C.Shorter, Miroslav Macua, 550(440)
Köse Paşa Hanedanı, Necdet Sakaoğlu, 880(704)
Fiyat Mekanizması ve Makroekonomik Dengesizlikler, Yılmaz Akyüz, 1100(880)
Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi, Şevket Pamuk, 660(528)

BİREY ve TOPLUM YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi, Louis Althunser, 500(400)
Gramsci ve Felsefe, Jacques Texier, 450(360)
Modern Prens, Antonio Gramsci, 500(400)
Demokrasinin Gerçek Danyası, C.B.Macpherson, 400(320)
Üretim Tarzlarının Eklemlenmesi Üzerine, Laclau-Wolpe-Mouzelis-Foster, Carter-Taylor-Ersoy, 900(720)
İlkel Topluluktan Uygar Topluma, Alaeddin Şenil, 1200(960)
Siyasal Muhalefet, Nükhet Turgut, 1200(960)
Sosyalist Ülkelerde Yönetime Katılma, Yavuz Sabuncu, 600(480)
İslamiyette Kadın, Ahmet Ağaoğlu, 300(240)
Kaybolmuş Paradigma; İnsan Doğası, Edgar Morin, 600(380)
İnsanın Sekiz Çağı, Erik H.Erikson, 300(240)
Hz. Muhammed ve Charlamagne, Henri Pirenne, 850(640)
Çağdaş Siyasal Düşünceler, E.MacNall Burns, 2000(1600)
Siyonizm ve Irkçılık, Der. ve Çev. Türkkaya Ataöv, 900(720)
Azgelişmişlik ve Siyasal Yapılar, Sadun Emrealp, 550(440)
Piyasa Ekonomisi ve Demokrasi, Assar Linbeck, 450(360)
Kalkınmanın Sonu, Françis Partant, 500(400)

ONUR YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Hançer ve Lirik, Metin Demirtay, 250(200)
Kapitalizm ve Tarım, Muzaffer İ. İlhan Erdost, 300(240)
Mukaddime I, İbni Haldun, 750(690)
Bütün Yapıtlar, Hegel, 500(400)
Seksüel Seçme, Charles Darwin, 800(640)
Emeğin ve Emekçilerin Tarhi, Pirre Brizon, 800(640)
Rölativenin Alfabesi, Bertrand Russel, 350(280)
Evren ve dönüşümleri, Roland Omnes, 400(320)
Fiziğin Evrimi, A.Einstein-L.İnfield, 500(400)
Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye, Johannes Glasneck, 600(480)
Türkiye'de Faşist Alman Propagandası, Y.N.Rozaliyev, 500(400)
Türkiye'de Kapitalizmin Gelişme özellikleri Y.N. Rozaliyev, 600(480)
Osmanlı İmparatorluğunun Yarı Sömürgeleştirilmesi, A.D. Noviçev, 350(280)
Okulun Toplumsal İşlevi, İgnacy Szanlawski, 500(400)
Albert Einstein, Leopold Infield, 350(280)
Türlerin Kökeni, Charles Darwin, 1100(880)
Bilim ve Yazın Arasında, Muzaffer İ.Erdost, 400(320)
Osmanlı İmparatorluğunda Mülkiyet İlişkileri, Muzaffer İ.Erdost, 600(480)

KUZEY YAYINLARI,
Yüzde 20 İndirim

Yürüyüşler ve Duruşlar, Ali Cengizkan, 250
Marx'ın Sanat Felsefesi, Mihail Lifşits, 400
Anlambilim, Pierre Guiraud, 450
Eleştiri Kuramları, J.C. Carloni-J.C.Filloux, 400
İstiridye Korsanları, Jack London,450
Son Yaz-Boris Pasternak, 300
Jenya Lunvers, Boris Pasternak, 300
Ayrı Yol, Andre Gide, 400
Spartacus, Arthur Koestler, 750
Golovlev Ailesi, Saltikov Sçedrin, 1000
Bir Ceza Avukatının Anıları, Faruk Erem, 300
Kadınlar Okulu, Andre Gide, 450
Dünyaya Düşen Adam, Walter Tevis, 450
Kaputt-Curzio Malaparte, 1000
Volga Avrupadan Doğar, Curzio Malaparte, 750
Tepedeki Ev, Erskine, 500
Başkaldıran İnsan, Albert Camus, 700
Sapho, Alphonse Daudet, 450
Savaş ve Barş, Lev Tolstoy, 400
Kartal mı, Güneş mi?, Octavio Paz, 450
Altenburg'un Ceviz Ağaçları, Andre Malraux, 500
Anılar, İlya Ehrenburg, 600
Sinekler, Jean Paul Sartre, 300
Gündoğumu, Joan Baez, 500
Zima Kavaşağı, Yevgeni Yevtişenko, 350(280)
Soytarı, Maksim Gorki, 400(320)
Yunan Dosyası, Ali Cengizkan, 400(320)
Çarın Çizmeleri, Mihail Zoşçenko, 900(720)
Yanan Gün, Jack London, 900(720)
Altı Numaralı Koğuş, Anton Çehov, 400(320)
Becket, Jean Anouih, 400(320)
Devrimi Yapan Üç Adam, Bertram D.Wolfe, 1500(1200)
Duman, Turgenyev, 800(640)

MAYA YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Küçük Felsefe Tarihi, Şükrü Günbulut, 495(396)
Psikanaliz ve Sonrası, Engin Geçtan, 770(616)
Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar, Engin Geçtan, 880(704)
Solaris, Stanislav Lem, 330(264)
Güneş Sistemi Öyküleri, Derleyen Isaac Asimov, 440(352)
Evrenin Türküsü, G.Altov-V.Juravleva, 275(220)
Uzayda Piknik, Arkadi, Boris Strugatski, 330(264)

DE YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Gökyokuş, Can Yücel, 400(320)
Yeter ki Kararmasın, Onat Kutlar300(240)
Diderot (Çağı, Yaşamı ve Eseri), Servet Tanilli, 350(280)
Diderot, Andre Cresson, 300(240)
Rahibe, Denis Diderot, 450(360)
Filozofça Düşünceler, Denis Direrot, 300(240)
Küçü Paşa, Ebubekir H.Tepeyran, 500(400)
Edebiyat Anıları, H.İzzettin Dinamo, 400(320)
Taşlıtarladaki Ev, İlhami Bekir Tez, 350(280)
Alışkanlıklar da Değişir, Yannis Ritsos, 350(280)
Red Türkülere, Okay Gönensin, 400(320)
Saf Şiir Yoktur, Mayakovsky/Eluard/Brecht/Aragon/Neruda,400(320)
Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları, Afşar Timuçin, 900 (720)
Estetik, Avner Ziss, 650(520)
Yazarın Sorumluluğu, Mihail Şolohov, 400 (320)
Gerçekçiliğin Evrensel Mirası, Anna Seghers, 450(360)
Hiroşima, John Hersey, 300(240)
Carrer Ana'nın Tüfekleri, B.Brecht-Denize Giden Atlılar, J.M.Synge, 400(320)
Büyüyen Taş, Albert Camus, 200(160
Seçmeler, Blaise Cendrar, 300(240)
Kurşun Asker, Lubomir Levçev, 300(240)
Boğuntulu Sokaklar, Demir Özlü,200(160)
Dostoyevski, Andre Gide, 450,(360)
Petro Parame, Juan Rolfo, 200(160)
Lanetliler, Erendüz Atasü, 650(520)
Ufkun Dışında, Süreyya Berfe, 850(600)
Şeytanın Altınları, Ülkü Tamer, 500(400)
Seksen Günde Dünya Gezisi, Jules Verne, 300(240)
Satrançta Turnuva Hazırlığı, Aleksandr Koblenz, 500(400)
Briç, Charles H.Goren, 400(320)
Sinema Bir Şenliktir, Onat Kutlar, 600(480)
Gerçekçiliğin Boyutları, Louis Aragon, 500(400)
Şiir Boşuna Yazılmamış Olacak, Pablo Neruda, 500(400)

DEĞİŞİM YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Doğabilimsel ve Teknik Araştırma Yöntemleri, Çev.Zeki Tez,500(400)
Modern Anayasalar, Mehmet Turhan 500(400)
Gerekçeli Anayasalar, 500(400)
Sosyoloji ve Felsefe, Georges Gurvitch, 700(560)
Gurvitch Sosyolojisi, Kadir Cangızbay, 500(400)

HACAN YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Tren Gidiyor, Yılmaz Onay, 300(240)
Umut Şiirleri, Niyazi Akıncıoğlu, 600(480)
Dayan Ey Sevdam , Ayten mutlu, 250(200)
Hendek Başı, Talip Apaydın,400(320)
Anadamar, O.Numan Baranus, 300(240)
Mariana Pineda-Bir Halk Düşmanı, F.G.Lorca-H.İbsen, 500(400)
Dört Oyun, Yılmaz Onay, 600(528)
Eski Tanrılardı Kaptan, M.Mesut Ertugay, 250(200)

ÇEVREN YAYINLARI
Yüzde 20 İndirim

Uzun Lafın Kısası (Gençlik Karikatürleri), 250(200)